

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA EKONOMICKÁ

Diplomová práce

Veřejné výdaje a ekonomický růst

Public Expenditure and Economic Growth

Bc. Lucie Riedlová

Plzeň 2017

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
Fakulta ekonomická
Akademický rok: 2016/2017

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Lucie RIEDLOVÁ**
Osobní číslo: **K15N0024K**
Studijní program: **N6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Podniková ekonomika a management**
Název tématu: **Veřejné výdaje a ekonomický růst**
Zadávací katedra: **Katedra financí a účetnictví**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Zpracujte teoretická východiska k problematice veřejných výdajů a ekonomického růstu.
2. Analyzujte a zhodnoťte faktory mající vliv na přerozdělování veřejných výdajů.
3. Na příkladu vybraných zemí diskutujte roli státu v řešení problematiky veřejných výdajů.
4. Na základě konkrétních zjištěných dat shrňte řešenou problematiku.

Rozsah grafických prací: **neuveden**
Rozsah kvalifikační práce: **60 - 80 stran**
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

- HEJDUKOVÁ, Pavlína. *Veřejné finance - teorie a praxe*. Praha: C. H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-298-4
- KOHOUT, Pavel. *Vitamíny pro ekonomický růst*. Praha: Ekopress, 2006. ISBN 80-86929-17-5
- PIKETTY, Thomas. *Kapitál v 21. století*. Praha: Universum, 2015. ISBN 978-80-242-4870-7
- SAMUELSON, Paul Anthony; NORDHAUS, William D. *Ekonomie*. Praha: NS Svoboda, 2007. ISBN 978-80-205-0590-3

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Pavlína Hejduková, Ph.D.**
Katedra financí a účetnictví

Datum zadání diplomové práce: **21. října 2016**
Termín odevzdání diplomové práce: **24. dubna 2017**

Doc. Dr. Ing. Miroslav Plevný
děkan

Ing. Michaela Krechovská, Ph.D.
vedoucí katedry

V Plzni dne 21. října 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „*Veřejné výdaje a ekonomický růst.*“ vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucí diplomové práce za použití pramenů uvedených v příložené bibliografii.

V Plzni dne *18.4.2014*

Kateřina Špidlová

.....
podpis autora

Poděkování

Chtěla bych poděkovat *Ing. Pavlíně Hejdukové, Ph.D.*, vedoucí mé diplomové práce, za odborné vedení, vstřícnost, pomoc a rady při zpracování této práce.

Obsah

Úvod.....	6
1 Veřejné výdaje	8
1.1 Vymezení pojmu veřejné výdaje.....	8
1.2 Členění veřejných výdajů.....	10
1.3 Funkce veřejných výdajů	13
1.4 Efektivnost veřejných výdajů.....	13
1.5 Teorie vysvětlující strukturu veřejných výdajů.....	15
1.6 Klasifikace veřejných výdajů dle OECD	16
2 Ekonomický růst	19
2.1 Zdroje ekonomického růstu.....	20
2.1.1 Lidské zdroje	21
2.1.2 Přírodní zdroje	21
2.1.3 Tvorba kapitálu.....	22
2.1.4 Technologie	23
2.2 Meze ekonomického růstu	24
2.3 Modely ekonomického růstu.....	26
2.3.1 Neoklasická teorie růstu	27
2.3.2 Teorie endogenního ekonomického růstu	29
2.4 Provázanost veřejných výdajů s ekonomickým růstem	31
3 Faktory mající vliv na přerozdělování veřejných výdajů	33
4 Ekonomická situace zemí Visegrádské skupiny	39
4.1 Česká republika.....	42
4.2 Maďarská republika	48
4.3 Polská republika	53
4.4 Slovenská republika	58
5 Veřejné výdaje jednotlivých států Visegrádské čtyřky.....	64
5.1 Česká republika.....	64
5.2 Maďarská republika	67
5.3 Polská republika	71
5.4 Slovenská republika	75
6 Komparace zemí Visegrádské čtyřky a závěrečné shrnutí	79
6.1 Závěrečné shrnutí	85
Závěr	89

Úvod

Tématem této diplomové práce jsou veřejné výdaje a ekonomický růst. Jde o téma horlivě diskutováno nejen mezi ekonomy, ale i širokou veřejností, a to především proto, že se více či méně týká každého z nás. K výběru právě tohoto tématu vedlo více motivačních prvků. Především se jedná o oblast ekonomie, ve které je zainteresováno velké množství lidí a to nejen z akademického sektoru. Zpracování této práce tak může být prospěšné širší veřejnosti. Zároveň jde o téma, které v této podobě zatím nebylo rozpracováno – praktická část je zaměřena na čtyři evropské země, jejichž komparace bude velice zajímavá, především díky faktu, že jsou členy stejného hospodářského uskupení. Veřejné finance jsou diskutovaným tématem nejen na úrovni ekonomiky samotné, ale zároveň jsou využívány i na úrovni podnikových procesů.

Teoretická část bude zaměřená na objasnění dvou hlavních koncepcí této práce, jimiž jsou veřejné výdaje a ekonomický růst. Nejdříve budou oba pojmy vysvětlovány postupně a do detailu. V práci bude vymezeno pojetí veřejných výdajů a interpretováno do podoby jejich vztahu k veřejným financím. V dalších kapitolách bude nastíněno členění a samotná funkce veřejných výdajů. Zajímavým námětem v rámci veřejných výdajů je bezesporu jejich efektivnost, která bude rozpracována stejně jako vývoj struktury veřejných výdajů a jejich klasifikace.

Samotný koncept ekonomického růstu je velice rozsáhlý. V rámci této práce budou především identifikovány zdroje ekonomického růstu a vytyčeny jeho meze. Představeny budou i modely ekonomického růstu, jejichž rozdělení bude standardně rozčleněno dle makroekonomické teorie na endogenní a exogenní růstové modely. Jelikož veřejné výdaje a ekonomický růst spolu bezesporu souvisí, bude vysvětlena i jejich vzájemná provázanost.

V závěru teoretické části budou vymezeny faktory, které mají zásadní vliv na přerozdělování veřejných výdajů. Každý z autorů se na vymezení těchto faktorů dívá odlišně, nastíněny tak budou dvě základní skupiny faktorů, které ovlivňují nejen velikost, ale i strukturu veřejných výdajů.

Praktická část této diplomové práce se bude zabývat především aplikací poznatků, které byly vymezeny v části teoretické. Tato část práce se bude soustředit na čtyři vybrané evropské země, jejich ekonomickou situaci a sektor veřejných výdajů. Diplomová práce se bude zabývat nejen Českou republikou, ale i dalšími třemi státy Visegrádské čtyřky, kterými jsou Maďarsko, Polsko a Slovensko.

Metodika

Cílem diplomové práce je analýza veřejných výdajů jednotlivých států, jejich komparace a nalezení možných příčin odlišností mezi jednotlivými zeměmi. Toto bude provedeno pomocí identifikace ekonomické situace každého státu. Ekonomická situace bude definována několika různými ukazateli, jako jsou tempo růstu hrubého domácího produktu, míra inflace, míra nezaměstnanosti či obchodní a platební bilance. Po analyzování ekonomické situace budou představeny různé přístupy každého státu k velikosti a struktuře veřejných výdajů.

Hlavními metodami jsou literární rešerše, která je využívána především v teoretické části práce. V praktické části jsou hlavními metodami komparace, deskripce, analýza a syntéza. Na základě zjištěných skutečností, které budou získány za pomoci statistické analýzy, bude vyvozen závěr, ve kterém budou shrnuty nejdůležitější poznatky týkající se problematiky veřejných výdajů a ekonomického růstu.

1 Veřejné výdaje

První kapitola této práce je věnována samotnému vymezení pojmu veřejné výdaje a jejich členění. V této kapitole bude dále představena jejich funkce a efektivnost. Načrtnuta bude i struktura veřejných výdajů, její vývoj a dále také jejich klasifikace. Veřejným výdajům, které mají vliv na strukturu a velikost, bude věnována samostatná kapitola č. 3. Faktory mající vliv na přerozdělování veřejných výdajů.

1.1 Vymezení pojmu veřejné výdaje

Veřejné výdaje jsou výdajovou složkou veřejných financí. Jejich pomocí jsou plněny nejen funkce státu, ale i veřejného sektoru a veřejných financí jako celku. Hejduková (2015, s. 62) je definuje jako „nenávratné přerozdělování finančních prostředků z veřejných rozpočtů podle určitých zásad a pravidel.“ Některé výdaje spadají do právně-závazných, což znamená, že musí být zabezpečeny pomocí veřejných rozpočtů.

Veřejné finance splňují tři základní principy. Prvním je **princip nenávratnosti**, který udává, že plátcí konkrétní peněžité částky (myšleno daně) nevzniká žádný nárok na její vrácení či jakoukoliv peněžitou protislužbu. S tímto jasně souvisí další princip veřejných financí, a to **neekvivalence**. Ten vyjadřuje skutečnost, že toky peněz poskytované danou osobou státu a státem zpět nejsou ekvivalentní. To znamená, že člověk, který odvádí státu dvakrát vyšší daně, než jeho kolega není oprávněn k dvakrát vyššímu příjmu plynoucího z veřejných financí. Z výše uvedených principů vyplývá, že žádný racionálně uvažující občan či ekonomický subjekt by na tyto principy nepřistoupil. Veřejné finance jsou ovšem určeny především posledním principem, kdy veřejné příjmy jsou od jednotlivých ekonomických subjektů vynuceny. Tento jev je nazýván principem **nedobrovolnosti**. Díky tomuto poslednímu principu je zajištěno, že každý subjekt je povinen plnit svojí daňovou povinnost. Plnění tohoto principu zajišťují zákony a právní forma daného státu, konkrétně je státní rozpočet schvalován parlamentem, který je volen zástupci občanů. (Dvořák, 2008)

Veřejné výdaje Hamerníková (2010, s. 74) specifikuje jako „tok finančních prostředků, které jsou v rámci veřejné rozpočtové soustavy alokovány na realizaci fiskálních funkcí státu na principu nenávratnosti a neekvivalence.“ Zdrojem krytí těchto výdajů jsou veřejné příjmy, které pochází především z výběru daní. Případně mohou být veřejné výdaje dluhově financovány na úkor státního rozpočtu.

Nejstarším a základním účelem veřejných výdajů je financování činností samotné vlády. S rozšiřováním aktivit států se účely veřejných výdajů rozšiřovaly. Jedním z dalších zásadních účelů veřejných výdajů je obrana a zabezpečení státu, čili výdaje poskytované na armádní a policejní složky. Díky modernizaci států v posledních staletích byly generovány další významy a účely, na které byly veřejné výdaje vynakládány, např.: soudnictví, výdaje na sociální zabezpečení, vzdělání, kulurní a ekologické cíle. Od druhé poloviny dvacátého století se veřejné výdaje používají jako prostředek pro ekonomickou a regulační činnost státu. (Musgrave, 1994)

Někteří autoři dále rozebírají podstatu veřejných výdajů a definují další pojmy jako **veřejné výdajové programy** a **veřejné výdajové projekty**, které se svou podstatou liší od veřejných výdajů jako takových. Díky rozšíření státních aktivit již nebylo nutno financovat pouze státní a místní instituce, ale jak již bylo řečeno i další oblasti zájmu – kulturní či ekonomické. K tomuto financování slouží konkrétní veřejné projekty (např. rekonstrukce a údržba památky UNESCO). Nutné je financovat i oblasti sociální péče, zdravotnictví či kultury, přičemž vznikají celé veřejné výdajové projekty. V případě veřejných projektů a programů nejde pouze o pohyb finančních prostředků, nýbrž o naplnění a realizaci konkrétních vytyčených cílů. (Peková, 2008)

Ve srovnání veřejného výdajového programu s výdajovým projektem, je výdajový program mnohem komplexnější. Jak již bylo řečeno, program má jasně dané cíle, je zde předpokládán určitý postup a časový harmonogram, ve kterém se jednotlivé aktivity naplňující podstatu programu odehrávají. Veřejný výdajový program se může skládat z více veřejných výdajových projektů. Cíle, které jsou kladeny výdajovým programům, mohou být dle Hamerníkové (2010) následující:

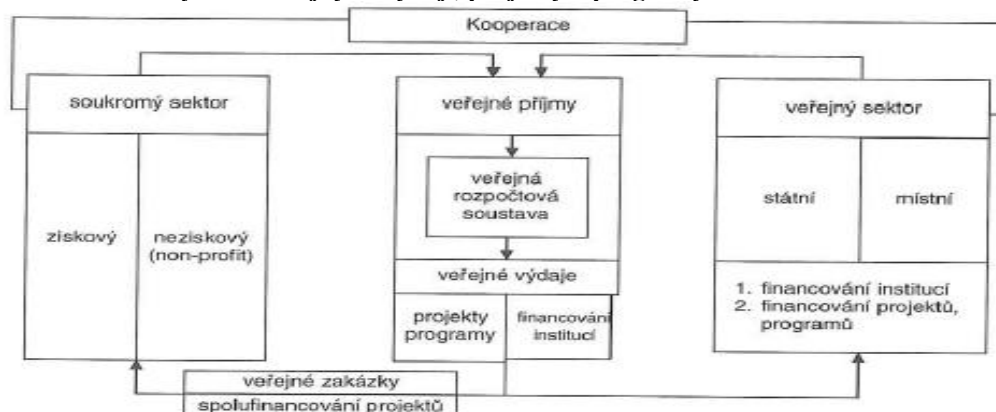
- vznik nových specifických služeb a statků,
- korekce nespravedlnosti vůči určitým skupinám obyvatelstva,
- stimulace rozvoje daného průmyslového odvětví,
- pobídka jistých ekonomických subjektů,
- stimulace různých ekonomických aktivit,
- podpora určitých regionů v rámci státu,
- podpora rozvoje technologií, komunikace a jiných záměrů,
- transglobální podpora daných států atd.

Autorka dále jasně definuje rozdíl mezi veřejnými výdaji, veřejnými výdajovými projekty a veřejnými výdajovými programy, a to tak, že veřejné výdaje jsou tvořeny

finančními prostředky v určitém objemu a struktuře, s určitými zásadami přidělování, čerpání a kontroly plnění. Veřejné výdajové projekty a veřejné výdajové programy jsou pojmy, které označují věcné ekonomické procesy, činnosti, produkce nebo účelové transfery prostředků různým subjektům podle určitých zásad.

Na obrázku č. 1 je zřejmé jasné rozdělení veřejných výdajů, veřejných projektů a programů.

Obrázek 1: Vazby mezi veřejnými výdaji, projekty a programy

Zdroj: Hamerníková (2010)

Dalším aspektem, který napomáhá rozlišit veřejné výdaje od projektů a programů je časové hledisko. S přihlédnutím k časovému hledisku při vytváření a financování veřejných výdajů je jednoznačné, že jsou rozpočtovány v rámci jednoho rozpočtového období, které tradičně trvá jeden rok. Oproti tomu veřejné projekty a programy jsou velice často realizované v delším časovém úseku, než je jedno rozpočtové období, mnohdy i v rádech let. Pro účely této práce budou veřejné výdaje, veřejné výdajové projekty a veřejné výdajové programy souhrnně označovány zkratkou veřejné výdaje. (Musgrave, 1994)

1.2 Členění veřejných výdajů

Veřejné výdaje lze členit dle mnoha hledisek. Každý autor se na veřejné výdaje dívá poněkud jiným pohledem. Pro účely této práce jsou veřejné výdaje členěny do šesti skupin. Samotný výčet těchto možných hledisek je přehledně zobrazen v tabulce č. 1 níže.

Tabulka 1: Členění veřejných výdajů

Členění veřejných výdajů	
Makroekonomické hledisko	Vládní výdaje na nákup zboží a služeb
	Transferové výdaje
Hledisko zákonné předurčenosti	Mandatorní (zákonné, ostatní)
	Nemandatorní
Hledisko plánovatelnosti	Plánované
	Neplánované
Časové hledisko	Běžné
	Investiční
Hledisko rozpočtové skladby	Nenávratné výdaje
	Návratné výdaje
Hledisko alokace veřejných výdajů	Alokační výdaje
	Redistribuční výdaje
	Stabilizační výdaje

Zdroj: vlastní zpracování, 2017

Z **makroekonomického hlediska** lze výdaje členit na vládní výdaje na nákup zboží a služeb a transferové výdaje. Prostřednictvím vládních výdajů na nákup zboží a služeb jsou pokryty základní funkce státu, a to jak na úrovni centrální, tak na úrovni místní samosprávy. Těmito výdaji jsou financovány následující sektory: veřejná správa, školství, zdravotnictví, kultura, obrana, bezpečnost a další menší celky veřejného sektoru. Na trhu zboží a služeb vystupuje stát jakožto spotřebitel a financuje dílčí potřeby jednotlivých sektorů (například platy zdravotníků, nákup učebnic do škol, atd.). Transferové výdaje představují nenávratné a neekvivalentní přesuny peněžních toků směrem k domácnostem, nevládním neziskovým organizacím a podnikatelským subjektům, územním rozpočtům a účelovým fondům. Transferové výdaje reprezentují například dávky sociálního zabezpečení, stipendia, dotace a subvence. (Hejduková, 2015)

Hledisko zákonné předurčenosti patří mezi nejzákladnější členění veřejných výdajů. Toto hledisko člení výdaje na mandatorní a nemandatorní, přičemž mandatorní výdaje jsou takové veřejné výdaje, které jsou povinně hrazeny na základě platných zákonů či jiných právních norem státem či jiným územním samosprávným celkem. Mandatorní veřejné výdaje se dále dělí na zákonné (ty, které jsou dány platnými zákony) a ostatní mandatorní výdaje, které jsou dány právními normami či mezinárodními smlouvami. Zákonné mandatorní výdaje jsou z nadpoloviční většiny tvořeny sociálními transfery, dále platbami státu zdravotním pojišťovnám nebo výdaji

spojenými se splátkami úroků státního dluhu. Do ostatních mandatorních výdajů patří např. transfery mezinárodním organizacím, odvody České republiky do rozpočtu EU či členské příspěvky MMF a světové bance. Výdaje nemandatorní nevyplývají z žádných právních ustanovení a vláda či samosprávný celek mohou operativně reagovat na měnící se podmínky fungování veřejnoprávních organizací a přizpůsobovat se jejich potřebám. (Peková, 2010)

Z **hlediska plánovatelnosti** lze veřejné výdaje členit na plánovatelné a neplánovatelné. Plánované veřejné výdaje jsou přesně rozpočtovány, jedná se např. o: výdaje na školství, zdravotnictví, veřejnou zprávu, sociální transfery, atd.). Neplánovatelné veřejné výdaje vznikají v průběhu rozpočtovaného období, jelikož s nimi nebylo možné na začátku období počítat, často jsou spojovány s nahodilými událostmi – povodně, živelné pohromy (zemětřesení, tsunami, sopečný výbuch), sankční platby atd. Právě kvůli neplánovaným veřejným výdajům je nutnost v rozpočtech vytvářet rezervy. (Hejduková, 2015)

Časové hledisko dělí výdaje na běžné a investiční. Do běžných výdajů spadají pravidelné a dobře odhadnutelné výdaje, které je možno plánovat (z pravidla správní náklady). Mezi investiční výdaje jsou řazeny z pravidla plánované, nicméně mimořádné výdaje, které mají obvykle značnou hodnotu. Příkladem investičních výdajů jsou nejrůznější výstavby silnic, dálnic, mostů, vodních děl, čističky odpadních vod atd. (Hamerníková, 2010)

Z hlediska **rozpočtové skladby** jsou výdaje členěny na nenávratné a návratné. Toto dělení do jisté míry koreluje s makroekonomickým dělením, kde se za nenávratné dají považovat transferové platby a naopak za návratné vládní výdaje na nákup zboží a služeb. (Dvořák, 2008)

Peková (2008) definuje velmi podstatné členění, které odpovídá **alokačním funkcím** veřejných výdajů. Dle tohoto členění se veřejné výdaje dělí na alokační, redistribuční a stabilizační. Alokačními výdaji jsou zabezpečovány veřejné statky. Redistribuční funkce zajišťuje přerozdělování peněžních transferů různým ekonomickým subjektům. Pro státní rozpočet jsou velmi významné stabilizační veřejné výdaje, kterými jsou ovlivňovány makroekonomické ukazatele.

1.3 Funkce veřejných výdajů

Jak již bylo nastíněno v předešlé kapitole, veřejné výdaje primárně splňují tři základní funkce, jejichž pomocí je naplňována fiskální politika. Těmito funkcemi jsou alokační, redistribuční a stabilizační.

Pomocí **alokační funkce** jsou zajišťovány veřejné statky pro obyvatelstvo dané země. Jedná se především o výdaje na nákup zboží, služeb a všech ostatních veřejných statků, z čehož vyplývá, že jde o financování netržních činností státu. Toto financování není zajišťováno výhradně veřejným sektorem, ale přichází řada i na soukromý sektor, pro který jsou vypisovány veřejné zakázky pomocí výběrových řízení. Typickým příkladem alokační funkce na státní úrovni jsou nejrůznější nákladné stavby – tunely, přehrad, dálnice. Na úrovni místní samosprávy se jedná například o renovaci čističek odpadních vod, kanalizací, plynovodů. (Dvořák, 2008)

Jak uvádí Hejduková (s. 12, 2015) **redistribuční funkce** státu „je místo na trhy zaměřena na domácnosti a jednotlivce a distribuci důchodů a bohatství směrem k těmto subjektům či od těchto subjektů“. Směrem „od subjektů“ má tato funkce podobu veřejných příjmů, které jsou tvořeny především daněmi. Naopak přerozdělování peněžních toků subjektům je veřejným výdajem. Takto distribuované veřejné výdaje mají podobu především sociálního zabezpečení, které má za úkol zmírnit různé nerovnosti v důchodových a majetkových poměrech. Redistribuční funkce je zajišťována státem, díky jeho lepšímu výchozímu postavení oproti soukromým subjektům, které dokáže zajistit komplexnost a celkovou koordinaci. Vzhledem k rostoucí potřebě financování transferů obyvatelstvu se redistribuční náklady zvyšují na úkor alokačních nákladů. (Peková, 2008)

Poslední zásadní funkcí veřejných výdajů je **stabilizační funkce**. Pomocí této funkce je naplňována makroekonomická politika státu, především oblasti, které vycházejí z magického čtyřúhelníku – inflace, nezaměstnanost, ekonomický růst či problémy platební rovnováhy (bilance). Hejduková (2015) zmiňuje další funkci, a to **regulační**, z níž vycházejí všechny výše zmíněné funkce veřejných výdajů. Regulační funkce nastavuje především kvalitní právní prostředí v daném státě.

1.4 Efektivnost veřejných výdajů

Dosahování efektivnosti je velkým problémem nejen v soukromém sektoru, ale především i v sektoru veřejném. Neefektivnost veřejného sektoru je hlavní příčinou

vládních selhání, stejně tak jako selhání veřejné zprávy. Pojem efektivnost definuje Peková (s. 39, 2008) následovně: „V užším pojetí efektivnosti (tzv. Paretovské efektivnosti) je ekonomické rozhodnutí efektivní, pokud nemůže nastat změna, kdy by jeden subjekt získal, aniž by jiné subjekty něco ztratily.“ Ve veřejném sektoru nastává efektivnost v případě, kdy roste užitek alespoň jednomu subjektu při neměnném užitku ostatních subjektů.

Míra efektivnosti veřejných výdajů se odvíjí od následujících předpokladů. Výdaje by měly být hospodárné, to znamená, že potřeba by měla být zajištěna při minimálních nákladech z důvodu omezenosti zdrojů. Tento předpoklad se odborně označuje **hospodárnost na vstupu**. Dalším důležitým předpokladem efektivnosti veřejných výdajů je účelnost. Veřejné výdaje musí mít jasně stanovené cíle, které jsou stanoveny veřejnou volbou a zároveň vedou k nejvyššímu možnému užitku obyvatel. Tento termín je v odborné literatuře označován jako **užitečnost na výstupu**. Jsou-li splněny tyto dva základní předpoklady, veřejné výdaje dosahují maximální možné efektivnosti. (Dvořák, 2008)

Jiný pohled na problematiku efektivnosti má Wildmannová (1997), která definuje dva hlavní aspekty v případě měření efektivnosti: společenský a operativní aspekt. **Společenský aspekt** spočívá v efektivnosti veřejného sektoru v případě, že jsou udržovány a reprodukovány kulturně-morální hodnoty společnosti, udržována společenská stabilita a zároveň je podporována správná funkčnost soukromého sektoru. Myšlenka podpory a budování stability v oblasti soukromého sektoru je vybudována na základě reciprocity, kterou soukromý sektor poskytuje zpětně tomu veřejnému (v podobě veřejných příjmů – daní). Proto by každý stát měl plně podporovat soukromé podnikání a jeho růst. Myšlenka **operativní efektivnosti** spočívá v tom, že služby veřejného sektoru a veřejné statky by měly být financovány z takového sektoru, ve kterém se odráží vyšší užitek obyvatelům.

Drucker (2007) rozšiřuje problematiku efektivnosti o další aspekty. Svoji roli zde už nehrají pouze hospodárnost (Economy) a účinnost (Efficiency), ale zmíněny jsou zde další dva faktory:

- Effectiveness – působení, platnost
- Ecology – důraz na životní prostředí a udržitelnost.

V neposlední řadě zmiňuje Hejduková (s. 19, 2015) celou řadu faktorů, které ovlivňují efektivnost:

- uspořádání společnosti,
- principy veřejného rozhodování,
- veřejná kontrola,
- fungování soukromého sektoru,
- konkurenční prostředí pro instituce veřejného sektoru,
- alternativní způsoby zabezpečování veřejných statků,
- systém řízení a financování veřejného sektoru,
- vědecko-technický pokrok,
- dělba práce,
- kvalifikace a profesionalizace pracovníků,
- iniciativa atd.

Jednotlivé faktory zmíněné výše se vzájemně ovlivňují. Za nejzásadnější je však považován funkční systém řízení, jelikož právě na něm je plně závislé využívání ostatních faktorů.

1.5 Teorie vysvětlující strukturu veřejných výdajů

Struktura veřejných výdajů je neustále se měnící a fluktuující, nicméně v posledních desetiletích je znatelný stabilní růst veřejných výdajů. Mnoho autorů se snaží vysvětlit tento nárůst. Peková (s. 231, 2011) uvádí následující: „Struktura veřejných výdajů se měnila v čase v závislosti na změnách ekonomické a sociální struktury společnosti, na změnách v úloze státu, na změnách ve stabilizační fiskální politice státu.“ Jak již bylo zmíněno v kapitole 1.3. Funkce veřejných výdajů, dlouhodobě je znatelný pokles alokačních výdajů ve prospěch redistribučních výdajů, především potom transferů. Většina transferů pak plyne domácnostem. U vyspělých zemí je znatelný rostoucí trend v oblasti výdajů na splácení veřejného dluhu, což je jinak nazýváno tzv. dluhovou službou. (Dvořák, 2008)

Nejčastějším způsobem srovnání veřejných výdajů je jejich vztažení vůči hrubému domácímu produktu. V odborné literatuře se uvádí mnoho teorií, které se snaží vysvětlit rostoucí trend v oblasti veřejných výdajů. První z teorií, která se snaží tento vývoj vysvětlit, se nazývá **Wagnerův zákon**. Dle Wagnerova zákona s růstem důchodu na jednotlivce roste i velikost veřejného sektoru. Růst důchodu je způsoben růstem produktivity práce, díky které roste i samotný produkt a ekonomika je na vzestupu.

Díky vyššímu produktu se zvyšují veřejné příjmy (především díky výběru daní), což vede i k vyšším veřejným výdajům. (Wagner, 1939)

Další z teorií, které se věnují problematice daňového zatížení, je **teorie prahových efektů**. Tato teorie uvažuje maximální daňové zatížení, které je obyvatelstvo ochotné platit. Většinou se toto vysoké daňové zatížení zavádí v průběhu jistých krizových událostí, jako jsou války, živelné pohromy či požáry. Obyvatelstvo je ochotné toto zvýšené daňové zatížení přijmout s vidinou toho, že vydané peněžní toky poplynou do obnovy infrastruktury země a jejího opětovného zvelebení. Po překlenutí krize se však zdanění nemění, zůstává stejné a výdaje, které byly původně určeny na krizi, se transformují do podoby jiných veřejných výdajů. Na příkladu války postupně klesají vojenské výdaje a výdaje na obnovu státu, na druhém konci ovšem rostou dávky sociálního zabezpečení. (Peacock, 1961)

Baumol (1966) se věnuje **teorii stupňovitého růstu**, která předpokládá, že technologický pokrok je hlavním hybným činitelem, který ovlivňuje veřejný sektor. Tato teorie má částečně stejný logický základ jako Wagnerův zákon, jelikož technologický pokrok zvyšuje produktivitu práce stejně jako růst důchodu. Díky růstu produktivity práce opět roste celkový produkt a zvětšuje se veřejný sektor.

Další z teorií vysvětlující neustálý nárůst veřejných výdajů je **teorie státu blahobytu**. Dle této teorie musí stát zajistit určitou životní úroveň každému občanovi daného státu, což znamená především podporu sociálně slabších občanů. Díky této podpoře rostou veřejné výdaje, především pak ta část výdajů, která pokrývá sociální zabezpečení. Z výše zmíněného členění veřejných výdajů jsou toto výdaje dle makroekonomického hlediska – transferové výdaje. (Duben, 1994)

1.6 Klasifikace veřejných výdajů dle OECD

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD)¹ v roce 1999 dokument s názvem „Classification of the Functions of Government“ (zkráceně COFOG), což je do češtiny překládáno jako „Klasifikace funkcí vládních institucí“. Jde o mezinárodně používaný klasifikační standard pro členění veřejných výdajů s ohledem na jejich účel. Dělení jednotlivých veřejných výdajů znázorňuje tabulka č. 2, která dělí veřejné výdaje do 10 oblastí. Tyto oblasti jsou např.: obrana, ochrana životního prostředí, zdraví či všeobecně veřejné služby.

¹ OECD = v českém překladu Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

Tabulka 2: Klasifikace funkcí vládních institucí v českém jazyce

Klasifikace funkcí vládních institucí	
Všeobecné veřejné služby	Výkonné a legislativní orgány
	Zahraniční ekonomická pomoc
	Všeobecné služby
	Základní výzkum
	Aplikovaný V & V v oblasti všeobecných veřejných služeb
	Všeobecné veřejné služby jinde neuvedené
	Transakce v oblasti veřejného dluhu
Obrana	Transfery mezi různými úrovněmi státní a veřejné správy
	Vojenská obrana
	Civilní ochrana
	Zahraniční vojenská pomoc
Veřejný pořádek a bezpečnost	Aplikovaný V & V v oblasti obrany
	Policejní ochrana
	Požární ochrana
	Soudy a státní zastupitelství
	Vězeňská správa a vězeňský provoz
Ekonomické záležitosti	Aplikovaný V & V v oblasti veřejného pořádku a bezpečnosti
	Všeobecné ekonomické, komerční a pracovní záležitosti
	Zemědělství, lesnictví, rybníkářství a myslivost
	Paliva a energetika
	Těžba a zpracovatelský průmysl
	Doprava
	Pošty a telekomunikace
	Ekonomická oblast ostatní
	Aplikovaný V & V v ekonomické oblasti
	Ochrana životního prostředí
Odstraňování odpadních vod	
Kontrola a snižování znečištění	
Ochrana přírody	
Bydlení a společenská infrastruktura	Aplikovaný V & V v oblasti ochrany životního prostředí
	Rozvoj bydlení
	Územní rozvoj obecně
	Zásobování vodou
Zdraví	Pouliční osvětlení
	Aplikovaný V & V v oblasti rozvoje bydlení
	Léčiva a zdravotnické prostředky
	Ambulantní zdravotní péče
	Ústavní zdravotní péče
Rekreace, kultura a náboženství	Veřejné zdravotnické služby
	Aplikovaný V & V v oblasti zdravotnictví
	Rekreační a sportovní služby
	Kulturní služby
	Rozhlasové vysílání a vydavatelské služby
Vzdělávání	Náboženské a ostatní služby
	Aplikovaný V & V v oblasti rekreace a kultury
	Preprimární a primární vzdělávání
	Sekundární vzdělávání
	Postsekundární vzdělávání nižší než terciární
	Terciární vzdělávání
	Vzdělávání nedefinované podle úrovně
Vedlejší služby ve vzdělávání	
Sociální věci	Aplikovaný V & V v oblasti vzdělávání
	Nemoc a invalidita
	Stáří
	Pozůstalí
	Rodina a děti
	Nezaměstnanost
	Bydlení
	Sociální pomoc jinde neuvedená
Aplikovaný V & V v oblasti sociálních věcí	

Zdroj: OECD, přes <http://www.oecd.org/gov/48250728.pdf>, vlastní zpracování, 2017

Klasifikaci COFOG používají zejména ministerstva financí a statistické úřady jednotlivých zemí pro členění rozpočtů a další statistické účely. Každá činnost (resp.

výdaj) organizací veřejného sektoru musí být přiřazena jedné z funkcí dle členění COFOG. Z mezinárodního hlediska jde o členění, pomocí kterého lze porovnávat strukturu výdajů na veřejné služby. Klasifikace CZ-COFOG zachovává návaznost na Odvětvovou klasifikaci ekonomických činností OKEČ, neboť v zásadě jednotkou u obou klasifikací je individuální transakce, která bývá často stejnou jednotkou jak pro mnoho druhů výdajů vládních institucí, tak stejně pro OKEČ. Klasifikace funkcí vládních institucí je však vhodnější oproti klasifikaci OKEČ především proto, že seznam funkcí v CZ-COFOG je podrobnější než seznam činností OKEČ.

2 Ekonomický růst

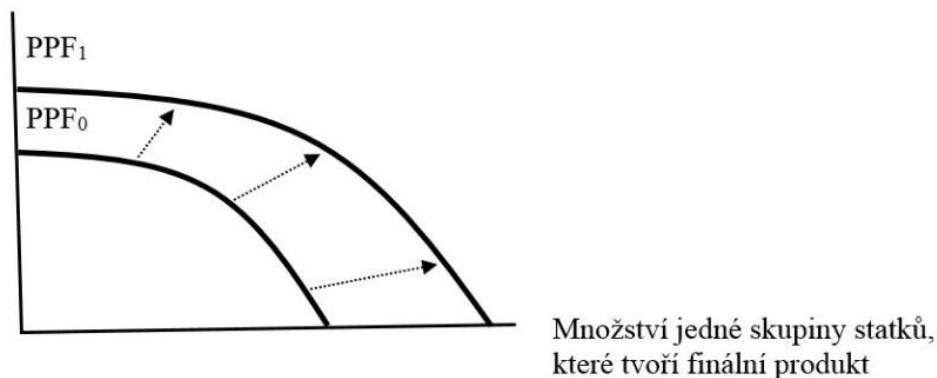
Ekonomický vývoj dané země je zrcadlem životního standardu obyvatelstva. Klíčovým politickým cílem každé země je udržovat ekonomický růst a zlepšovat právě životní standard obyvatelstva. Tohoto jevu je docilováno mnoha způsoby, ať jde o neustálý vědecký a technologický pokrok či právě prostřednictvím hospodářského² růstu. Díky ekonomickému růstu jsou rozvinuté země schopny nabízet svému obyvatelstvu lepší životní úroveň, která se odráží například v lepším jídle, větších domech, lepší lékařskou péčí, ve všeobecném vzdělání či pokrytí dostatečnými veřejnými penzí pro důchodce, postižené či nezaměstnané. (Kohout, 2006)

Samuelson (2007, s. 556) definuje ekonomický růst následovně: „Ekonomický růst představuje zvyšování potenciálního HDP země neboli národního výstupu. Jinak řečeno, ekonomický růst nastává tehdy, jestliže se hranice produkčních možností země (PPF) posouvá navenek.“

K doplnění výše zmíněného výroku slouží obrázek níže, který znázorňuje posun křivky produkčních možností (Production Possibilities Frontier) z PPF_0 na úroveň PPF_1 .

Obrázek 2: Posun hranice produkčních možností PPF

Množství druhé skupiny statků,
které tvoří finální produkt

Zdroj: Samuelson (2007)

Ekonomický růst dané země je možné měřit následujícími ukazateli: tempo růstu reálného HDP, HDP na obyvatele, produktivita práce. Během dvacátého století se projevuje neustálý rostoucí trend reálného výstupu. Jen od roku 1900 vzrostl reálný HDP třicetkrát. Velice podstatným ekonomickým měřítkem však není reálný HDP jako takový, ale růst výstupu na osobu – právě ten určuje míru růstu životní úrovně, jelikož mimo jiné vede k rostoucím průměrným příjmům. (Samuelson, 2007)

² Hospodářský a ekonomický růst jsou brány v této práci jako synonyma

Tempo růstu reálného HDP se rovná procentu změny reálného výstupu dané ekonomiky mezi dvěma obdobími. HDP je ukazatel ekonomického výkonu země, zjednodušeně se dá říci, že jde o vše nové, co bylo v dané zemi za určitý časový úsek vyrobeno. Samotný ukazatel HDP není ideálním při komparaci dvou a více zemí, například kvůli rozdílně velkým zdrojům, ať už kapitálových či lidských. Pro účely komparace se využívá dalšího ukazatele, a to HDP na obyvatele. Tento ukazatel se vypočte jako reálný HDP za určité období vydělený celkovým počtem obyvatel dané země. Poslední z možností měření ekonomického růstu je produktivita práce. Tu lze vyjádřit jako výstup na pracovníka či výstup na pracovní hodinu. Mezi produktivitou práce a reálným HDP na obyvatele panuje následující vztah (Frank, 2003):

$$\text{reálný} \frac{\text{HDP}}{\text{obyv.}} = \text{produktivita práce} * \frac{\text{zaměstnané obyvatelstvo}}{\text{celkový počet obyvatel}}$$

Z výše zmíněné rovnice vyplývá, že reálný HDP na obyvatele může růst jen do té míry, do jaké roste produktivita práce či podíl zaměstnaných obyvatel na celkovém obyvatelstvu.

V této kapitole jsou dále identifikovány zdroje ekonomického růstu, stejně tak jako jeho meze. Jedna z podkapitol se věnuje samotným růstovým modelům vycházejícím z makroekonomie. V poslední části této kapitoly bude pozornost věnována provázanosti ekonomického růstu s veřejnými výdaji.

2.1 Zdroje ekonomického růstu

Jak již bylo řečeno výše, růst HDP závisí nejen na produktivitě práce, ale také na rychlosti růstu pracovní síly. Samuelson (2007) identifikuje čtyři základní faktory růstu:

- lidské zdroje,
- přírodní zdroje,
- tvorba kapitálu,
- technologie.

Vztah mezi jednotlivými faktory je často označován jako agregátní produkční funkce, která bere v úvahu nejen celkový národní výstup, ale především jsou zde zahrnuty i vstupy a používaná technologie. Algebraicky je agregátní produkční funkce znázorněná následující rovnicí:

$$Q = AF(K, L, R)$$

Kde Q = výstup, K = produktivní služby kapitálu, L = vstup práce, R = vstup přírodních zdrojů, A = úroveň technologie v ekonomice, F = produkční funkce. Růst vstupů kapitálu zapříčiní růst výstupu, ovšem počítá se zde se zákonem klesajících výnosů ze zapojení dodatečných zdrojů. O úrovni technologie v ekonomice se dá uvažovat jako o zvyšování produktivity vstupů. Se zlepšováním technologie roste výstup, aniž by se musely zvyšovat ostatní vstupy. (Samuelson, 2007)

2.1.1 Lidské zdroje

Práce jakožto vstup se skládá nejen z množství pracovníků, ale především z jejich znalostí a dovedností této pracovní síly. Se stále rostoucí sofistikovaností nejrůznějších zařízení je kvalitní pracovní síla velice důležitá pro pozitivní vývoj ekonomického růstu. Někteří ekonomové věří, že to je právě ten nejdůležitější zdroj, jelikož bez lidské síly, která je kvalifikovaná a ukázněná, není možné jakýkoliv produkt vytvářet. Velice zásadním faktorem, který vede k výchově pracovníků, kteří mají požadované znalosti a dovednosti je odpovídající vzdělávací systém. K zlepšování vstupu práce je tedy nezbytný výkonný vzdělávací systém, systém nejrůznějších školení a tréninků, v neposledním místě i zlepšování fyzické kondice pracovníků a jak je již zmíněno výše, počítačová gramotnost, která je v dnešní době čím dál více potřebná k výkonu práce. (Frank, 2003)

2.1.2 Přírodní zdroje

Druhým faktorem, který silně ovlivňuje celkový výstup, jsou přírodní zdroje. Jedním z nejdůležitějších přírodních zdrojů je orná půda, a to především díky její vzácnosti a fyzické omezenosti. Mezi další cenné zdroje patří ropa, plyn, lesy, vodní zdroje (především pitná voda) a nerostné suroviny. (Holman, 2002)

Některé země vzkvétají právě díky přemíře přírodních zdrojů (Norsko, Saudská Arábie, Kanada). Země blízkého východu, které jsou závislé na ropě jakožto přírodním zdroji, čeká nejistý osud, právě díky neustále postupujícím technologiím, které nahrazují ropu jakožto palivo alternativními zdroji energie – v automobilovém průmyslu se jedná o stále populárnější automobily na sluneční či elektrický pohon, existují ale i alternativní technologie jako je pohon vodíkový. (Piketty, 2015)

Na druhou stranu existují i země, které vykazují velice dobré výsledky v rámci ekonomického růstu, ovšem přírodními zdroji neoplývají. Jedná se například o

Japonsko či Hong Kong. Obě tyto země mohou čerpat jak z kvalitního lidského kapitálu, tak vyspělých technologií a unikátních pracovních postupů. Tímto příkladem se neřídí pouze země s malými či žádnými přírodními zdroji, ale například i velkoměsta jako New York, který je výjimečný svojí nabídkou služeb. Hong Kong jakožto jeden z největších přístavů světa dominuje v zahraničním obchodu a bankovním sektoru. (Samuelson, 2007)

2.1.3 Tvorba kapitálu

Dalším tradičním faktorem produkce je kapitál. Nejjednodušší definicí kapitálu je tvrzení, že jsou to peníze, které přinášejí další peníze. Je nutno mít v paměti, že kapitál zahrnuje vše od staveb, jako jsou budovy, silnice a železnice přes automobily osobní i nákladní až ke kompaktním zařízením jako jsou počítače, mobily a tablety. (Samuelson, 2007)

Frank (2003) se domnívá, že stejný pokrok, jaký přinesly v devatenáctém století transkontinentální železnice, které fyzicky propojily mnoho do té doby zapomenutých regionů, mohou pro jednadvacáté století znamenat informační dálnice a počítače. Vývoj v této oblasti je neustálý, informace a snadný přístup k nim se stává jedním z nejdůležitějších faktorů budoucnosti. Akumulace kapitálu má klíčový význam pro hospodářský růst, neboť vede k tvorbě kapitálových statků. Tato akumulace ovšem vyžaduje po mnoho let obětí v podobě současné spotřeby. Vyšší zapojení fyzického kapitálu má pozitivní vliv na zvyšování produktivity práce, která zvyšuje ekonomický růst. Zvyšování produktivity práce je ovšem do jisté míry omezené, jelikož se projevuje zákon klesajících výnosů z kapitálu.

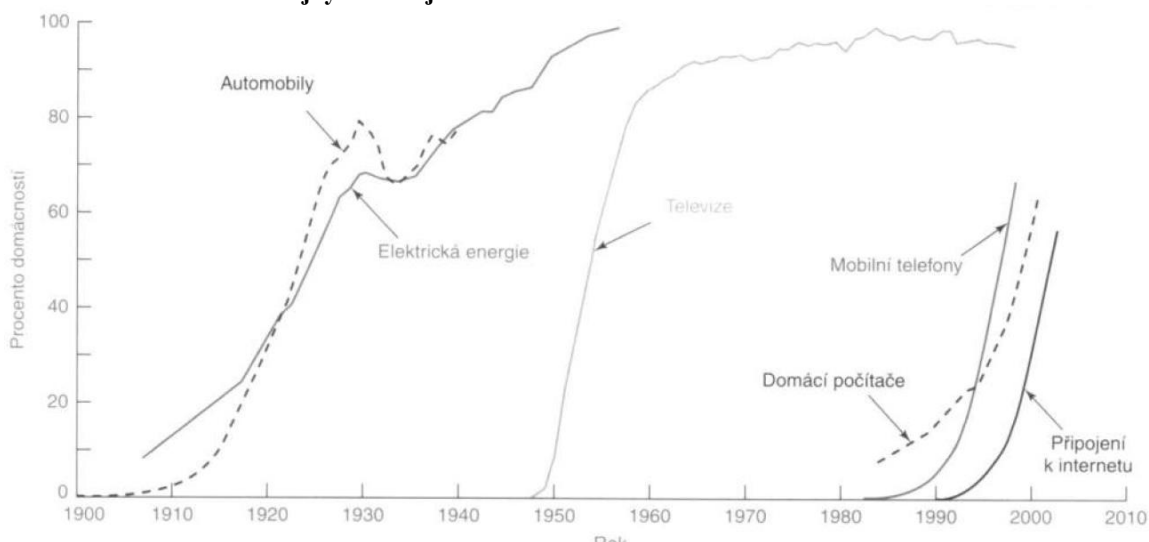
Jedním z podstatných determinantů produktivity práce je míra investic do kapitálu. Základním zdrojem těchto investic jsou úspory domácností a podniků. V řadě rozvíjejících se ekonomik jsou však tyto úspory nedostatečné, a proto dochází k přílivu zahraničních investic, jakožto nezbytného zdroje pro další ekonomický růst. Opomíjeny nesmí být ani vládní investice, které často udávají rytmus i pro soukromý sektor. Samuelson (2007) tento jev nazývá společenským režijním kapitálem, který zahrnuje rozsáhlé projekty s nejrůznějšími výběrovými řízeními. Vládní investice jsou nezbytné pro projekty, které mají jisté společné znaky: velké výdaje, nedělitelné výdaje, často se jedná o zajištění efektivity v případě externalit. Klasickým příkladem takovéhoto

vládních investic je výstavba silnic a dálnic, vodní přehrady či opatření vedoucí k zajištění ochrany veřejného zdraví (dekontaminace půd a vod, sanační opatření).

2.1.4 Technologie

Technologický rozvoj a inovace se řadí ke třem výše zmíněným zdrojům ekonomického růstu. Jak již bylo zmíněno výše, Frank (2003) se domnívá, že technologie budou udávat hlavní směr, kterým se budou jednotlivé ekonomiky ubírat. Na obrázku níže jsou znázorněny vynálezy, které zásadně změnily vývoj společnosti. Jedná se o automobily, elektřinu, televize, mobilní telefony, domácí počítače a připojení k internetu.

Obrázek 3: Rozšiřování nejvýznamnějších inovací

Zdroj: Samuelson (2007)

Z obrázku je patrné, že inovace hrají zásadní roli ve vývoji společnosti a investice do technologie a výzkumu jsou v dnešních ekonomikách naprosto nezbytné. Důraz je kladen především na vědecký výzkum, inovaci výrobních postupů, vývoj výrobků, behavioristické teorie, které přispívají zlepšení v řízení a organizaci práce. Největší vývoj na poli vědeckého výzkumu lze zaznamenat u informačních technologií. Tento vývoj vede k neustálému zmenšování zařízení, zvyšování kapacit a výdrže a čím dál většimu propojování informací.

Mnoho autorů se domnívá, že rozvoj nových technologií a neustálé zlepšování díky R & D, je hlavním ekonomickým stimulem pro růst. Nelson (2000) uvádí, že technologický pokrok musí být chápán jako evoluční proces, který je vysoce závislý na podmínkách konkurence, při níž je tento proces urychlen narozdíl od podmínek monopolu či oligopolu.

Někteří autoři nekončí u výčtu čtyř faktorů ovlivňujících hospodářský růst, ale seznam se rozrůstá o další zdroje ekonomického růstu. Holman (2002) zmiňuje další faktory jako **velikost trhu**, **tvůrce hospodářské politiky** či **společenský systém**. Ekonomický růst může být urychlen zvětšením trhu – toto vede k lepším podmínkám pro specializaci výrobců a zároveň se zde vytváří větší prostor pro směnu na principu komparativních výhod. Tvůrci hospodářské politiky hrají velice významnou roli v nastavení regulací a pravidel daných zemí. Je nutné zvážit efekt daňové zátěže, dovozních cel, kvót a dalších omezení, které se týkají především oblastí úspor, investic a inovací. V rámci společenského systému jakožto zdroje ekonomického růstu jsou zmíněny následující společenské instituce:

- soukromé vlastnictví,
- svobodné podnikání,
- svobodný obchod,
- tržní konkurence.

Všechny výše zmíněné faktory bezesporu ovlivňují hospodářský růst, zejména pak soukromé vlastnictví. Existence a respektování soukromého vlastnictví v rámci dané ekonomiky vede k zvyšující se motivaci a produktivitě občanů dané země, zvyšuje se podnikatelská aktivita, což vede ke zdravé tržní konkurenci a svobodnému obchodu. Zvýšená produktivita a podnikatelská aktivita vedou ke zvyšování důchodů, a tím pádem i úspor, které jsou nezbytné pro již dříve zmiňovanou akumulaci kapitálu.

2.2 Meze ekonomického růstu

Jednou z morálních otázek v případě ekonomického růstu jsou omezení, která se týkají přírodních zdrojů. Je otázkou každého státu, do jaké míry budou tyto přírodní zdroje čerpány, v současnosti neexistuje žádná mezinárodní úmluva, která by stanovovala, do jaké míry může každý stát své přírodní zdroje čerpat. Rychlý hospodářský růst může vést k zhoršení životního prostředí a větší omezenosti přírodních zdrojů. Extrémním příkladem zhoršené kvality životního prostředí, a tím pádem i snížení životní úrovně, je Peking, hlavní město Čínské lidové republiky. Prudký nárůst životní úrovně (nárůst automobilů, továren, více kuřáků) zde vedl k alarmujícímu znečištění ovzduší, které se projevuje mohutným smogem. Tamní obyvatelstvo je nuceno používat roušky, jinak se vystavuje hazardu se zdravím. (Piketty, 2015)

Někteří autoři se naopak domnívají, že ekonomický růst vede mimo zvyšování množství statků i k vytváření zdrojů pro zlepšení životního prostředí. Vyspělé ekonomiky mají k dispozici prostředky, které eliminují některé škodliviny či navracejí životní prostředí zpět do výchozího stavu (emise v ovzduší, čističky odpadních vod, atd.). Frank (2003) uvádí, že od jisté úrovně hospodářského růstu se výrazně zlepšuje kvalita životního prostředí. Argumenty za tímto tvrzením jsou zvyšující se důchod, kdy jsou základní statky pokryté a více prostředků zbývá na statky luxusní, jakým je právě životní prostředí. Rozvinuté a vyspělé země navíc disponují striktnějšími zákony týkajícími se životního prostředí a jeho poškozování. Stejný názor zastávají i Goldin a Winters (1995), kteří tvrdí, že ekonomický růst a technologický vývoj je naprosto konzistentní se životním prostředím.

Někteří autoři zastávají názor, že ekonomický růst a technologický vývoj je s ochranou životního prostředí zcela neslučitelný. Zastáncem tohoto názoru, že udržitelný růst v podstatě není možný, jsou Constanza R., H. Daly a J. A. Bartholomew (1991). Ti uvádějí, že světové ekonomiky by se neměly soustředit na hospodářský růst v krátkém období, ale především zaměřit pozornost na dlouhodobé dopady tohoto růstu, které mohou mít nenávratný efekt právě na životní prostředí. Stejně tak Michael Common (1995) se přiklání k názoru, že zatímco ekonomický růst úspěšně bojuje s chudobou, jakožto s jedním ze dvou nejvíce diskutovaných problémů dnešního světa, ochrana životního prostředí zůstává opomíjena. S otázkou, zda je správně tvrzení, že ekonomický růst podporuje či zhoršuje životní prostředí, ovšem Michael Common odpovídá tak, že na tuto otázku nemůže nikdo odpovědět – rozumné argumenty se pohybují na obou stranách zastánců životního prostředí.

Otázka týkající se omezenosti přírodních zdrojů je jednou z dalších, na které není jasná odpověď. Nedostatek jakéhokoliv zdroje vyvolá změnu v jeho ceně. Tato změna ceny se projeví změnami nabídky a poptávky, které se snaží s nastolenou nerovnováhou vyrovnat. Jako příklad mohou posloužit ropné šoky, které se odehrávaly v sedmdesátých letech dvacátého století. Náhlý nedostatek ropy vedl k její omezené nabídce a růstu ceny, což mělo vliv na chování jak prodávajících, tak kupujících. Spotřebitelé začali nakupovat auta a zařízení s nižší spotřebou paliva, přelomový okamžik zaznamenaly především alternativní zdroje energie. (Holman, 2002)

Problematika životního prostředí v návaznosti na ekonomický růst začala být důkladně řešena především po hospodářské krizi v roce 2008. Po této krizi bylo nutné

co nejdříve opětovně nastartovat rostoucí tendenci spotřeby a světových ekonomik. Velký důraz byl kladen na tzv. globální „Green New Deal“. Tento výraz představuje potřebu soustředit se především na zachování životního prostředí. Veřejný sektor je vyzýván k tomu, aby jeho investice podporovaly alternativní zdroje energie. Tato politika je nazývána také odborným názvem Low-carbon economy. Hlavními oblastmi veřejných investic by mělo být zdokonalování starších neekologických staveb, investice do hromadné dopravy a především vyšší využívání větrné a sluneční energie. (Jackson, 2011)

2.3 Modely ekonomického růstu

Tato kapitola diplomové práce se zabývá ekonomickým růstem z pohledu jednotlivých ekonomických teorií. Zmíněny budou významné ekonomické modely, pozornost bude věnována především neoklasické teorii růstu a teorii endogenního ekonomického růstu.

Před tím, než bude pozornost věnována dvou hlavním teoriím v rámci růstových modelů, je vhodné představit předchůdce moderní teorie ekonomického růstu, za který je považován Harrod – Domarův model.

Harrod – Domarův model

Tento model pochází z roku 1939, jehož tvůrci jsou Roy Harrod a Evsey Domar. Autoři tohoto modelu se pokusili propojit keynesiánskou analýzu krátkodobé nerovnováhy s prvky ekonomického růstu. (Čihák, 2000)

Tento model je založen na způsobu keynesiánského smýšlení, kde je kladen důraz na stranu poptávky. Vychází z následujících předpokladů (Varadzin, 2004):

- nulová elasticita substituce mezi výrobními faktory,
- neuvažuje změnu relativních cen práce a kapitálu,
- jediným růstovým faktorem jsou investice,
- investice jsou součástí efektivní poptávky,
- důchod je zvětšován pomocí multiplikátoru.

Harrod – Domarův model rozlišuje tři typy růstu, a to: skutečné tempo růstu (G), přirozené tempo růstu (G_n) a zaručené tempo růstu (G_w). *Skutečného tempa růstu* ekonomika skutečně dosahuje, ale nevypovídá nic o charakteru růstu. *Přirozené tempo růstu* je dáno růstem obyvatelstva, které hledá práci a technologickým pokrokem, jedná se o maximální míru tempa růstu při využití všech zdrojů. *Zaručené tempo růstu* je

takové tempo růstu, při kterém dochází k požadované efektivnosti kapitálu. Tohoto tempa růstu je dosahováno, jestliže se úspory rovnají investicím. Optimální tempo růstu je pak takové, když jsou všechna zvýšená tempa růstu v rovnováze. (Harrod, 1939)

V ekonomice mohou nastat tři různé situace v případě, že se tempa růstu nerovnají:

- $G_w > G$ – investice jsou vyšší než úspory, tendence k inflaci,
- $G_n > G_w$ – pracovní síla roste rychleji než produkční síla ekonomiky, tendence k chronické nezaměstnanosti,
- $G_w > G_n$ – nedostatek pracovních sil na trhu.

Tento model je jinak nazýván „modelem s rovnováhou na ostří nože“, jelikož neexistuje zaručený mechanismus, který by dokázal vyprodukovat optimální tempo růstu, kde jsou všechna tři tempa růstu vyrovnaná. (Domar, 1946)

2.3.1 Neoklasická teorie růstu

V rámci neoklasické teorie růstu je představen tzv. Solowův model, který je považován za základ moderní teorie ekonomického růstu. Jedná se o neoklasický model teorie růstu z roku 1956. Jeho autory jsou Robert Merton Solow a Trevor Winchester Swan.

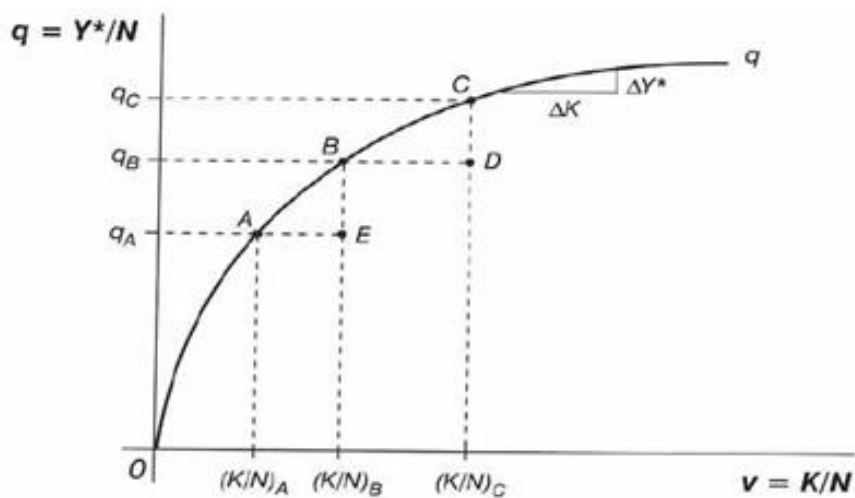
Solowův model

Jako každý neoklasický model, i Solowův model se zaměřuje na dvě hlavní složky. Na straně jedné se soustředí na růstovou úlohu kapitálové akumulace, úspor a populační expanze. Na straně druhé není opomíjena role technického pokroku. Solowův model je založen na následujících předpokladech (Varadzin, 2004):

- tempo růstu obyvatelstva je shodné s tempem růstu pracovníků,
- existuje možnost substituce mezi kapitálem a prací,
- na trhu práce a kapitálu existuje dokonalá konkurence,
- je zde předpoklad uzavřené ekonomiky,
- neexistuje státní sektor,
- část reálného důchodu, která není spotřebována, je investována,
- výdaje na spotřebu nesmí překročit reálný důchod z práce a kapitálu.

Produkční funkce v tomto modelu se vyznačuje jednak konstantními výnosy z rozsahu (zdvojnásobení objemu práce a kapitálu vede ke zdvojnásobení výstupu) a zároveň klesajícími výnosy z kapitálu, tuto situaci nejlépe ilustruje obrázek níže.

Obrázek 4: Solowův model hospodářského růstu

Zdroj: Mach (2001)

Kapitálová intenzita (v), průměrná produktivita práce (q) a úroveň používané technologie (κ) jsou základními stavebními kameny produkční funkce. Jak lze vyčíst z obrázku výše, na ose X je měřena kapitálová intenzita, na ose Y průměrná produktivita práce. Zvýšení kapitálové intenzity vede ke zvýšení průměrné produktivity práce, ovšem projevuje se zde zákon klesajících výnosů z kapitálu. (Dornbusch, 2004)

Kromě produkční funkce je Solowův model tvořen také dlouhodobou investiční funkcí. Dlouhodobá investiční funkce je odvozena ze série následujících rovnic:

- 1) Agregátní výdaje jsou tvořeny spotřebou C a investicemi.

$$Y = C + I$$

- 2) Domácí produkt se dělí na spotřebu C a úspory S .

$$Y = C + S$$

- 3) Z výše uvedených rovnic plyne, že spotřeba C se rovná úsporám S .

$$C + I = C + S; \quad C = S$$

- 4) Míra úspor s je vyjádřena jako podíl úspor na důchodu.

$$s = \frac{S}{Y}$$

Z výše uvedených rovnic lze vyvodit, že investice se rovnají té části domácího produktu, která je uspořena.

$$I = s * Y$$

S růstem produktu rostou investice a jsou tím vyšší, čím je vyšší míra úspor. Dlouhodobá investiční funkce je tedy klíčová pro zobrazení rozdělení produktu mezi

spotřebu a investice. Solowův model klade důraz na akumulaci kapitálu, která jak známo vede ke zvyšování životního standardu obyvatelstva. Základní rovnice akumulace kapitálu má tento tvar:

$$\Delta v = s * q - (n + d) * v,$$

kdy Δv (přírůstek kapitálu na pracovníka) se rovná hrubým národním úsporám ($s*q$), n označuje tempo růstu obyvatelstva a d značí míru amortizace. Obyvatelstvo roste tempem n , což znamená, že část hrubých národních úspor na pracovníka je použita na investice k vybavení nově přichozích pracovníků ($n*v$). Část úspor musí být využita k nahrazení opotřebovaného kapitálu ($d*v$). Úspory převyšující rozsah $(n + d)*v$, jsou použity ke zvýšení kapitálové intenzity. (Swan, 1956)

V rámci tohoto modelu je žádoucí tzv. **stálý stav**, což je situace, ve které se ekonomika nachází v dlouhodobém hospodářském růstu (tempo růstu kapitálu a potenciaálního produktu je rovno tempu růstu obyvatelstva). Rostoucí ekonomika vždy směřuje do stálého stavu, ve kterém je produkt připadající na pracovníka neměnný. Stálého stavu je docíleno, jestliže se skutečné a požadované investice rovnají a kapitálová vybavenost práce ani neroste, ani neklesá. (Dornbusch, 2004)

Země, které mají vyšší sklon k úsporám, vykazují i vyšší životní standard. Vyšší tempo růstu populace znamená zvýšení pracovní síly. Firmy musejí tedy investovat jak do opotřebovaného materiálu, tak do vybavenosti kapitálu novými pracovníky – k těmto krokům jsou nutné vyšší úspory. Země, které mají vyšší populační růst, mají zároveň nižší kapitál i produkt na obyvatele ve stálém stavu než země s nižším populačním růstem. (Jones, 1998)

Růst hospodářského růstu, a tím pádem i životního standardu závisí na zvyšování úrovně používaných technologií. Jak již bylo uvedeno v této práci výše, průměrná produktivita práce se zvyšuje díky stále se zlepšujícím technologiím. Pokud se ekonomika nachází ve stálém stavu, průměrná produktivita práce se rovná míře technologického pokroku. Solowův model dokazuje, že technologická úroveň přímo pozitivně ovlivňuje zvyšující se životní standard. (Sollow, 1956)

2.3.2 Teorie endogenního ekonomického růstu

Neoklasická teorie dosáhla svého vrcholu na konci šedesátých let, od té doby však stagnovala, což bylo mimo jiné způsobeno obdobím ropných šoků, o kterých byla zmínka výše v této práci (kapitola 2.2. Meze ekonomického růstu). Od poloviny

osmdesátých let dvacátého století byl zájem o ekonomický růst obnoven. Svoji zásluhu na tom mají především Robert E. Lucas a P. Romeo, kteří vyvinuli například model AK. Jejich práce nabyly nových rozměrů, jelikož existence ekonomického růstu byla vysvětlována přímo uvnitř jednotlivých modelů. Jednotlivé modely jsou souhrnně označovány jako teorie endogenního ekonomického růstu. (Čihák, 2000)

Zásadním rozdílem od neoklasické teorie je endogenní vnímání technologického pokroku. Zatímco neoklasikové vnímají technologie exogenně, tzn. technologický pokrok je pouze předpokládán, nikoliv zkoumán, R. Lucas a P. Romeo se snaží objasnit příčiny technického pokroku v návaznosti na hospodářské politiky, které ho mohou podněcovat. Zároveň se endogenní teorie liší od neoklasické širším pojetím kapitálu. Na rozdíl od neoklasické teorie zde není uvažován čistě fyzický kapitál jako budovy či stroje, ale rovněž know-how technologií, znalosti a dovednosti lidského kapitálu. Jak již bylo uvedeno v kapitole 2.1. Zdroje ekonomického růstu, technologie a znalosti značně přispívají k růstu produktivity práce, a tím i k tvorbě hospodářského růstu a jejich zahrnutí do modelů je proto klíčové. Zároveň se endogenní teorie růstu věnují pozitivním externalitám, které jsou způsobeny investicemi do kapitálu. Vývoj některých nových technologií může být natolik zásadní, že společenské výnosy z investice dalece přesahují výnosy soukromé. Díky zahrnutí znalostního kapitálu do úvah se mění i průběh výnosů z kapitálu, které se stávají konstantními (výnosy z fyzického kapitálu jsou sice stále klesající, ale díky pozitivním externalitám jsou výnosy ze znalostního kapitálu rostoucí). Vliv pozitivních externalit zároveň kladně ovlivňuje výnosy z rozsahu, které nabývají rostoucích hodnot. Díky této změně v nové endogenní teorii může nastat rychlejšího stavu růstu, než výše popisovaný stálý stav u neoklasických modelů. (Varadzin, 2004)

Z výše uvedené charakteristiky endogenních modelů růstu vyplývá, že rozdělení kapitálu v ekonomice na fyzický a znalostní je klíčové. Jestliže převládá kapitál fyzický nad znalostním, realitě budou více odpovídat neoklasické modely. V opačném případě, kdy znalostní kapitál převyšuje ten fyzický, se uplatňují endogenní hospodářské modely.

AK model

Tradičním příkladem endogenní teorie hospodářského růstu je AK model, který popisuje Lucas (1988). Produkční funkce je pouze jednofaktorová, v následujícím tvaru,

kterému se odborně říká AK tvar: $Y = AK$, kde A znamená mezní a průměrný produkt kapitálu, jsou zde předpokládány konstantní výnosy z rozsahu. Rovnice akumulace je další důležitou částí modelu $\frac{K'}{K} = sY - dK^2$, která spolu s produkční funkcí vytvoří následující tvar:

$$\frac{Y'}{Y} = \frac{K'}{K} = sA - d$$

Jestliže je $sA > d$, tak stačí zvýšit míru úspor k docílení zvýšeného dlouhodobého růstu. Z tohoto tvrzení vyplývá, že rozdíly v míře úspor jednotlivých zemí mohou vést ke zvyšujícím se rozdílům důchodů v čase (bohaté země mohou růst rychleji než technologický pokrok v dané zemi). (Lucas, 1988)

K uzavření kapitoly endogenního ekonomického růstu lze dodat, že byla vydána jistá doporučení, kterými by se ekonomika měla řídit, aby byl hospodářský růst co nejefektivněji vytvářen. Jedno ze stěžejních doporučení je zaměřit investice směrem k lidskému kapitálu, tzn. podporovat *vzdělávání* a vynakládat na něj více prostředků. Dalšími oblastmi, do kterých by měly proudit investice, jsou *infrastruktura* a *R & D*³. Díky podpoře R & D budou rychleji vyvíjeny nové technologie, které jak již bylo zmíněno, pozitivně ovlivňují hospodářský růst. (Lucas, 1988)

2.4 Provázanost veřejných výdajů s ekonomickým růstem

Tato kapitola diplomové práce se zaměří na propojení veřejných výdajů s ekonomickým růstem, jejich vzájemné ovlivňování a možné příčiny výkyvů jak veřejných výdajů, tak ekonomického růstu. Vztah mezi veřejnými výdaji a hospodářským růstem roste na důležitosti především v posledním čtvrtstoletí, kdy je intenzivně zkoumán mnoha autory.

Jedním z prvních významných článků zkoumající tuto problematiku byl revoluční článek od Aschauer (1989), který se zabýval především vztahem mezi vládními výdaji a celkovou produktivitou – zde se zmiňuje o části veřejných financí, jež vedou k růstu produktu i v případě, že jsou všechny výrobní kapacity v ekonomice již využity. Aschauer klade důraz především na veřejné investice do infrastruktury (výstavba silnic, dálnic a vodních cest), díky kterým se výrazně zlepšuje produktivita. Stejně jako R. Lucas a P. Romeo se endogenní teorii růstu věnoval i Barro (2004), jehož práce

³ R & D = Research and Development (výzkum a vývoj)

poukazují na důležitost fiskální politiky, především pak opatření týkající se daní a veřejných služeb, kde je opět vyzdvihována důležitost vývoje infrastruktury v dané ekonomice jakožto klíčové složky veřejných výdajů ovlivňující ekonomický růst. Barrova práce je podložena článkem Easterlyho (1993), který ve svém článku mimo dalších skutečností akcentuje vliv infrastrukturních veřejných investic, které jsou silně korelovány s hospodářským růstem. Mimo jiné potvrzuje fakt, že podíl vládních příjmů na hrubém domácím produktu roste s HDP na hlavu, což je v ekonomické teorii označováno jako Wagnerův zákon. Easterly (1993) zároveň uvádí, že vztah jakýchkoliv veřejných výdajů a hospodářského růstu je statisticky křehký a vysoce individuální ve vztahu ke každé ekonomice. Resp. veřejné výdaje, které silně ovlivňují vývoj ekonomického růstu v jedné ekonomice, nemusejí mít takový zásadní vliv v ekonomice jiné.

Veřejné výdaje nemají nutně pouze pozitivní vliv na hospodářský růst. Afonso (2008) identifikuje složku veřejných výdajů, které mají naopak negativní dopad na ekonomický růst. Jedná se především o příspěvky na sociální zabezpečení a výdaje spojené se zdravotnictvím. Podobné schéma nastínil Devarajan (1996), který rozděluje veřejné výdaje na produktivní, které podporují ekonomický růst a kontraproduktivní výdaje, které ho naopak ovlivňují negativně. Mezi kontraproduktivní výdaje jsou opět členěny výdaje spotřební, tzn. příspěvky na sociální zabezpečení a zdravotnictví.

Autoři se liší ve významu fiskální politiky, co se týče ekonomického růstu především na základě, zda je využívána exogenní či endogenní růstová teorie. V případě neoklasických (exogenních) modelů růstu se autoři přiklánějí k názoru, že hlavními hybnými prvky ekonomického růstu jsou růst obyvatelstva a technologický pokrok. Naopak endogenní typy modelů, např. AK model, rozvíjejí teorii, že hospodářský růst je silně korelován s částí veřejných výdajů investiční povahy.

3 Faktory mající vliv na přerozdělování veřejných výdajů

Tato práce se prozatím zabývala teoretickými poznatky z oblasti veřejných výdajů a ekonomického růstu. U veřejných výdajů byl vymezen samotný pojem a určeno členění, dle kterého je možné veřejné výdaje chápat. Popsány byly funkce a možnosti zvýšení efektivity veřejných výdajů. Vysvětleny byly i teorie, které se zabývají strukturou veřejných výdajů a jejich rostoucím trendem. Nakonec bylo představeno třídění veřejných výdajů dle celosvětově uznávané klasifikace COFOG, která je v České republice upravena a používána pod zkratkou CZ-COFOG. V problematice ekonomického růstu bylo nejen vysvětleno, co hospodářský růst je a jaké jsou jeho zdroje, ale byly nastíněny i jeho meze především ze sektoru životního prostředí. V teoriích hospodářského růstu byly představeny nejvýznamnější modely. Zásadní kapitolou této práce je kapitola 2.4. Provázanost veřejných výdajů s ekonomickým růstem, ve které je propojena problematika veřejných výdajů a ekonomického růstu. Tato kapitola navazuje na propojení doposud zmíněných teoretických poznatků a definuje faktory, které ovlivňují redistribuci veřejných výdajů, tzn. nejen strukturu, ale i jejich velikost.

Problematika faktorů, které ovlivňují velikost a strukturu veřejných výdajů, je řešena v mnoha publikacích a každý autor přistupuje k dělení těchto faktorů jiným způsobem. Peková (2008) uvádí dva různé přístupy, dle kterých se dají tyto faktory dělit. Toto dělení je znázorněno v následujícím diagramu.

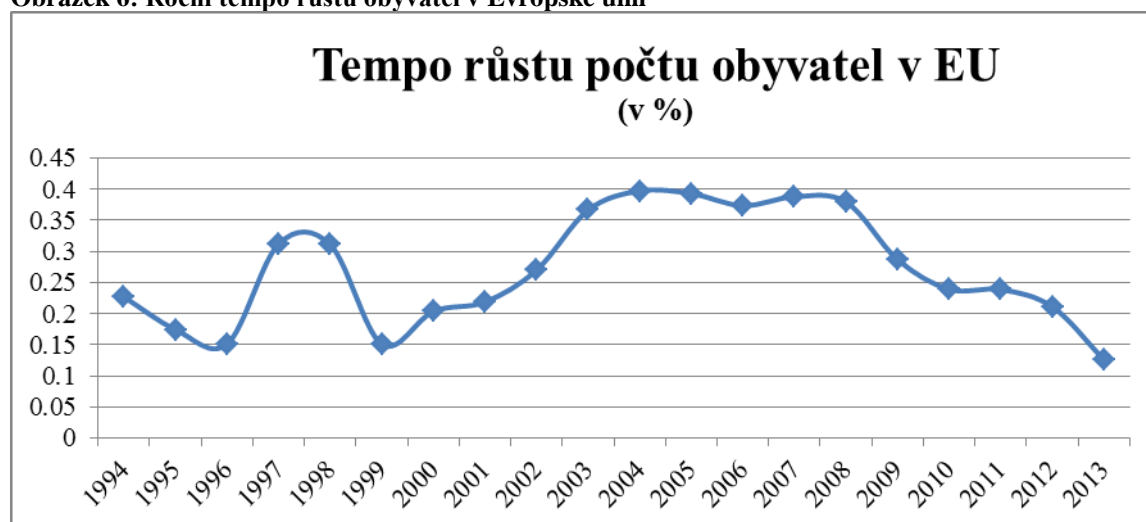
Obrázek 5: Faktory ovlivňující veřejné výdaje

Zdroj: vlastní zpracování, 2017

Do první skupiny faktorů patří **demografické**, mezi něž je řazen především růst počtu obyvatel a změny věkové či sociální struktury obyvatel. Další možné zkoumané faktory v demografickém sektoru patří například procento pracující populace, porodnost, úmrtnost, procento mladých lidí, atd. Na následujícím obrázku je znázorněno meziroční tempo růstu počtu obyvatel v Evropské unii v letech 1994 – 2013.

Obrázek 6: Roční tempo růstu obyvatel v Evropské unii

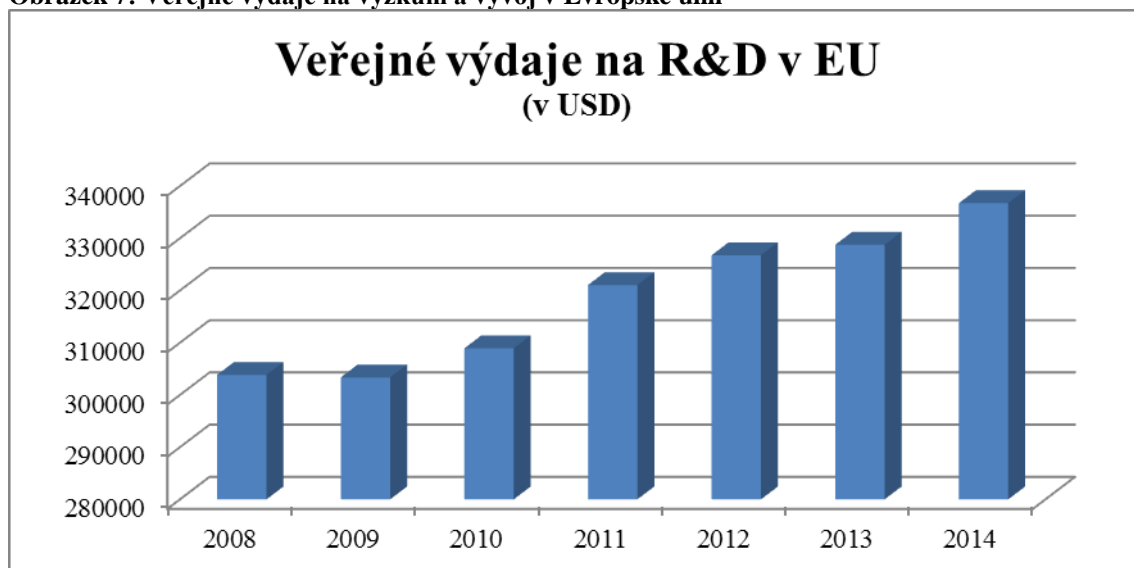

Zdroj: www.oecd-ilibrary.org, vlastní zpracování, 2017

Průměrný růst v letech 1994 – 2013 činí 0,27 % meziročně. V letech 1997 a 1998 se tempo růstu obyvatel více než zdvojnásobilo oproti roku 1996 z 0,15 % na 0,32 %. V roce 1999 tempo růstu opět pokleslo, ovšem s novým tisíciletím opět rostlo. Výrazný pokles lze zaznamenat na přelomu let 2008 a 2009, tzn. po úderu hospodářské krize. Od té doby tempo růstu stále klesá až na konečnou hodnotu 0,13 % v roce 2013, která se stala minimem za celé sledované období.

Jak již bylo předesíláno v druhé kapitole, která se věnovala problematice ekonomického růstu, **technologický pokrok** významně ovlivňuje ekonomický růst, a tím pádem i velikost veřejných výdajů, především zvyšuje náklady na sociální zabezpečení. Obrázek č. 7 znázorňuje vývoj veřejných výdajů na oblast výzkumu a vývoje v Evropské unii v letech 2008 – 2014. Z obrázku vyplývá znatelný rostoucí trend, který byl přerušen pouze mírným poklesem v roce 2009, což je opět připisováno hospodářské krizi. V roce 2008 činily tyto výdaje přibližně \$304 000, kdežto v roce 2014 vzrostly tyto výdaje na téměř \$337 000.

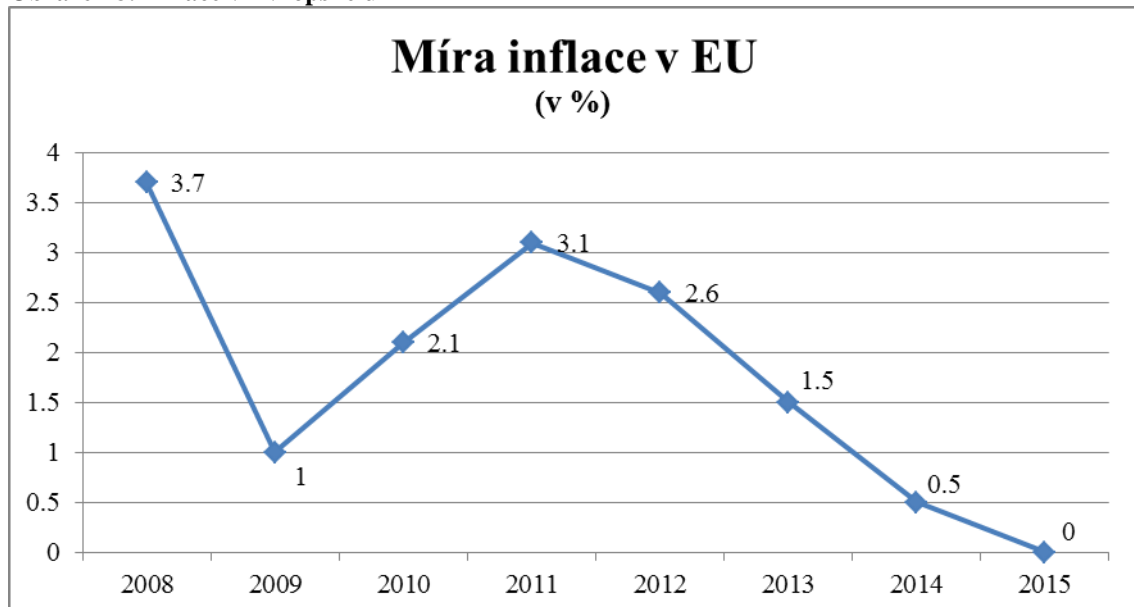
Obrázek 7: Veřejné výdaje na výzkum a vývoj v Evropské unii

Zdroj: www.oecd-ilibrary.org, vlastní zpracování, 2017

Díky **urbanizaci** jsou zvyšovány veřejné výdaje týkající se rozvoje infrastruktury ve městech, především formou vypisování veřejných zakázek na stavbu silnic a dálnic. **Inflace** podporuje především růst sociálních transferů, které musí vyrovnávat její vliv tak, aby byla hodnota reálných důchodů co nejméně ovlivněna. Následující obrázek popisuje meziroční změnu cenové hladiny v Evropské unii jako celku.

Obrázek 8: Inflace v Evropské unii

Zdroj: www.oecd-ilibrary.org, vlastní zpracování, 2017

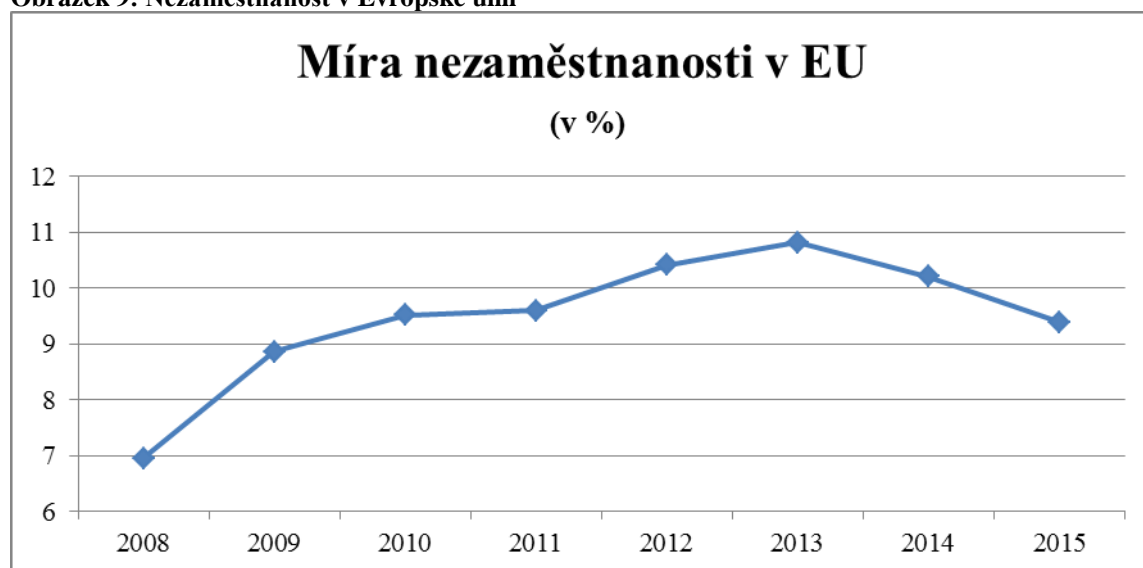
V roce 2008 činila průměrná inflace EU 3,7 %. Vlivem hospodářské krize v témže roce poklesla hodnota inflace v roce 2009 na pouhé 1 %, což je hluboko pod ideální hodnotou 2 %. Do roku 2011 se cenová hladina opět zvyšovala a kulminovala na 3,1 %.

Od roku 2011 se ovšem inflace každým rokem mírně propadala, až v roce 2015 atakovala 0% hranici a všem ekonomikám hrozil skluz do deflační spirály. Mnoho národních bank tak reagovalo pomocí intervencí, výjimkou nebyla ani ČNB, která až doposud uměle udržuje kurz české koruny vůči euru na 27 Kč / 1 €. Dle předběžných zpráv se inflace v roce 2016 opět zvedla, a to na úroveň 1,2 %. (ČTK, 2017)

Některá **politická rozhodnutí** jsou spojena se snahou udržet se u moci, a tím pádem opět způsobují nárůst veřejných výdajů. Příkladem může být zavedení jízdného zdarma pro školáky či subvence mléčných produktů, jako tomu bylo za komunistického režimu – ceny mléka se držely na stabilní cenové hladině a široká veřejnost hodnotila toto politické rozhodnutí pozitivně. (Peková, 2008)

Druhé rozdělení faktorů ovlivňujících velikost a strukturu veřejných výdajů je třízeno odlišně. Mezi toto třízení spadají opět **demografické faktory a politické faktory**, které odpovídají popisu zmíněnému výše. Demograficko-ekonomický faktor, který je mimo jiné i součástí magického čtyřúhelníku a nezbytnou metrikou hodnocení efektivnosti ekonomiky je míra nezaměstnanosti.

Obrázek 9: Nezaměstnanost v Evropské unii

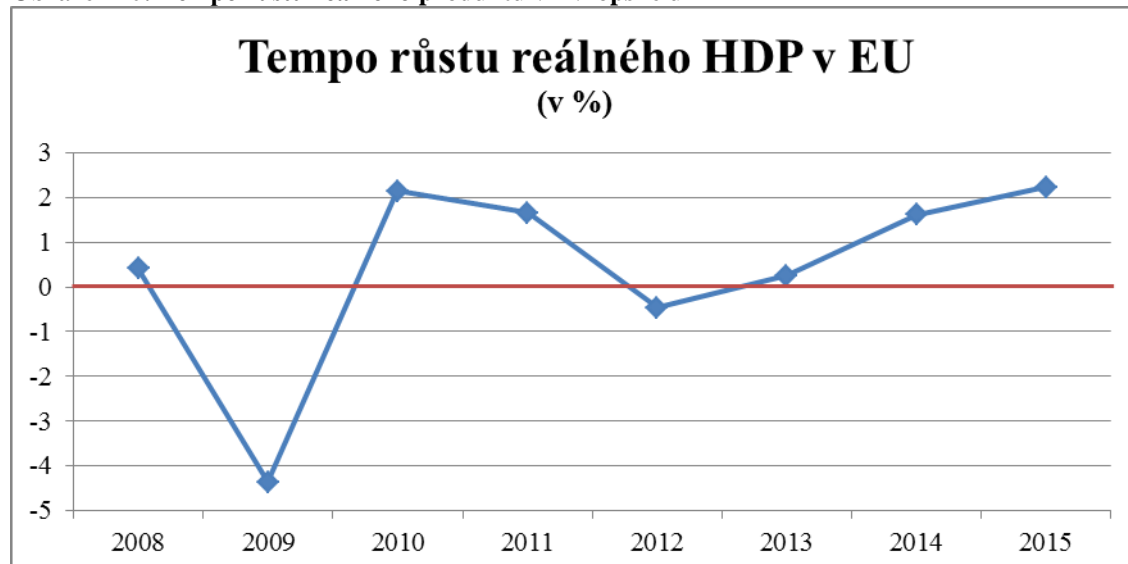
Zdroj: www.oecd-ilibrary.org, vlastní zpracování, 2017

Z obrázku č. 9 je patrné, že míra nezaměstnanosti se od roku 2008 neustále zvyšovala. Až v roce 2013 kdy kulminovala na hodnotě 10,81 %, začala klesat. V roce 2016 pak míra nezaměstnanosti dále klesala na hodnotu 8,5 %. (Eurostat, 2017)

Mezi **ekonomické faktory** patří zejména fáze ekonomického rozvoje a výkonnost ekonomiky. Stejně tak jako u technologického pokroku, nárůst ekonomického rozvoje zvyšuje nárůst veřejných výdajů. Dalším z ekonomických faktorů, které jsou základní

jednotkou informace pro každou ekonomiku, je tempo růstu hrubého domácího produktu. Na následujícím obrázku je znázorněn vývoj tempa růstu HDP v Evropské unii v letech 2008 – 2015.

Obrázek 10: Tempo růstu reálného produktu v Evropské unii

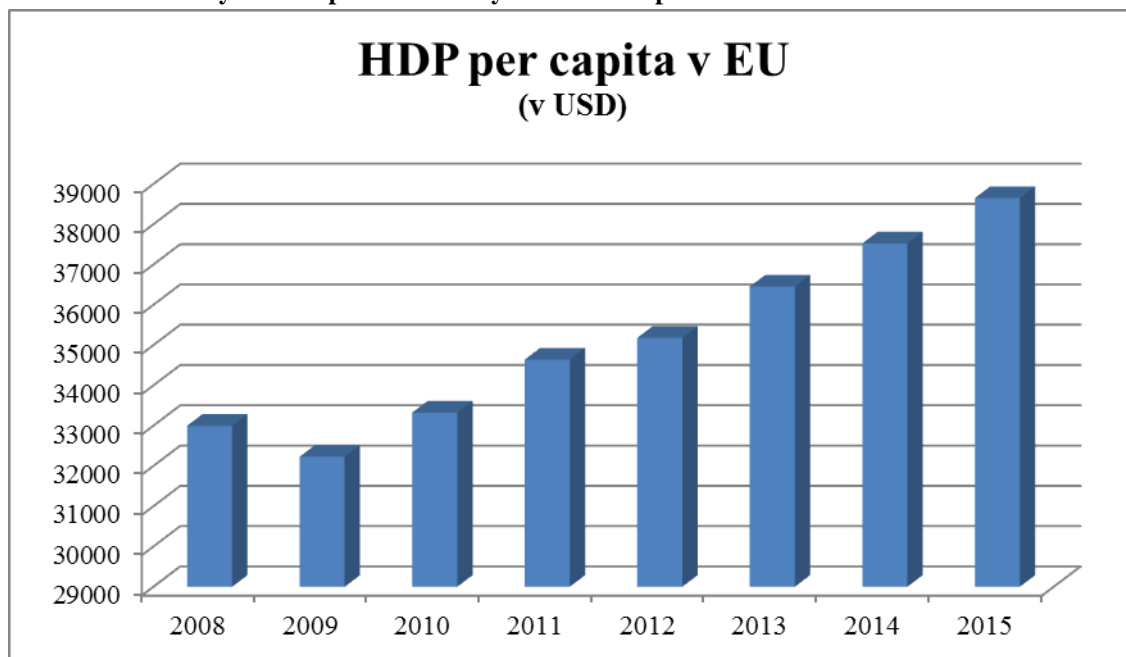

Zdroj: www.oecd-ilibrary.org, vlastní zpracování, 2017

Červená linie znázorňuje nulové tempo růstu HDP. Z obrázku je zřejmé, že tempo růstu v daném časovém období značně oscilovalo. V roce 2008 se průměr temp růstu EU pohyboval těsně nad touto hranicí, přesněji na 0,42 %. Po ekonomické krizi, která zasáhla všechny ekonomiky světa, byl zaznamenán výrazný propad tempa růstu, a to až na -4,37 %. Po tomto propadu byl zaznamenán výrazný nárůst na 2,15 %, ovšem v následujících letech tempo opět klesalo a v roce 2012 se opět ocitlo v červených číslech. Od roku 2013 tempo růstu HDP EU stabilně roste.

Vzhledem k různé velikosti států a odlišnému počtu obyvatel není snadné je mezi sebou srovnávat. Jedním z možných způsobů srovnání jednotlivých ekonomik je hrubý domácí produkt na obyvatele (HDP per capita). Evropská unie zaznamenala pokles tohoto ukazatele v roce 2009, od tohoto roku ovšem ukazatel roste, což značí i nárůst technologického pokroku. Konkrétní průběh tohoto ukazatele pro léta 2008 – 2015 je možné vidět na obrázku č. 11 níže.

Obrázek 11: Hrubý domácí produkt na obyvatele v Evropské unii

Zdroj: www.oecd-ilibrary.org, vlastní zpracování, 2017

Historické a geopolitické faktory definují odlišné chápání solidarity v rámci jednotlivých ekonomik. Čím více jsou státy solidárně založené, tím větší jsou veřejné výdaje. Toto je spojeno s přírodními katastrofami či válkou, které prokazatelně zvyšují výdaje veřejného sektoru. Faktory kulturně-náboženské silně ovlivňují sociální cítění. Čím více je daná ekonomika nábožensky založená, tím větší solidarita se projevuje i ve veřejném sektoru, kdy se vláda dané ekonomiky snaží vytvořit stejné podmínky pro všechny sociální vrstvy.

4 Ekonomická situace zemí Visegrádské skupiny

V následující části této práce budou ekonomicky srovnávány čtyři evropské země, konkrétně země patřící do Visegrádské skupiny, někdy označované též jako Visegrádská čtyřka či V4. Visegrádská skupina byla založena bezprostředně po pádu komunistického režimu, přesněji 15. února 1991, k tomuto datu vystupující pod názvem Visegrádská trojka – členskými státy byly Česká a Slovenská Federativní republika, Maďarská republika a Polská republika. K datu zmíněnému výše byla podepsána deklarace o blízké spolupráci zastupiteli těchto tří zemí – československým prezidentem Václavem Havlem, maďarským premiérem Józsefem Antallou a polským prezidentem Lechem Wałęsou. Nejdůležitějším posláním tohoto uskupení byl plynulý přechod z totalitárního systému k demokracii. Dílčími cíli byly například zánik RVHP či Varšavské smlouvy. Po rozdělení ČSFR na Českou a Slovenskou republiku v roce 1993 byla Visegrádská skupina nově označována jako tzv. Visegrádská čtyřka či V4. (Visegrad Group, 2017)

Po roce 1992, kdy bylo docíleno hlavních cílů včetně plynulejšího tranzitu těchto postkomunistických zemí k demokracii, spolupráce ustala. K obnovení spolupráce došlo až v říjnu roku 1998, krátce před vstupem všech čtyř zemí do Severo-atlantické aliance NATO, ke kterému došlo v roce 1999. Kooperace a spolupráce zemí v rámci Visegrádské čtyřky neustále narůstala, v roce 2000 byl zřízen Mezinárodní Visegrádský fond (IVF). Tento fond byl zřízen za účelem posilování vazeb mezi státy V4 a dalšími státy východní Evropy. Díky IVF jsou podporovány projekty v nejrůznějších oblastech, např.: kultura, vzdělávání, R&D, rozvoj turismu atd. Rozpočet tohoto fondu je tvořen stejně velkými příspěvky všech členských zemí. Do fondu přispívají také ostatní země, jmenovitě: Kanada, Německo, Nizozemsko, Jižní Korea, Švédsko, Švýcarsko a Spojené státy americké. Roční rozpočet fondu činí přibližně 8 000 000 euro a v současné době vykazuje přebytek. (Visegrad Fund, 2017)

Velkého významu nabyla V4 především po vstupu zemí do Evropské unie 1. května 2004. Od vstupu zemí do EU se skupina zaměřila především na upevňování spolupráce a stability v regionu střední Evropy. Spolupráce probíhá i s Rakouskou a Slovinskou republikou, a to v rámci tzv. Regionálního partnerství. V rámci V4 byla zřízena i Visegrádská bojová skupina, která je připravena k bojové pohotovosti od roku 2016. Ta byla seskupena především kvůli vojenskému zásahu Ruské federace v Ukrajině. (Visegrad Group, 2017)

V následující části této práce budou všechny čtyři země Visegrádské čtyřky podrobeny rozboru jejich ekonomické situace. Každá země bude porovnávána vzhledem k Evropské unii v časovém období od roku 2004, jakožto roku vstupu těchto zemí do Evropské unie. Hlavními ukazateli, které budou analyzovány, jsou:

- tempo růstu počtu obyvatel,
- tempo růstu HDP,
- míra inflace,
- míra nezaměstnanosti,
- obchodní bilance,
- míra zadluženosti,
- HDP na obyvatele a
- index lidského rozvoje.

Ačkoliv se může zdát, že tempo růstu počtu obyvatel nijak nesouvisí s ekonomickou situací daného státu, není tomu tak. Ve skutečnosti silně ovlivňuje životní úroveň tamního obyvatelstva, a to v porovnání s ročním růstem produktu. Hospodářský růst zvyšuje produkční kapacitu ekonomiky, jak bylo rozebíráno ve druhé kapitole této práce, nicméně jedním ze zásadních cílů každého státu je uspokojování potřeb obyvatelstva dané země. Aby bylo tohoto cíle dosaženo, je zapotřebí sledovat tempo růstu počtu obyvatel a HDP současně – tempo růstu HDP by mělo převyšovat tempo růstu počtu obyvatel. Nebude-li tomu tak, životní úroveň obyvatelstva může klesat. Za ideální roční tempo růstu HDP autoři běžně považují min. 2,5 %. Tempo růstu populace by mělo být lehce pod touto mírou, resp. pod mírou odpovídajícího tempa růstu HDP. (Sojka, 1996)

Dalším z ukazatelů měřících ekonomickou situaci země je míra inflace. Ideální pro ekonomiku je mírná inflace. Tu může ovlivňovat centrální banka dané země, například prostřednictvím stanovení minimálních rezerv obchodních bank, změnou úrokové míry, diskontní sazby, nákupem cenných papírů atd. Všeobecně autoři uvádějí ideální míru inflace, která se pohybuje mezi 2 – 3 %. Při nízké míře inflace hrozí ekonomikám deflace a skluz do deflační spirály. (Mankiw, 1999)

Ekonomicky vyspělé státy kladou značný důraz na co nejnižší míru nezaměstnanosti. V demokratickém tržním prostředí, kterým jsou všechny země Visegrádské čtyřky, je ovšem nemožné dosáhnout nulové nezaměstnanosti. Stanovit ideální míru nezaměstnanosti není jednoduché, samozřejmě čím nižší míra

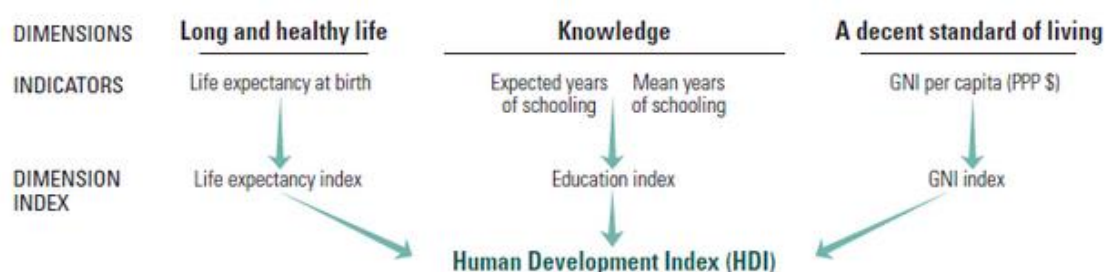
nezaměstnanosti, tím lépe pro danou ekonomiku. Všeobecně se uvádí, že míra nezaměstnanosti okolo 5 % je považována za ideální. Nezaměstnanost v rozmezí 5 - 10 % již způsobuje jisté problémy, nezaměstnanost nad 10 % již vede k nestabilitě společnosti. (O'Sullivan, 2003)

Obchodní bilance státu je rozdíl mezi exportem a importem. Téměř každá ekonomika světa interaguje s ostatními státy, a tudíž vzniká potřeba registrovat dovoz a vývoz. Ideálním stavem je tzv. saldo obchodní bilance, což znamená kladný převis vývozu nad dovozem. Oproti tomu může nastat i případ negativní obchodní bilance, kdy dovoz zboží a služeb převyšuje jejich vývoz. Dalším důležitým ukazatelem ekonomické situace státu je jeho zadluženost. Z pravidla se uvádí zadluženost vztažena v procentech k HDP dané ekonomiky. Čím menší je procento zadluženosti vůči HDP, tím lepší ekonomická situace dané země je. Ve světě existuje jen malé procento států, které mají nulový státní dluh – mezi tyto země patří například Brunej, Lichtenštejnsko či Palau. (OECD, 2017)

Jedním z ukazatelů, díky nimž je možné porovnávat země mezi sebou, je hrubý domácí produkt na obyvatele (GDP per capita). Tento ukazatel částečně smývá rozdíly mezi různě velkými ekonomikami. Ekonomikou s dlouhodobě nejvyšším ukazatelem GDP per capita je Katar, následovaný Lucemburskem a Singapurem. Česká republika se celosvětově drží na 35. příčce, následovaná Slovenskou republikou na 39. místě, Polsko se drží na 45. pozici, následované Maďarskem na 46. místě. (The World Bank, 2017)

Posledním z analyzovaných ukazatelů je index lidského rozvoje, v angličtině označován jako HDI (Human Development Index). HDI byl vytvořen v roce 1990 uznávanými ekonomy Mahbubem ul Haqem (Pákistán) a Amartyem Senem (Indie).

Obrázek 12: Human Development Index rozklad

Zdroj: hdr.undp.org, 2017

Tento index slouží jako prostředek ke srovnání základních rozměrů lidského rozvoje. HDI je geometrickým průměrem tří indexů, které se zabývají následujícími kategoriemi: dlouhý a zdravý život (průměrná délka života), životní standard (hrubý národní produkt

na obyvatele) a přístup ke vzdělání (očekávaná a průměrná léta strávená studiem). Pro ilustraci slouží obrázek č. 6. Index nabývá hodnot od 0 do 1, dělí se do následujících čtyř stupňů rozvoje:

Tabulka 3: Kategorie HDI

Slovní popis kategorie	Zkratka HDI	Hranice
Velmi vysoký lidský rozvoj	COP3	0,800 - 1,000
Vysoký lidský rozvoj	COP2	0,700 - 0,799
Střední lidský rozvoj	COP1	0,550 - 0,699
Nízký lidský rozvoj	COP0	0,000 - 0,549

Zdroj: hdr.undp.org, vlastní zpracování, 2017

Do kategorie COP3 v roce 2015 spadalo 51 zemí, z toho všechny země Visegrádské čtyřky. První v žebříčku se dlouhodobě drží Norsko, země V4 se umístily s následujícím pořadím: 28. Česko, 35. Polsko, 37. Slovensko, 43. Maďarsko.

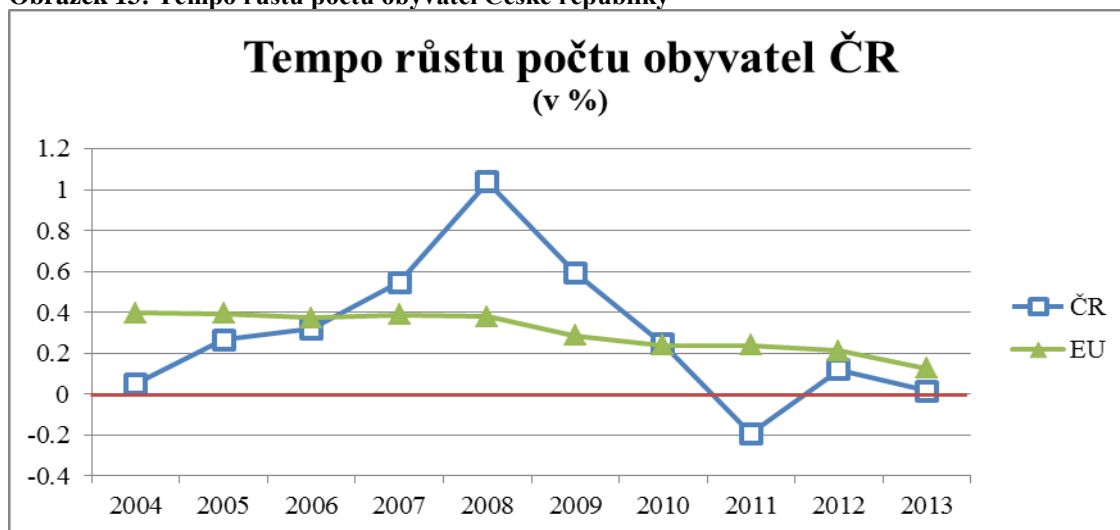
4.1 Česká republika

Jak již bylo řečeno výše, Česká republika je jednou z členských zemí Visegrádské čtyřky. Až do roku 1993 vystupovaly Česká a Slovenská republika jednotně, po separaci se každá ze zemí stala plnohodnotným členem uskupení V4. Česká republika byla přijata do NATO 12. března 1999, členem Evropské unie se stala 1. května 2004. Ve stejném roce ČR signovala dodatek týkající se Schengenských dohod, na jejichž základě se od roku 2007 stala členem Schengenského prostoru. Česká republika je kromě Evropské unie členem mnoha významných spolků a organizací, následuje výčet těch nejdůležitějších:

- Organizace spojených národů (OSN),
- Severoatlantická aliance (NATO),
- Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD),
- Mezinárodní měnový fond (IMF),
- Světová banka (WB),
- Světová obchodní organizace (WTO) atd.

Z hlediska demografického tvoří Českou republiku 10 543 125 obyvatel. Jak lze vidět z obrázku č. 13, tempo růstu obyvatel nejen v České republice, ale i v celé Evropské unii vykazuje sestupnou tendenci. V roce 2011 činil přírůstek obyvatel ČR - 0,20 %, což bylo hluboce pod průměrem EU a především to znamenalo úbytek obyvatelstva poprvé v dějinách samostatné České republiky. (OECD, 2017)

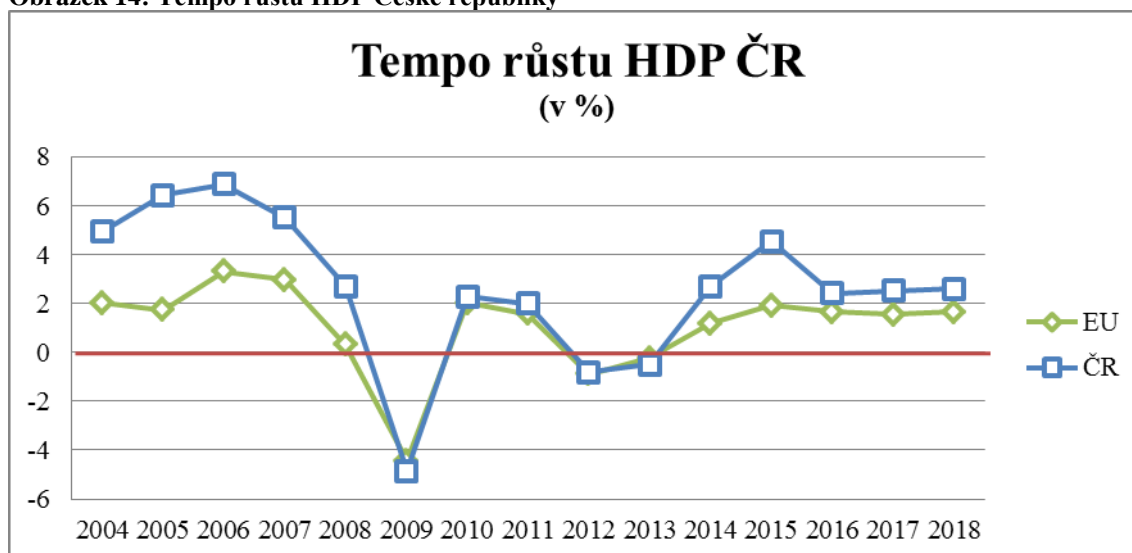
Obrázek 13: Tempo růstu počtu obyvatel České republiky

Zdroj: www.oecd-ilibrary.org, vlastní zpracování, 2017

Důležitým faktorem pro zdravou ekonomiku je tempo růstu populace v porovnání s tempem růstu HDP dané země. Tempo růstu populace ČR (obrázek č. 13) by nemělo převyšovat tempo růstu HDP ČR (obrázek č. 14). V tomto ohledu se České republice nejvíce dařilo v letech 2004 – 2008, kdy tempo růstu HDP překračovalo tempo růstu populace ČR řádově i o několik procent. První nesoulad je možné spatřit v roce 2009, kdy tempo růstu populace ČR činí 0,59 %, ovšem tempo růstu HDP po ekonomické krizi kleslo na -4,84 %.

Obrázek 14: Tempo růstu HDP České republiky

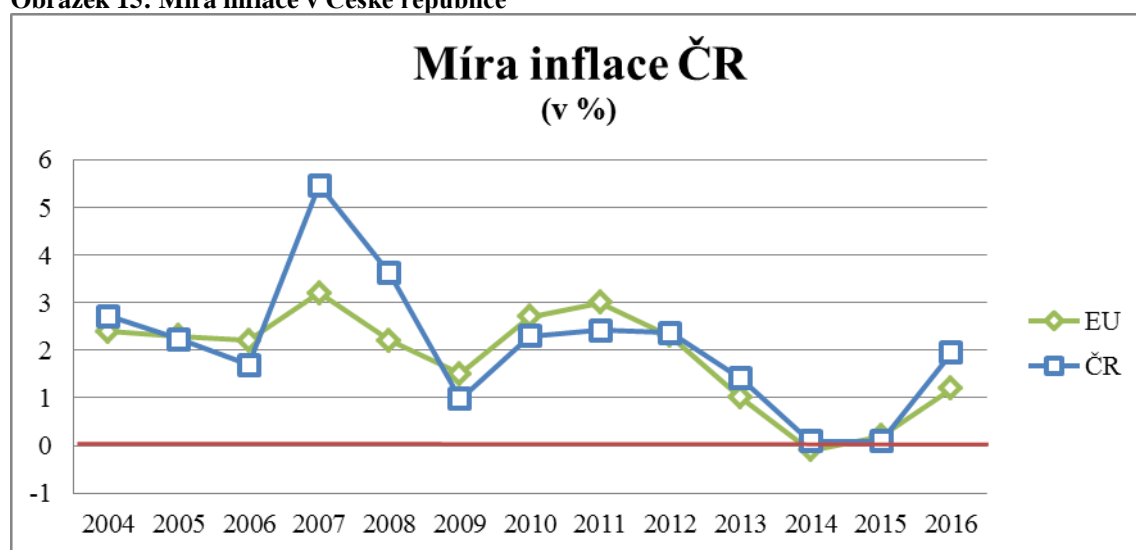
Zdroj: www.oecd-ilibrary.org, vlastní zpracování, 2017

V roce 2010 a 2011 se situace zlepšila a tempo růstu HDP mírně převyšovalo tempo růstu populace Česka. Od roku 2012 lze ovšem u tempa růstu HDP opět spatřit záporná čísla. Tempo růstu populace klesá také, nicméně se stále drží lehce nad nulovou

hranicí. Tento jev, jak již bylo řečeno dříve, snižuje životní úroveň obyvatelstva. Naštěstí v dalších letech je možné vidět prudký nárůst tempa růstu HDP s kulminací v roce 2015 na 4,5 %. Na obrázku č. 14 je možné vidět i predikci tempa růstu HDP pro roky 2017 a 2018. Lze vidět mírný nárůst tempa HDP, je předpokládán nadprůměrný růst oproti průměru Evropské unie.

Na následujícím obrázku je zachycena míra inflace České republiky v letech 2004 – 2016 v porovnání s Evropskou unií. Obě dvě míry mají podobný průběh s lehkými odchylkami. V počátečním roce 2004 byla míra inflace České republiky mírně nad průměrem EU (ČR = 2,7 %; EU = 2,4 %). Zatímco míra inflace EU v následujících letech mírně klesala, inflace v ČR klesala rapidněji. V roce 2007 se míra inflace zvedla jak v EU, tak v ČR, ovšem výkyv České republiky byl znatelnější – EU kulminovala na 3,2 %, v ČR dosáhla rekordní hodnota bezmála 5,5 %. Po hospodářské krizi v roce 2008 hodnota míry inflace jak ČR, tak EU opět klesala. V letech 2010 – 2012 se inflace pohybovala v České republice kolem 2,4 % (lehce pod průměrem EU), ovšem v roce 2013 počala hrozba deflační spirály.

Obrázek 15: Míra inflace v České republice

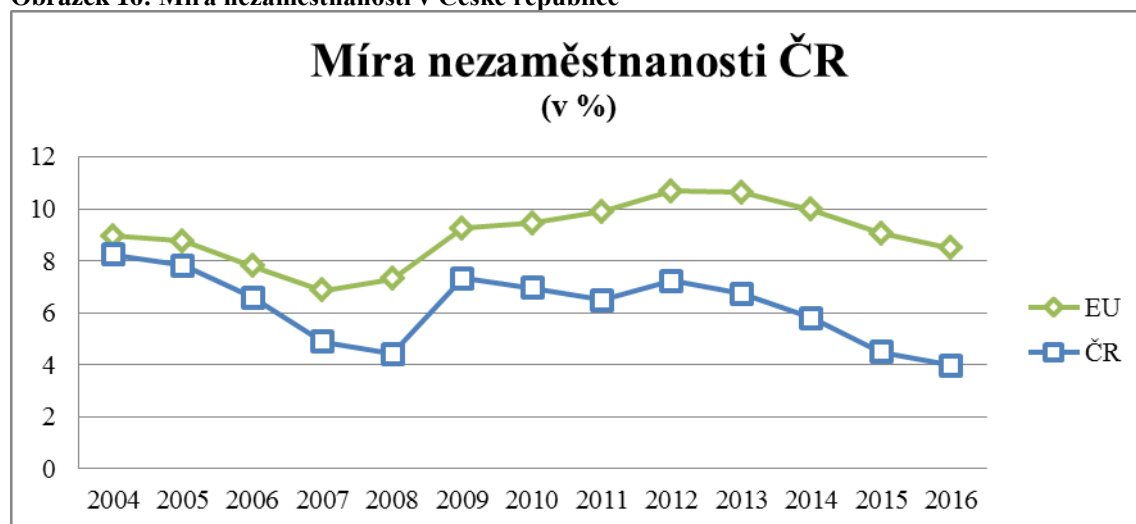

Zdroj: www.oecd-ilibrary.org, vlastní zpracování, 2017

Česká národní banka na tuto hrozbu reagovala intervencemi devizového kurzu, kdy uměle ovlivňovala hodnotu České koruny. I přes veškeré snahy ČNB v následujících letech probíhala dezinflace, až v roce 2014 klesla tato míra na 0,08 %. Ve stejném roce vykazoval průměr EU zápornou hodnotu -0,1 %, což znamenalo nebezpečí nastávající deflační spirály. Jak lze vidět z obrázku, v roce 2016 inflace opět roste, a to jak v České republice (1,95 %), tak i v celé Evropské unii (1,2 %).

V počátečním roce měření 2004 byl výchozí bod míry nezaměstnanosti EU a ČR téměř identický s EU mírně převyšující míru nezaměstnanosti ČR. Po celé sledované období (2004 – 2016) vykazuje Česká republika nižší míru nezaměstnanosti, než jakou činí průměr Evropské unie. Ve vývoji obou linií je možné zaregistrovat pokles nezaměstnanosti v letech 2004 – 2007. Minimální míra nezaměstnanosti v EU nastává v roce 2007 s 6,8 %.

Obrázek 16: Míra nezaměstnanosti v České republice

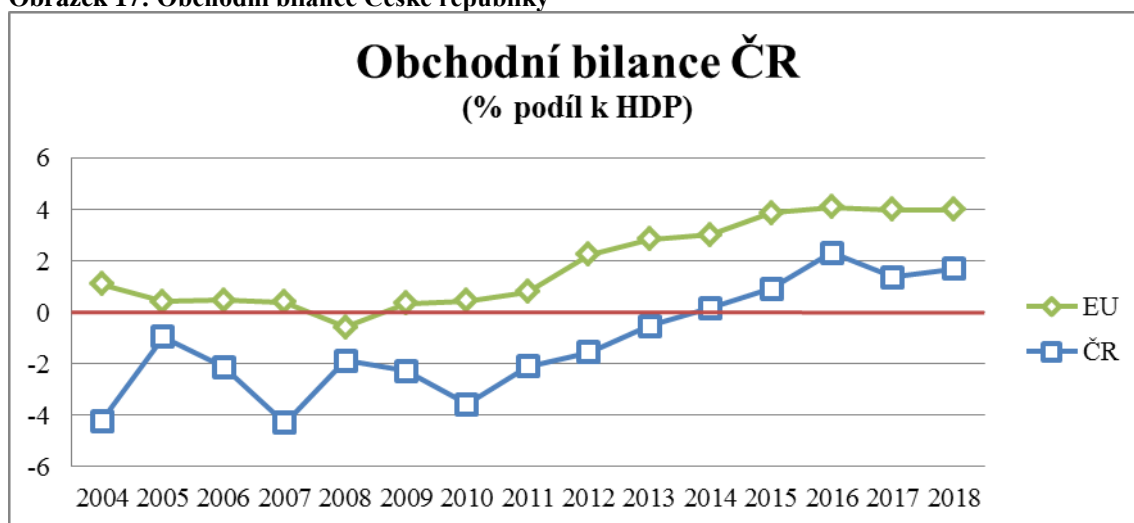

Zdroj: www.oecd-ilibrary.org, vlastní zpracování, 2017

Po ekonomické krizi míra nezaměstnanosti opět roste. V Evropské unii kulminuje v roce 2012 na hodnotě 10,7 %, v dalších letech mírně klesá, a to na hodnotu 8,5 % v roce 2016. V ČR míra nezaměstnanosti v letech 2009 – 2013 osciluje kolem 7% hodnoty. V dalších letech mírně klesá, v roce 2016 se propadá na minimální hodnotu v pozorovaném období, a to na 4 %.

Obrázek č. 17 znázorňuje obchodní bilanci České republiky, opět v porovnání s EU. Obchodní bilance je zde chápána jako procentní podíl k HDP. Nulová hodnota značí fakt, že hodnota vývozu a dovozu je stejná. Záporné hodnoty v ČR nabývají v letech 2004 – 2013 znamenají, že dovozy převyšují vývoz zboží a služeb. Od roku 2014 saldo ČR roste a kulminuje v roce 2016 na hodnotě 2,3 %. Predikce pro následující roky opět počítá s kladnou hodnotou obchodní bilance v ČR, i když tato hodnota mírně klesá. Obchodní bilance ČR se dlouhodobě pohybuje pod průměrem EU, který se od roku 2015 drží na 4% hranici, která je predikována i pro roky 2017 a 2018.

Obrázek 17: Obchodní bilance České republiky

Zdroj: www.oecd-ilibrary.org, vlastní zpracování, 2017

Státní dluh České republiky činí k 23. 3. 2017 \$77.277.524.692, což v přepočtu činí téměř dva biliony korun českých. Kdyby byl tento dluh přepočten na občana Česka, tak by každý musel zaplatit přibližně 182 000 Kč. Nejvíce vypovídajícím údajem, který dokáže přiblížit celkovou zadluženost státu je procentuální poměr dluhu k HDP – to znamená, kolik procent HDP činí právě národní dluh. Národní dluh České republiky činí 42,67 % HDP. V rámci Evropské unie má Česká republika sedmý nejmenší dluh ze všech států.

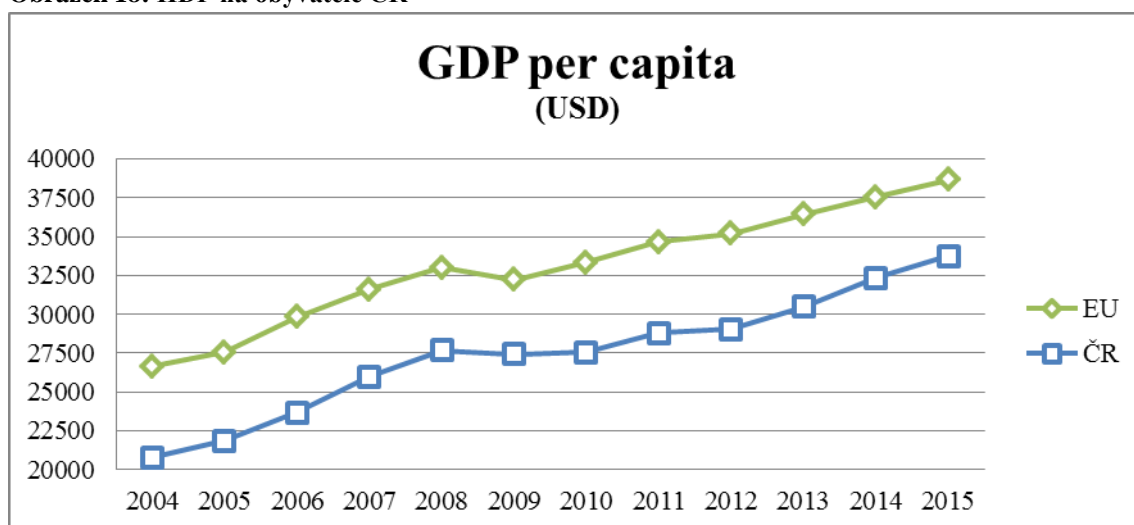
Tabulka 4: Zadluženost České republiky

Národní dluh České republiky	\$77.277.524.692
Úroky/rok	\$2.235.720.000
Úroky/vteřina	\$71
Dluh na občana ČR	\$7.330
Dluh jako % HDP	42,67 %

Zdroj: www.nationaldebtclocks.org, vlastní zpracování, hodnoty naměřené k 23. 03. 2017

Dalším analyzovaným ukazatelem je hrubý domácí produkt na obyvatele. Ve sledovaném období je patrný každoroční mírný nárůst HDP per capita, a to jak v České republice, tak v EU. Zatímco EU pokořila hranici 30 000 amerických dolarů již v roce 2006, Česká republika pokořila tuto hranici o sedm let déle, v roce 2013. Poslední data tohoto ukazatele jsou k dispozici za rok 2015, kdy hodnota HDP na obyvatele v EU činí \$38 700, v ČR \$33 800, což je přibližně 840 000 korun českých.

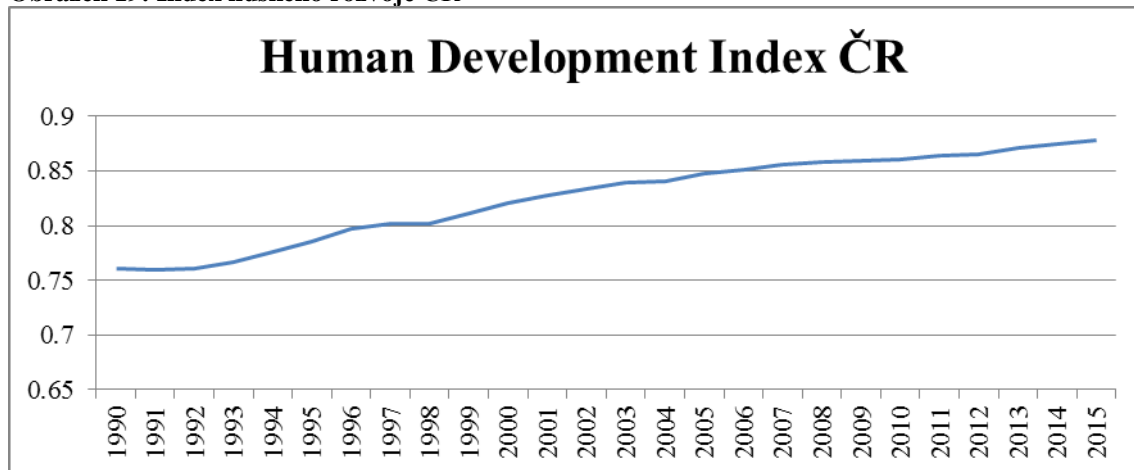
Obrázek 18: HDP na obyvatele ČR

Zdroj: www.oecd-ilibrary.org, vlastní zpracování, 2017

Posledním analyzovaným ukazatelem v rámci této práce je index lidského rozvoje. Na obrázku č. 19 je naznačen průběh tohoto indexu v letech 1990 – 2015. V letech 1990 – 1996 byla Česká republika klasifikována jako COP2, země s vysokým lidským rozvojem. V roce 1997 ČR pokořila hranici 0,800 indexu, která udává klasifikaci COP3 zemím, které mají skóre vyšší než 0,800. Česká republika se tak zařadila mezi 51 současných zemí, které jsou značeny jako COP 3 – země s velmi vysokým lidským rozvojem.

Obrázek 19: Index lidského rozvoje ČR

Zdroj: <http://hdr.undp.org/en>, vlastní zpracování, 2017

Dle statistik OECD se Česká republika řadí na 28. místo dle HDI hodnocení na světě.

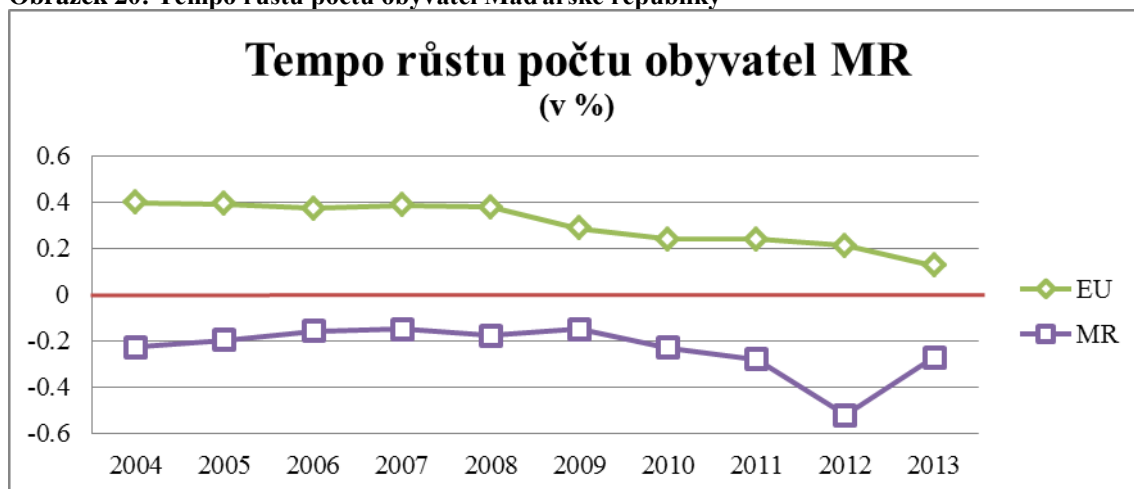
4.2 Maďarská republika

Dalším členem Visegrádské čtyřky je Maďarsko. Se svým počtem obyvatel 9 849 798 jde o třetí největší stát V4. Stejně jako Česká republika je i Maďarsko členem následujících politických a obchodních uskupení: OSN, NATO, OECD, WTO, Rada Evropy, Evropská unie, Schengenský prostor.

Historicky vznikla Maďarská republika podobně, jako ta Československá - po rozpadu Rakouska-Uherska v roce 1918. Po druhé světové válce vznikla druhá Maďarská republika, ve které se projevoval socialismus. V roce 1949 byla vyhlášena Maďarská lidová republika a stejně jako ve většině zemí východního bloku, bylo hospodářství z velké části znárodněno a podrobena centrálnímu plánování se sovětským vlivem. Navzdory několika mohutným demonstracím padl komunistický režim až v roce 1991, kdy ze země odešla poslední sovětská vojska. Od pádu komunismu byla v Maďarské republice ustanovena demokracie, stejně jako v ostatních zemích V4. (Pražák, 2010)

V současné době se Maďarská ekonomika potýká s četnými potížemi a země se ocitá na hranici státního bankrotu. Celá země je velmi zadlužená, maďarský forint se znehodnocuje a obtíže souží i rezidenty státu, kteří musí čelit hromadnému propouštění a nejsou schopni splácet své dluhy. Více o maďarské ekonomice prozradí následující část textu, která bude analyzovat základní ukazatele ekonomického zdraví státu.

Obrázek 20: Tempo růstu počtu obyvatel Maďarské republiky

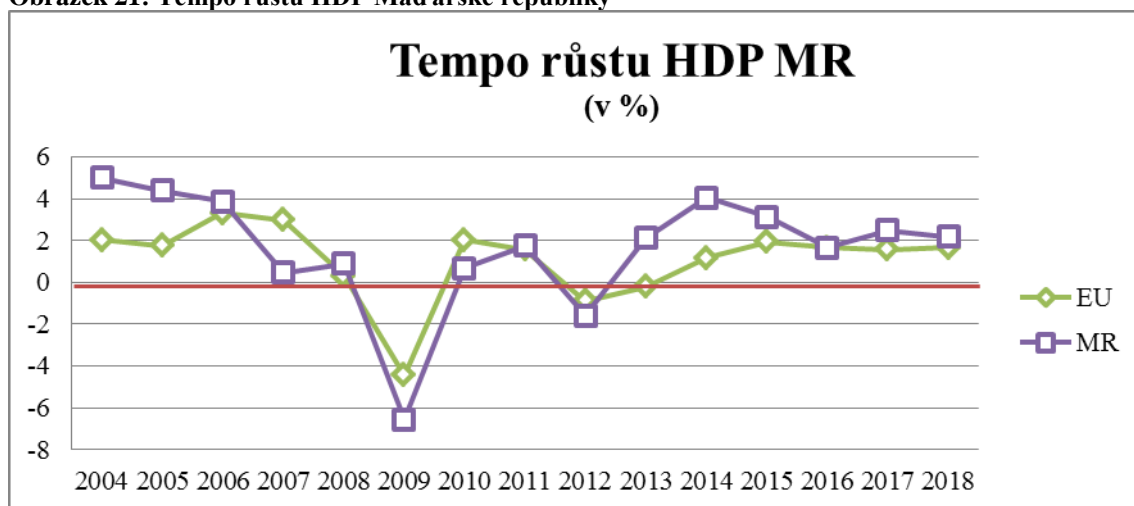
Zdroj: www.oecd-ilibrary.org, vlastní zpracování, 2017

Přirozený přírůstek maďarského obyvatelstva se dlouhodobě pohybuje pod nulovou hranicí, což znamená, že obyvatelstva státu neustále ubývá. Toto je způsobeno jak nízkou porodností, tak i migrací obyvatelstva do ostatních zemí. V porovnání s tempem růstu HDP se tempo růstu maďarské populace pohybuje pod touto linií.

Jedinou výjimkou je rok 2012, kdy tempo růstu HDP v Maďarsku významně pokleslo na hodnotu -1,6 % oproti tempu růstu populace, které činilo pouze -0,52 %. Z obou obrázků vyplývá, že toto byl v letech 2004 – 2013 jediný případ takového úkazu, kdy byl ohrožen zdravý rozvoj životní úrovně obyvatelstva.

Při pohledu na obrázek č. 21 zobrazující vývoj tempa růstu HDP v letech 2004 – 2016 a predikci pro roky 2017 – 2018 je zřejmé, že největší propad byl zaznamenán v roce 2009, bezprostředně po hospodářské krizi v přecházejícím roce. Od roku 2004 se tempo růstu z původních 5 % snižovalo až na dno, na které spadlo v roce 2009, a to -6,6 %. V letech 2010 a 2011 je znatelné zlepšení, kdy tempo růstu přešlo do kladných čísel, nicméně v roce 2012 opět spadlo do záporných hodnot. Od roku 2013 se tempo růstu maďarského HDP drží v kladných číslech, stejně tak jako predikce pro další léta, která předpokládá růst oscilující kolem ideální hodnoty 2,5 %.

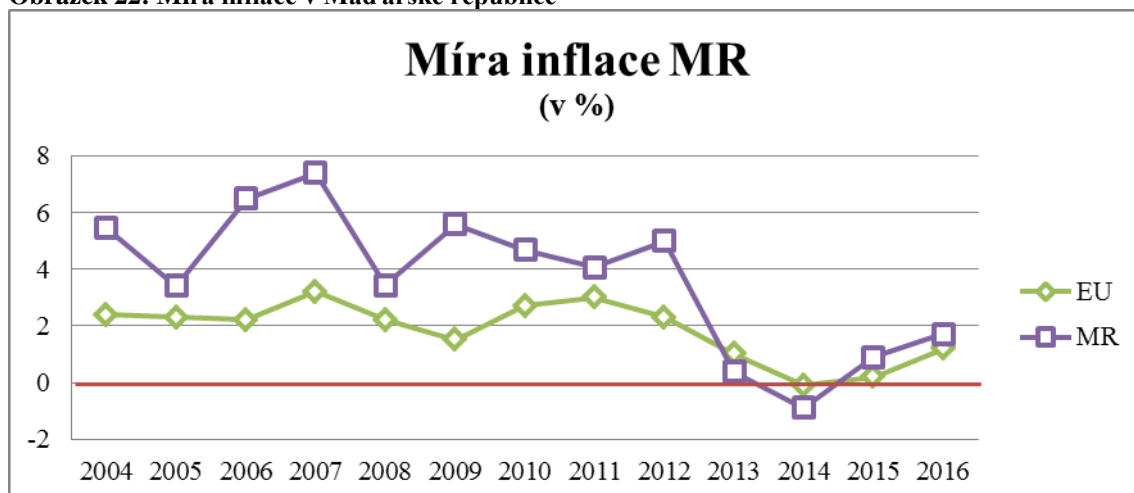
Obrázek 21: Tempo růstu HDP Maďarské republiky

Zdroj: www.oecd-ilibrary.org, vlastní zpracování, 2017

Míra inflace Maďarské republiky se v letech 2004 – 2012 pohybovala nad průměrem Evropské unie. Zatímco míra inflace EU v těchto letech oscilovala kolem hodnoty 2 %, míra inflace Maďarska zažívala větší výkyvy. V roce 2007 kulminovala tato hodnota na 7,4 %, zatímco v EU se průměrně držela kolem 3% hranice. Ze všech zemí Visegrádské čtyřky vykazuje Maďarská republika nejvyšší hodnoty inflace v měřeném období. V roce 2013 naopak míra inflace Maďarska nebezpečně klesla na hodnotu 0,4 % a hrozící deflace se opravdu projevila v roce 2014, kdy byla v Maďarské republice naměřena záporná hodnota -0,9 %. Poslední údaj z roku 2016 udává inflaci v hodnotě 1,7 % a lze pozorovat rostoucí tendenci pro další roky nejen v Evropské unii jako celku, ale i v Maďarsku.

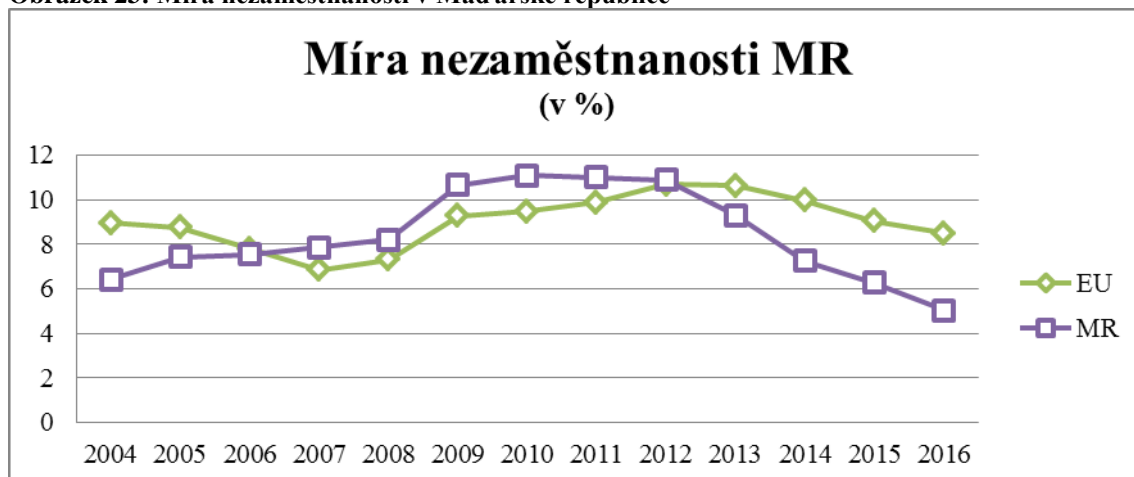
Obrázek 22: Míra inflace v Maďarské republice

Zdroj: www.oecd-ilibrary.org, vlastní zpracování, 2017

Míru nezaměstnanosti Maďarské republiky reprezentuje obrázek číslo 23. V měřeném období lze vidět vzestupný trend od roku 2004 až do roku 2010, kdy tato hodnota kulminovala na 11,1 %. Až do roku 2012 zůstávala míra nezaměstnanosti téměř na stejné hodnotě, v posledních letech je však znatelný pokles, který je prudší než průměr EU. V posledním roce měření 2016 se míra nezaměstnanosti Maďarska nachází téměř 3,5 procentních bodů pod průměrem EU, a to na hodnotě 5 %.

Obrázek 23: Míra nezaměstnanosti v Maďarské republice

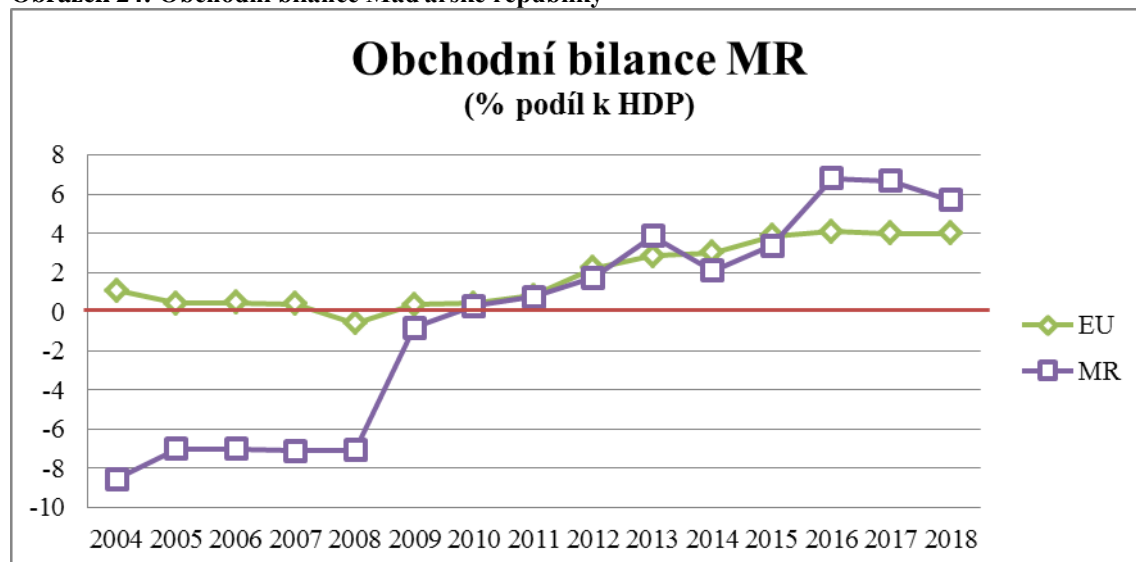

Zdroj: www.oecd-ilibrary.org, vlastní zpracování, 2017

Z počátku sledovaného období byla obchodní bilance Maďarska výrazně záporná. V roce 2004 převažovaly dovozy nad vývozy 8,5 %. V letech 2005 – 2008 zůstávala dovozní politika téměř neměnná, obchodní bilance tvořila přibližně -7 % poměrem k HDP ročně. V následujících letech se vývozy výrazně zvyšovaly za úměrného snižování importu. Ze zemí V4 dosáhla Maďarská republika salda obchodní bilance nejdříve, a to v roce 2010, kdy je patrné saldo obchodní bilance v hodnotě 0,3 % HDP.

Hodnota salda neustále rostla s mírným propadem v roce 2014 a kulminovala v posledním roce měření 2016, téměř 7 % k HDP. Pro další roky je predikováno mírné snížení salda, v roce 2018 by jeho hodnota měla činit 5,7 % HDP.

Obrázek 24: Obchodní bilance Maďarské republiky

Zdroj: www.oecd-ilibrary.org, vlastní zpracování, 2017

Národní dluh Maďarské republiky činí \$90 889 244 591, což je hned po Polsku nejvyšším státním dluhem zemí V4. Je ovšem nutné vzít v úvahu počet obyvatel jednotlivých států.

Tabulka 5: Zadluženost Maďarské republiky

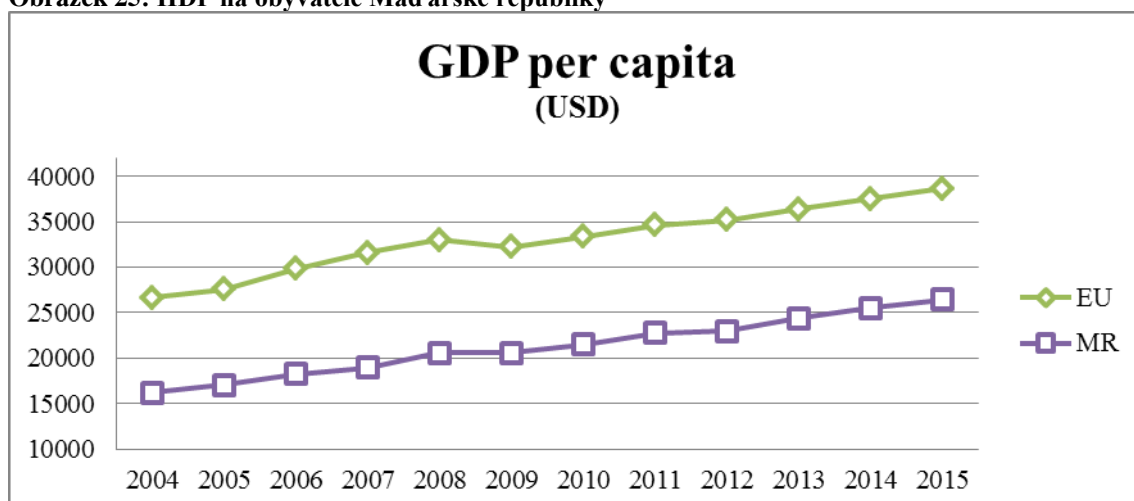
Národní dluh Maďarské republiky	\$90.889.244.591
Úroky/rok	\$5.224.380.000
Úroky/vteřina	\$166
Dluh na občana MR	\$9.228
Dluh jako % HDP	78,63 %

Zdroj: www.nationaldebtclocks.org, vlastní zpracování, hodnoty naměřené k 23. 03. 2017

Když je dluh přepočten na občana, Maďarská republika vykazuje nejvyšší zadlužení ze zemí V4 v hodnotě \$9 228, což činí přibližně 230 000 korun českých. Stejně tak dluh vztažený jako procento k hrubému domácímu produktu 78,63 % ukazuje, jak zadlužené je Maďarsko a jeho domácnosti.

Vývoj hrubého domácího produktu per capita Maďarska v letech 2004 – 2015 je reprezentován obrázkem číslo 25. Stejně tak jako v průměru celé Evropské unie, tak Maďarská republika vykazuje neustále rostoucí trend. V roce 2004 činil HDP na obyvatele necelých 16 200 amerických dolarů, v průběhu 11 let se toto číslo ovšem zvětšilo o dvě třetiny na současných 26 450 dolarů, což je v přepočtu cca 660 000 Kč.

Obrázek 25: HDP na obyvatele Maďarské republiky

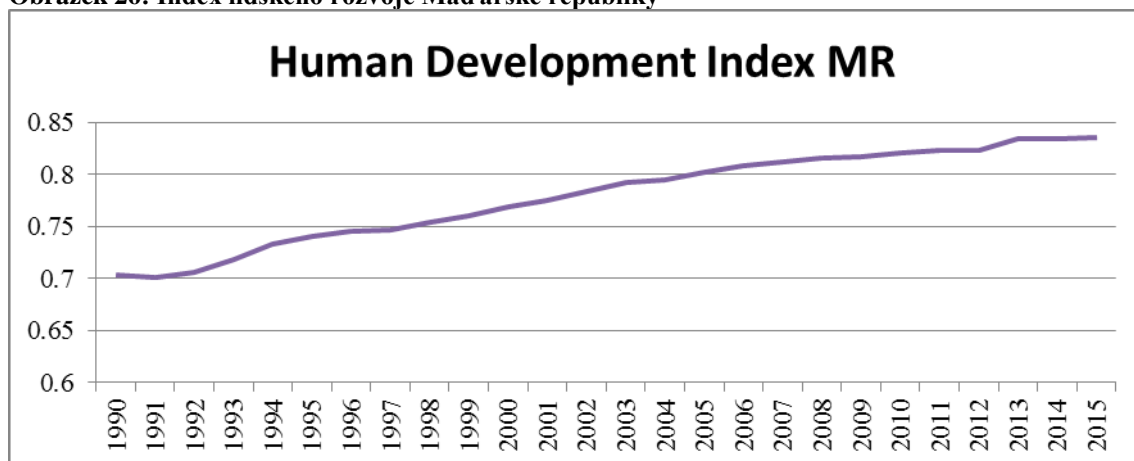

Zdroj: www.oecd-ilibrary.org, vlastní zpracování, 2017

Zatímco v roce 2004 činil GDP per capita EU \$26 650, ani o jedenáct let déle nebyla tato hodnota Maďarskou republikou pokořena. Tento ukazatel roste meziročně přibližně o pouhých \$930, přibližně 23 000 Kč.

Tak jako je tomu u většiny vyspělých zemí, index lidského rozvoje Maďarské republiky vykazuje neustálý růstový trend. V počátku sledovaného období, v roce 1990, činila hodnota jeho 0,703, což řadilo zemi do kategorie COP2 – vysoký lidský rozvoj.

Obrázek 26: Index lidského rozvoje Maďarské republiky

Zdroj: <http://hdr.undp.org/en>, vlastní zpracování, 2017

Do nejvyšší kategorie COP3 byla tato země zařazena v roce 2005, kdy byla pokořena hranice 0,800 bodu. Ve srovnání s Českou republikou k tomuto přerazení došlo až o osm let déle. V současnosti činí hodnota HDI 0,836, což řadí Maďarsko na celosvětově 43. příčku a vede si tak nejhůře ze zemí V4.

4.3 Polská republika

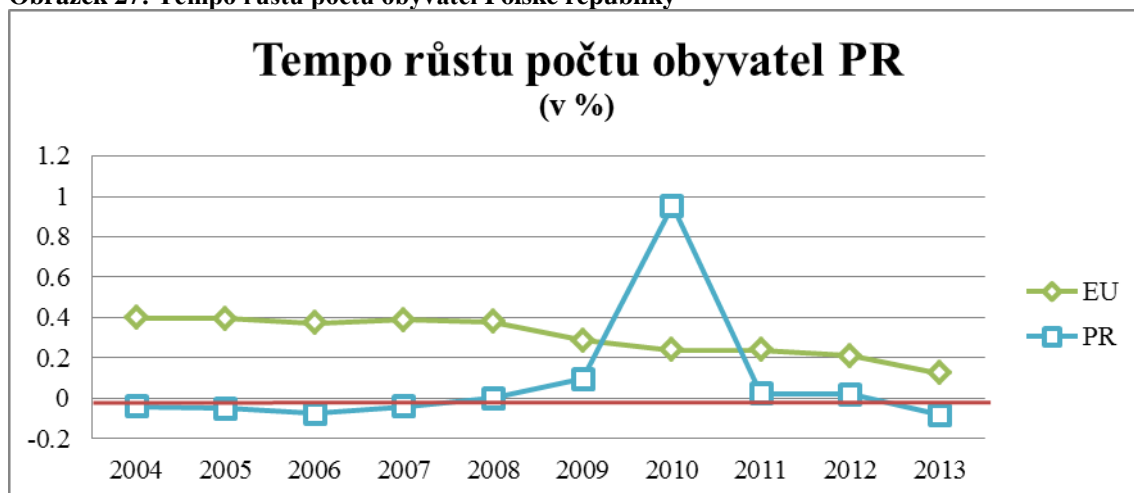
Polská republika se svým počtem obyvatel 38 483 957 patří mezi největší stát Visegrádské čtyřky, 8. největší stát Evropy a 34. největší stát světa. Velké procento obyvatel tohoto státu je katolického náboženství, přibližně 89 %. Stejně tak jako zbytek V4, i Polsko je členem některých významných politických a obchodních uskupení. Spolu s ostatními státy vstoupilo do NATO v roce 1999 a do Evropské unie v roce 2004. Mimo jiné je členem Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) a také Světové obchodní organizace (WTO).

V průběhu první světové války bylo zřízeno Polské království, které nabylo své suverenity až v roce 1918 jako ostatní země V4. Ve svých dějinách muselo Polsko mnohokrát hájit své hranice, což vedlo k nastolení vojenské diktatury v roce 1926. Tato diktatura popírala mnoho lidských práv a demokratických svobod. Na počátku druhé světové války v roce 1939 bylo Polsko okupováno Německem a Sovětským svazem. V průběhu druhé světové války bylo Polsko jedním z hlavních dějišť tzv. holocaustu. Je odhadováno, že v koncentračních a pracovních táborech zahynulo přes 5 milionů polských občanů. Po skončení druhé světové války bylo Polsko „odškodněno“ Sovětským svazem a nabylo kromě svých historicky polských území i další nové, po roce 1945 tedy Polsko nabylo své rozlohy 312 679 km², což jej činí největším státem V4 jeho rozlohou. (Řezník, 2010)

Stejně jako v ostatních zemích V4 i Polsko se po druhé světové válce ocitlo pod sovětským vlivem a stalo se komunistickým státem. V průběhu poválečných let probíhalo mnoho protestů a stávek, komunistický režim byl definitivně poražen až v roce 1989, čímž byla oficiálně vyhlášena tzv. „třetí republika“. V rámci ulehčení transformace z postkomunistické země na demokratickou republiku utvořilo Polsko s okolními zeměmi uskupení, které je dnes známo pod pojmem Visegrádská čtyřka. Od pádu komunismu zažívalo Polsko silný hospodářský růst oproti plánované ekonomice, která zde vládla téměř po čtyři dekády.

Od vstupu Polské republiky do Evropské unie až do roku 2008 se přírůstek počtu obyvatel pohyboval lehce pod nulovou hranicí. Po hospodářské krizi se tempo růstu obyvatel Polska skokově zvýšilo – v roce 2010 činilo tempo růstu 0,95 %, v dalších letech ovšem opět spadlo k nulové hranici. V posledních letech je vykazováno opět negativní tempo růstu, což prezentuje migrační vlnu polských obyvatel do zemí západní Evropy.

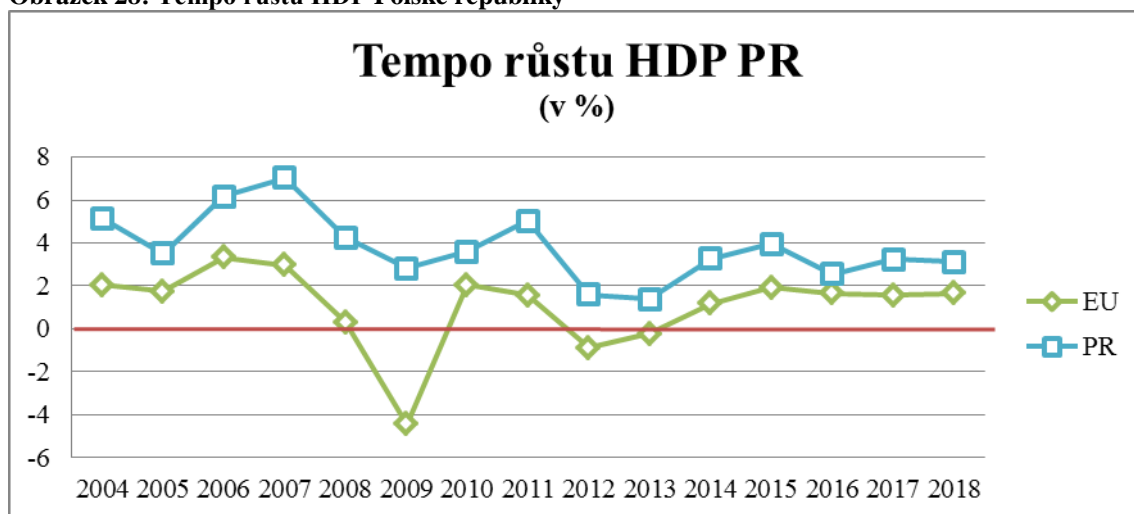
Obrázek 27: Tempo růstu počtu obyvatel Polské republiky

Zdroj: www.oecd-ilibrary.org, vlastní zpracování, 2017

V porovnání tempa růstu populace a HDP si vede Polská republika nesmírně dobře. Ani jednou za sledované období nepřevýšilo tempo růstu počtu obyvatel tempo růstu HDP, čímž nebyla snižována životní úroveň obyvatelstva.

Obrázek 28: Tempo růstu HDP Polské republiky

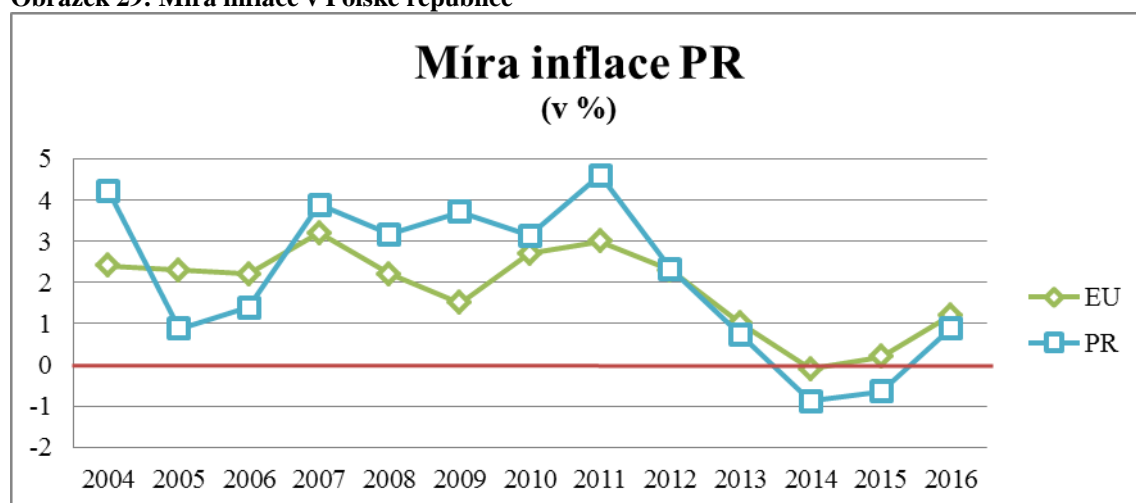

Zdroj: www.oecd-ilibrary.org, vlastní zpracování, 2017

Jak lze vidět z obrázku číslo 28, Polsko je jedním z mála států, které nebyly významně poznamenány ani hospodářskou krizí v roce 2008 – tempo růstu Polské republiky nikdy nekleslo pod hranici 1,3 % a dlouhodobě se pohybuje nad průměrem zemí Evropské unie. Nejvyšší růst vykazovalo Polsko v roce 2007, kdy tempo růstu pokořilo 7% hranici. V roce 2011 vykazovalo tempo růstu HDP více než 5 %, což je jedním z nejlepších výsledků v letech po hospodářské krizi. Ke konci sledovaného období se země pohybuje kolem 2,5% ideální hranice tempa růstu. Pro další roky je predikován mírný, zhruba 3% růst.

Míra inflace Polska zažívala především v letech 2004 – 2007 silné výkyvy. V roce 2004 byla míra inflace v Polsku téměř dvojnásobná oproti průměru EU (PR 4,2 %; EU 2,4 %). Meziročně ovšem klesla pod pouhé jedno procento na úroveň 0,88 %. V dalších letech opět mírně rostla, až se v letech 2007 – 2010 ustálila na 3% hranici. V roce 2011 kulminoval tento ukazatel na 4,6 %, ale v dalších letech počínala hrozba deflace, která byla v letech 2014 – 2015 opravdu naplněna. V posledním roce měření 2016 činila míra inflace Polska 0,9 %.

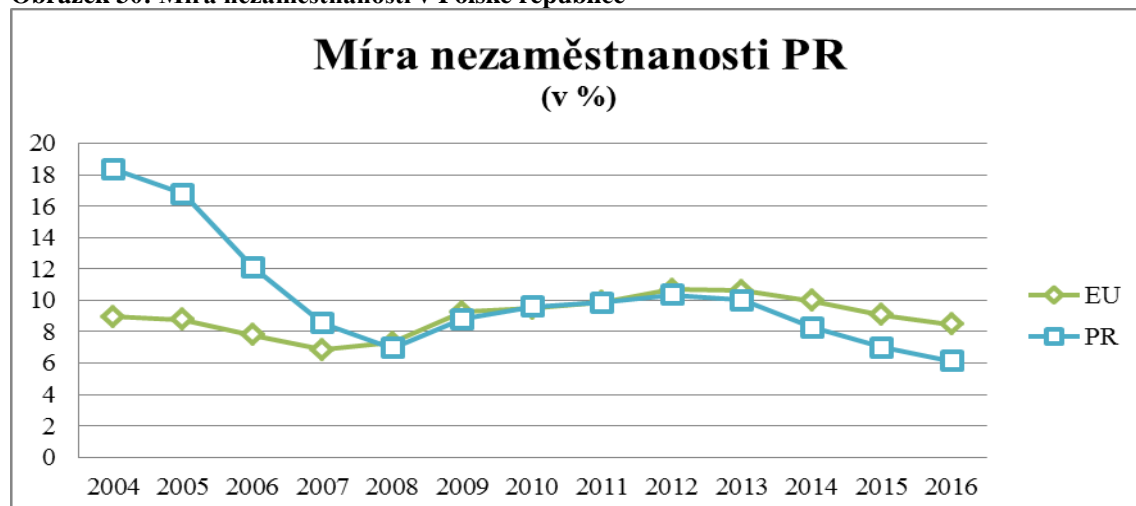
Obrázek 29: Míra inflace v Polské republice

Zdroj: www.oecd-ilibrary.org, vlastní zpracování, 2017

Při vstupu do Evropské unie mělo Polsko jednu z největších měr nezaměstnanosti Evropy, a to 18,4 %. Takto vysoká míra nezaměstnanosti narušuje ekonomické prostředí a i rovnováhu ve společnosti jako takovou. V následujících letech ovšem míra nezaměstnanosti rapidně klesala a v roce 2008 se ocitla pod 7% hranicí, což je v průběhu pouhých čtyř let značný úspěch.

Obrázek 30: Míra nezaměstnanosti v Polské republice

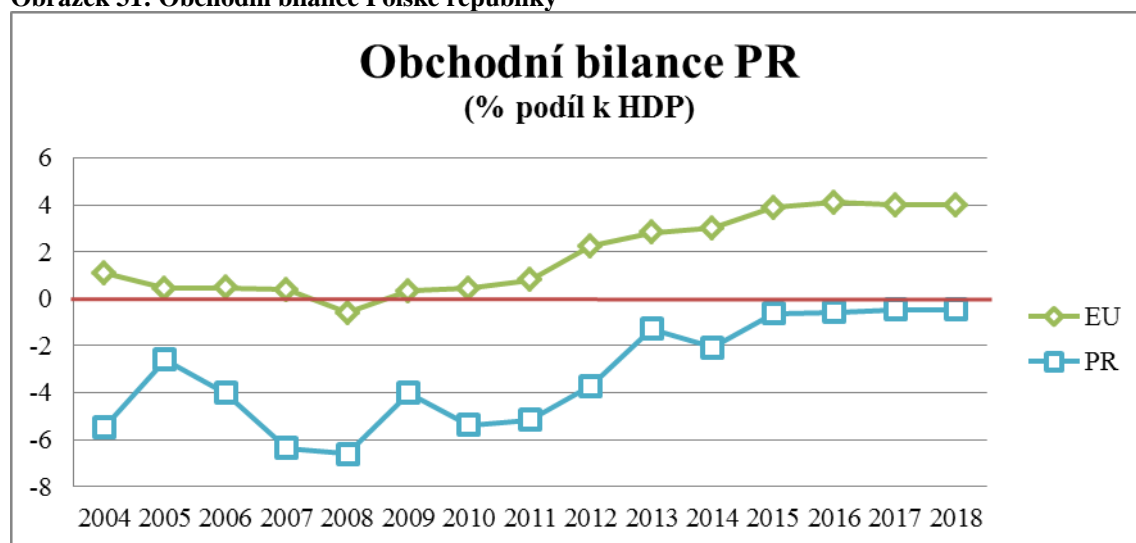

Zdroj: www.oecd-ilibrary.org, vlastní zpracování, 2017

V letech 2008 – 2013 polská míra nezaměstnanosti v podstatě kopírovala křivku průměru Evropské unie a mírně rostla. Od roku 2013 začala míra nezaměstnanosti v Polsku klesat rychleji než průměr EU a v současnosti se vyskytuje na minimu za posledních 25 let, což je na úrovni 6,14 %.

Obchodní bilance Polska se v měřeném období 2004 – 2016 pohybuje pod nulovou hranicí, ani v jednom roce se zde neobjevuje bilanční saldo. Export se stejně jako v České republice týká hlavně Německa, a to z přibližně 30 %. V dovozech do země opět převládá Německo z 24 %.

Obrázek 31: Obchodní bilance Polské republiky

Zdroj: www.oecd-ilibrary.org, vlastní zpracování, 2017

Ačkoliv Polsko zatím nezažilo saldo obchodní bilance, z obrázku 31 je zřejmý rostoucí trend, kdy se snižuje poměr importů ve prospěch exportů. V letech 2015 a 2016 se deficit obchodní bilance rovná pouze přibližně 0,5 % HDP. Pro další léta je predikce optimistická a je předpovídána obchodní bilance v hodnotě -0,4 % HDP.

Tabulka 6: Zadluženost Polské republiky

Národní dluh Polské republiky	\$243.527.787.496
Úroky/rok	\$11.747.400.000
Úroky/vteřina	\$373
Dluh na občana PR	\$6.327
Dluh jako % HDP	52,83 %

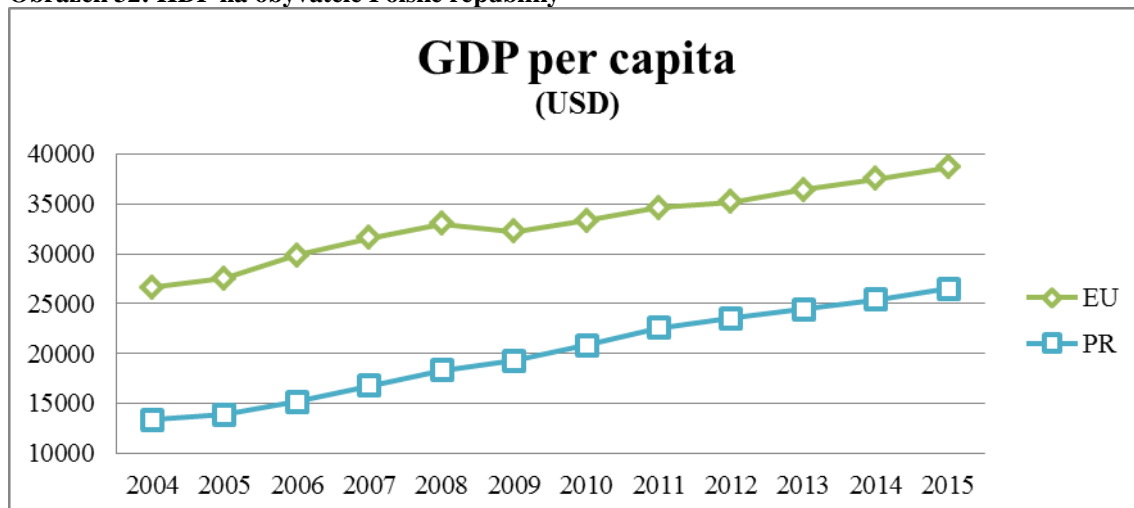
Zdroj: www.nationaldebtclocks.org, vlastní zpracování, hodnoty naměřené k 23. 03. 2017

V současnosti činí dluh Polska \$243 527 787 496, což je zdánlivě nejvyšší dluh ze všech zemí V4. Je ovšem důležité zvážit velikost země a počet obyvatel, čímž Polsko několikrát převyšuje všechny ostatní země Visegrádské čtyřky. Přepočte-li se tento druh per capita, každý občan Polské republiky je zadlužen v hodnotě \$6 327, což je přibližně

157 000 Kč. Zároveň je-li dluh vztažen jako procento hrubého domácího produktu, je míra zadlužení Polska 52,83 %, což je hluboko pod průměrem EU 86,8 %.

Průběh ukazatele HDP na obyvatele je u Polské republiky velice podobný Maďarsku. Výchozí pozice Polska byla nicméně v roce 2004 o něco horší s pouhými \$13 350 per capita (oproti Maďarsku s \$16 200). Ve všech pozorovaných letech je zřejmý rostoucí trend a hranice \$25 000 na obyvatele je pokořena v roce 2014.

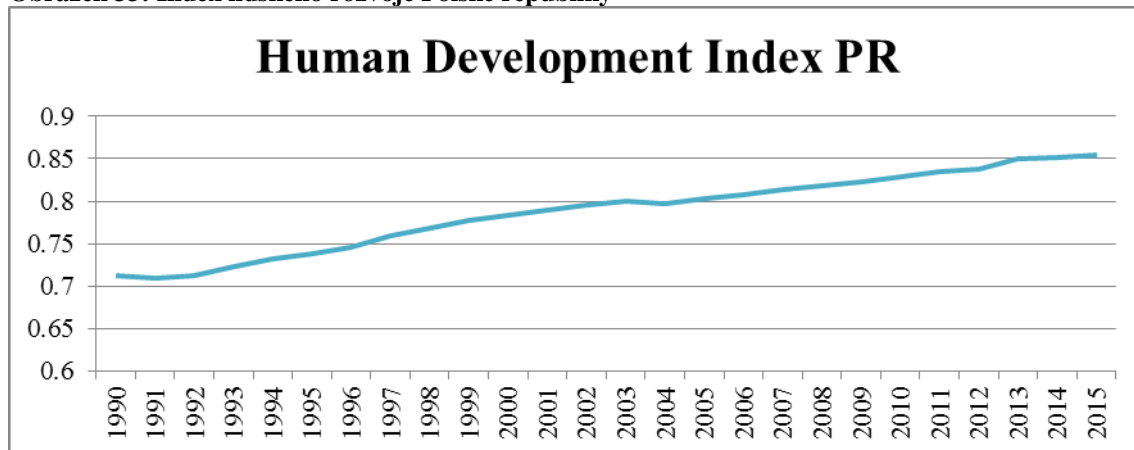
Obrázek 32: HDP na obyvatele Polské republiky

Zdroj: www.oecd-ilibrary.org, vlastní zpracování, 2017

V posledním roce měření si Polská republika vede nepatrně lépe, než její Maďarský oponent (PR \$26 513, MR \$26 446), navzdory tomu, že ve výchozí pozici bylo Polsko znevýhodněno. V průměru roste HDP na polského obyvatele meziročně o téměř \$1 200, v přepočtu tedy kolem 30 000 Kč, což je o 7 000 Kč ročně více než Maďarský HDP na obyvatele. V porovnání s Evropskou unií se Polská republika liší o přibližně \$13 000.

Obrázek 33: Index lidského rozvoje Polské republiky

Zdroj: <http://hdr.undp.org/en>, vlastní zpracování, 2017

Stejně tak jako je tomu u analýzy ostatních zemí, i pro Polskou republiku je na obrázku výše znázorněn průběh indexu lidského rozvoje. Tento index je zde měřen v období 1990 – 2015, čili bezprostředně po rozpadu SSSR až po současnost. Výchozí kategorií Polska v tomto období je COP2 – vysoký lidský rozvoj. Hranice, od které je země překlasifikována do kategorie COP3 bylo Polskem pokořena ještě před vstupem do Evropské unie, v roce 2003. Zvrat ovšem nastal v roce 2004, kdy se Polsko opět propadlo do kategorie COP2, jelikož v tomto roce byl naměřen ukazatel v hodnotě 0,797. Od roku 2005 byla země opět zařazena mezi země s velmi vysokým lidským rozvojem a v této kategorii je zařazena stále. V roce 2015 byl naměřen HDI ukazatel ve výši 0,852, což řadí Polskou republiku celosvětově na 36. místo s nejlepšími podmínkami k životu.

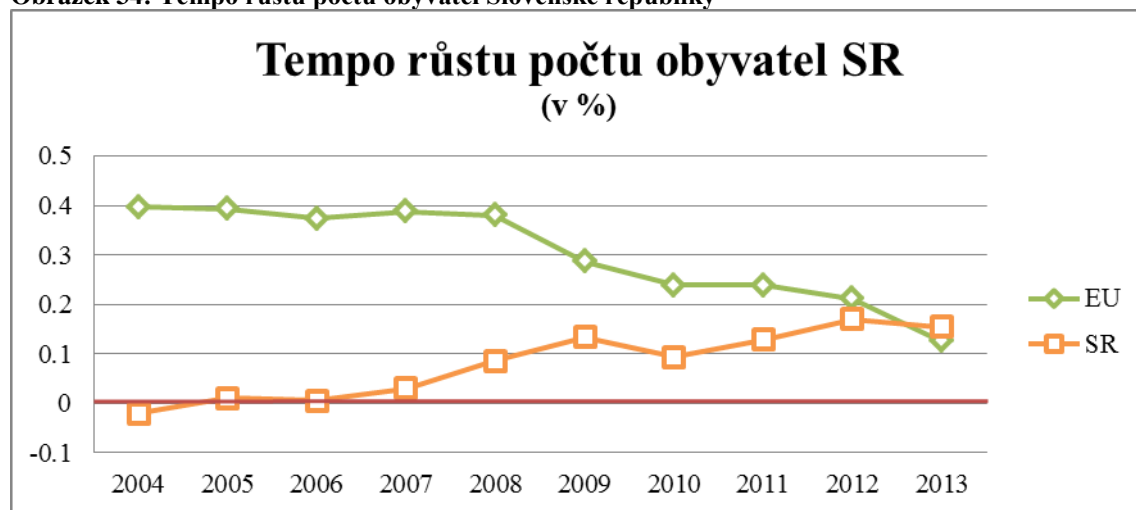
4.4 Slovenská republika

Poslední zemí Visegrádské čtyřky je Slovensko. Jak svoji rozlohou 49 036 km², tak i počtem obyvatel 5 421 352 jde o nejmenší zemi Visegrádské čtyřky. Slovenská republika je také členem významných uskupení: OSN, NATO, WTO, MMF, Světová banka, EU, OECD, Schengenský prostor či OECD.

Slovensko vzniklo stejně jako Česko po zániku Rakouska-Uherska v roce 1918 jako Československá republika. Pod tímto názvem vystupovalo až do roku 1939, kdy nejen kvůli vnitřním problémům Československa, ale i vlivem nacistického Německa vznikla Slovenská republika, která ovšem sloužila spíše jako loutka Německa. V roce 1945 Slovenská republika zanikla a došlo k obnovení Československa, které se od roku 1948 změnilo v socialistický stát. Pod vlivem komunistické strany a především Sovětského svazu existovalo Československo až do roku 1969, kdy byla na základě ústavního zákona ustanovena Česká socialistická republika a Slovenská socialistická republika, které vystupovaly pod sjednoceným názvem Československá socialistická republika (ČSSR). Po sametové revoluci v roce 1989 došlo k přechodu ČSSR z postkomunistické země do demokratické a ze Slovenské strany se ozývaly hlasy volající po větší autonomii Slovenské republiky. V roce 1991 byl název Slovenské socialistické republiky změněn na dnešní název Slovenská republika. Zároveň byl změněn název i celé federace na Česká a Slovenská Federativní Republika (ČSFR), která ovšem k 1. 1. 1993 zanikla a dala tak vzniknout samostatné Slovenské republice. (Mathé, 2006)

Při pohledu na obrázek č. 34, který zobrazuje vývoj tempa růstu slovenské populace v letech 2004 – 2013 je viditelný rostoucí trend oproti průměru EU. Pouze v prvním roce měření byl přírůstek populace negativních, v ostatních letech občanů Slovenské republiky fakticky přibývá, a to tempem 0,15 % ročně.

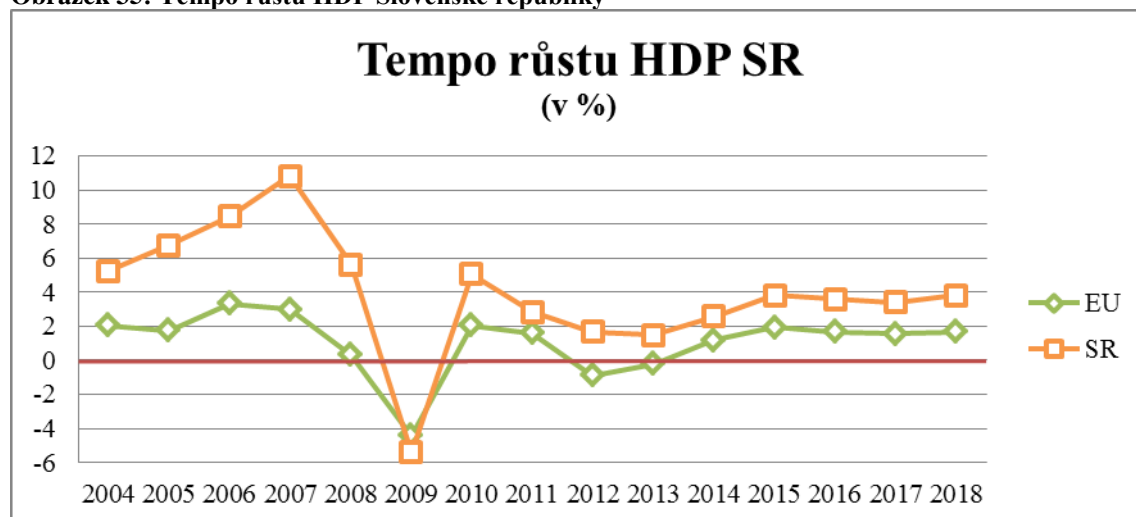
Obrázek 34: Tempo růstu počtu obyvatel Slovenské republiky

Zdroj: www.oecd-ilibrary.org, vlastní zpracování, 2017

Při srovnání temp růstu populace a HDP Slovenska jsou výsledky uspokojivé, jelikož je zpravidla tempo růstu HDP větší než roční přírůstek obyvatelstva. Výjimkou je pouze rok 2009, kdy na Slovensko dopadla tíha hospodářské krize a tempo růstu HDP se tak výrazně propadlo, a to až na hodnotu -5,4 %, což je větší propad než průměrný výsledek zemí EU, druhý nejhorší v rámci zemí V4 hned po Maďarské republice.

Obrázek 35: Tempo růstu HDP Slovenské republiky

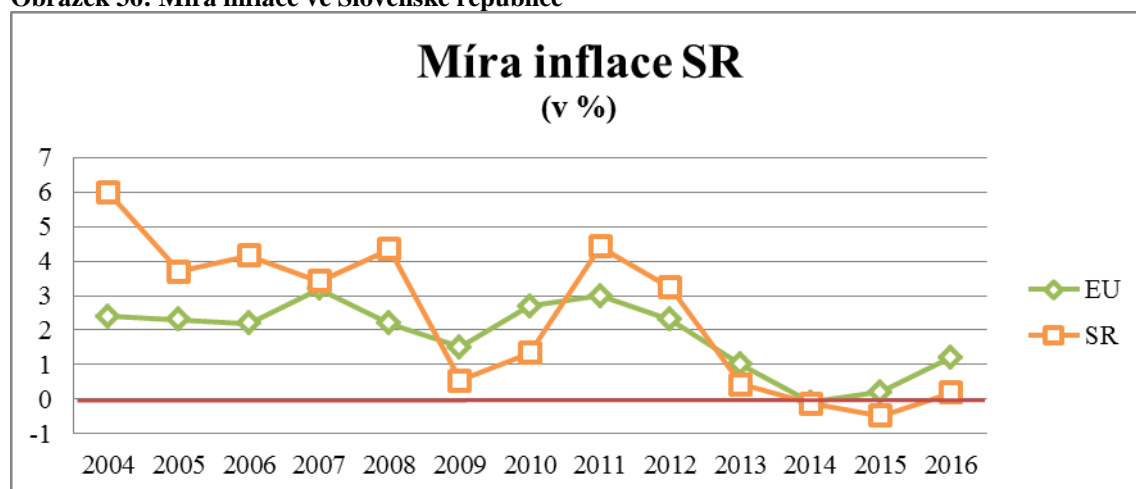
Zdroj: www.oecd-ilibrary.org, vlastní zpracování, 2017

Rekordní tempo růstu zaznamenala Slovenská republika v roce 2007, kdy se svými 10,8 % dosáhla prvenství v rámci zemí Visegrádské čtyřky – žádná ze zemí

nikdy nevykázala takto vysoké tempo růstu. Jak již bylo řečeno výše, v roce 2009 došlo k propadu tohoto ukazatele, ovšem v roce následujícím ekonomika opět vykazovala růst v hodnotě nad 5 %. V letech 2011 – 2016 se v průměru drželo tempo růstu HDP Slovenska kolem ideální hodnoty 2,5 %. Pro další roky je predikováno tempo růstu HDP mezi 3,4 – 3,8 %.

Inflace ve Slovenské republice momentálně dosahuje historicky nejnižších hodnot, ovšem v roce 2004, ve kterém vstoupila do EU tomu tak nebylo a inflace zde byla téměř 6%. Po vstupu do EU se míra inflace snížila a oscilovala kolem 4% hranice.

Obrázek 36: Míra inflace ve Slovenské republice

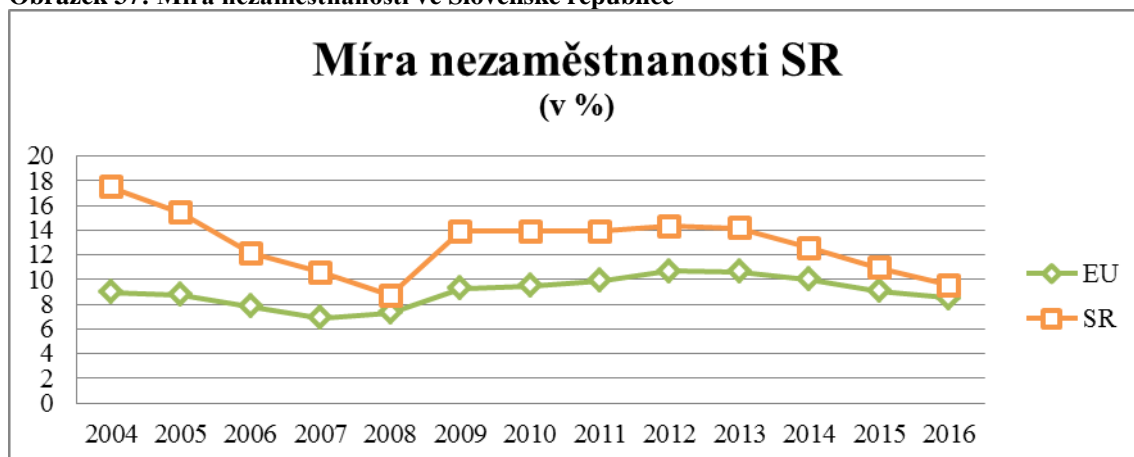

Zdroj: www.oecd-ilibrary.org, vlastní zpracování, 2017

Po hospodářské krizi došlo k prudkému snížení míry inflace na hodnotu 0,54 %, v dalších letech ovšem docházelo k opětovnému růstu. V roce 2013 bylo zřejmé, že Slovenská ekonomika neodvratně upadá do hrozící deflace a v letech 2014 a 2015 opravdu byly vykázány negativní přírůstky cenové hladiny, jinak známé pod pojmem deflace. Na konci roku 2016 cenová hladina opět mírně vzrostla na hodnotu 0,18 %.

Co se týče míry nezaměstnanosti, Slovenská republika vykazuje nejhorší výsledky ze zemí Visegrádské čtyřky. Při vstupu do Evropské unie v roce 2004 byla nezaměstnanost podobně vysoká jako v Polsku, na úrovni 17,5 %, což silně ohrožovalo stabilitu ekonomiky a občany země. Stejně jako v případě Polské republiky se až do roku 2008 míra nezaměstnanosti snižovala až na historicky nejnižší hodnotu 8,7 %. Po hospodářské krizi ovšem nezaměstnanost opět rostla a v roce 2012 dosáhla svého lokálního maxima s hodnotou 14,3 %. V období 2012 – 2016 se míra nezaměstnanosti neustále mírně snižovala. V současnosti činí míra inflace Slovenské republiky 9,55 %, což je stále klasifikováno jako hodnota narušující správné fungování ekonomiky.

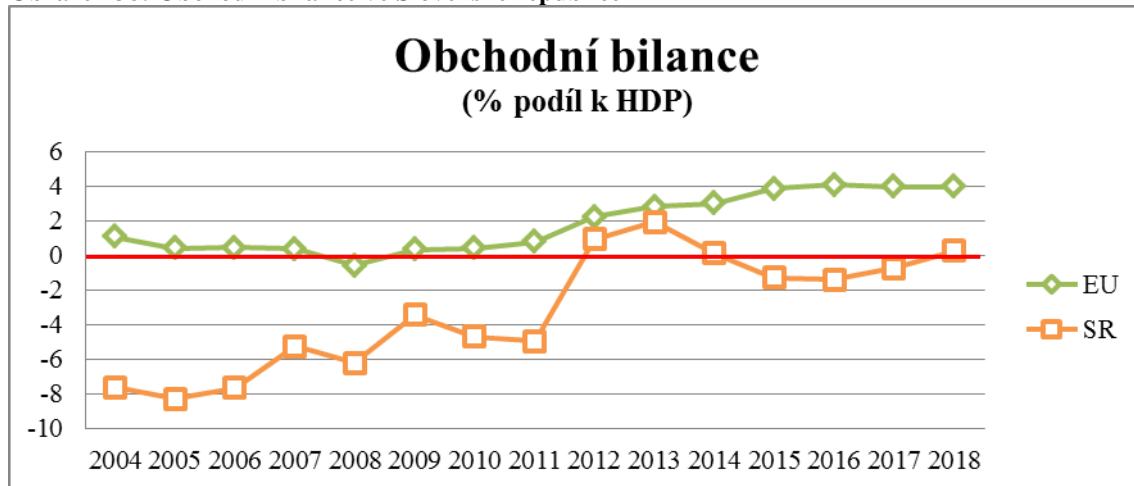
Obrázek 37: Míra nezaměstnanosti ve Slovenské republice

Zdroj: www.oecd-ilibrary.org, vlastní zpracování, 2017

Obchodní bilance Slovenska je ve velké části sledovaného období negativní. Rok 2005 byl historickým dnem negativní platební bilance ve velikosti -8,3 % HDP. Od té doby se podíl exportů zlepšoval na úkor importů a v období 2012 – 2014 bylo dosaženo salda obchodní bilance s kulminací v roce 2013 a hodnotou 1,95 % HDP. V posledních dvou letech jsou opět vykazovány vyšší dovozy než vývozy, a tudíž je statistika platební bilance pod nulovou hranicí. Predikce OECD pro další období je spíše optimistická. V roce 2017 je předpokládán nárůst exportů vůči importům a v roce 2018 by mělo vznikat saldo obchodní bilance s hodnotou 0,3 % HDP.

Obrázek 38: Obchodní bilance ve Slovenské republice

Zdroj: www.oecd-ilibrary.org, vlastní zpracování, 2017

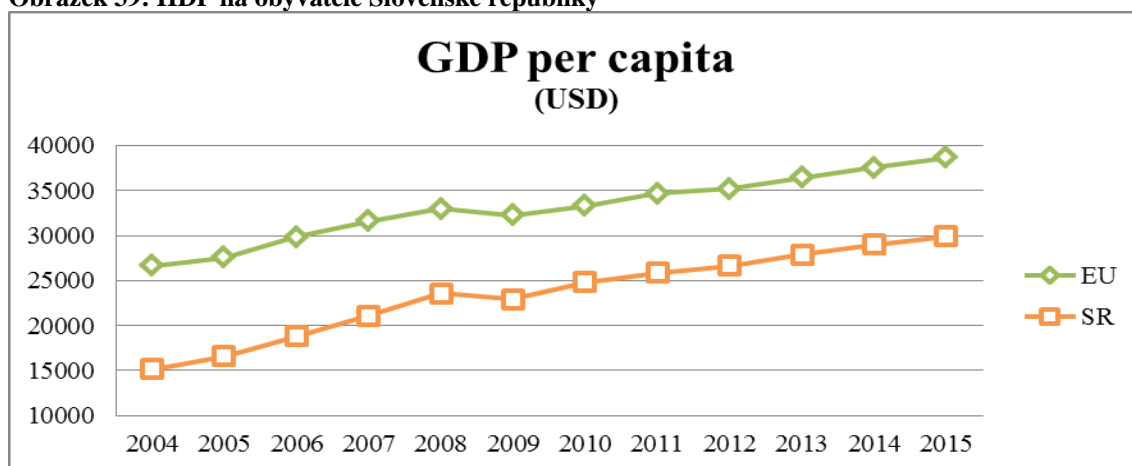
Současný dluh Slovenska aktuální k 23. 3. 2017 činí \$25 936 456 589. Ze všech zemí V4 jde o nejnižší hodnotu státního dluhu a i s přihlédnutím k velikosti státu a počtu občanů je Slovenská republika nejméně zadluženou zemí Visegrádské čtyřky. Dluh per capita \$4 784 je v přepočtu přibližně 119 000 korun českých. Zároveň procento dluhu vyjádřeného z HDP činí pouhých 29,61 %.

Tabulka 7: Zadluženost Slovenské republiky

Národní dluh Slovenské republiky	\$25.936.456.589
Úroky/rok	\$1.202.784.000
Úroky/vteřina	\$38
Dluh na občana SR	\$4.784
Dluh jako % HDP	29,61 %

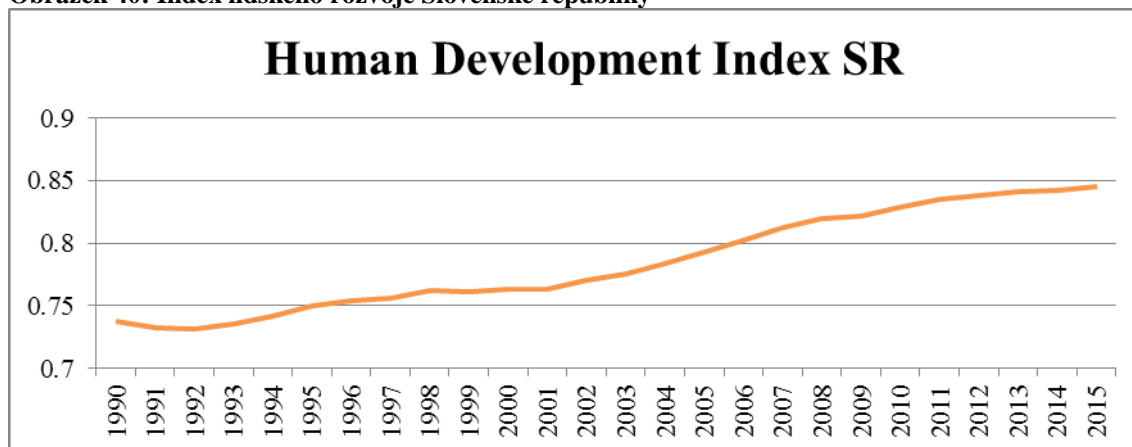
Zdroj: www.nationaldebtclocks.org, vlastní zpracování, hodnoty naměřené k 23. 03. 2017

Na obrázku níže je zobrazen průběh ukazatele HDP na obyvatele v letech 2004 – 2015. Stejně tak jako Polská a Maďarská republika, i Slovensko se v roce 2004 ocitlo na úrovni kolem \$15 000. V průběhu let je zde zřejmý nárůst HDP na obyvatele, pouze v roce 2009 je registrován pokles HDP per capita o \$625 meziročně. V následujících letech ovšem hodnota ukazatele stále roste a v roce 2015 je téměř pokořena \$30 000 hranice, HDP na obyvatele činí v přepočtu 744 500 Kč.

Obrázek 39: HDP na obyvatele Slovenské republiky

Zdroj: www.oecd-ilibrary.org, vlastní zpracování, 2017

Posledním hodnoceným ukazatelem pro Slovenskou republiku je Human Development Index aneb index lidského rozvoje.

Obrázek 40: Index lidského rozvoje Slovenské republiky

Zdroj: <http://hdr.undp.org/en>, vlastní zpracování, 2017

Stejně jako ostatní země V4 i Slovenská republika byla v roce 1990 klasifikována jako COP2 – země s vysokým lidským rozvojem. V letech 1991 a 1992 hodnota ukazatele mírně klesala, ovšem ne natolik, aby ohrozila kategorizace země do COP1. Od roku 1993 ukazatel HDI stabilně a mírně roste. V roce 2006 byla země překlasifikována do kategorie COP3 díky pokoření hranice 0,800 bodu. Od tohoto roku je Slovensko kategorizováno jako země s velmi vysokým lidským rozvojem, kam v současnosti spadá dalších 50 zemí. V rámci celosvětového žebříčku se Slovenská republika nachází na 40. místě.

5 Veřejné výdaje jednotlivých států Visegrádské čtyřky

Následující kapitola se bude zabývat problematikou veřejného sektoru a různých přístupů jednotlivých zemí Visegrádské čtyřky. Všechna analyzovaná data byla získána z webových stran Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj.

5.1 Česká republika

Před analýzou samotného veřejného sektoru je vhodné shrnout a komparovat data nabytá ve čtvrté kapitole s doporučenými (ideálními) hodnotami daných ukazatelů, jelikož velikost i struktura veřejných příjmů a výdajů se odvíjí právě od ekonomické situace daného státu. V předešlé kapitole byla hodnocena ekonomická situace České republiky na příkladu vybraných demografických a ekonomických ukazatelů. V rámci tzv. magického čtyřúhelníku, který obsahuje tempo růstu HDP, míru inflace, míru nezaměstnanosti a obchodní bilanci státu, Česká republika vykazuje velmi dobré výsledky. Tempo růstu hrubého domácího produktu se za uplynulé tři roky pohybuje nad nulovou hodnotou, dokonce vykazuje velmi pozitivní výsledky. V průměru za sledované období (2004 – 2016) roste tempo ČR rychlostí 2,64 % ročně, což je lehce nad ideální hodnotou 2,5 %.

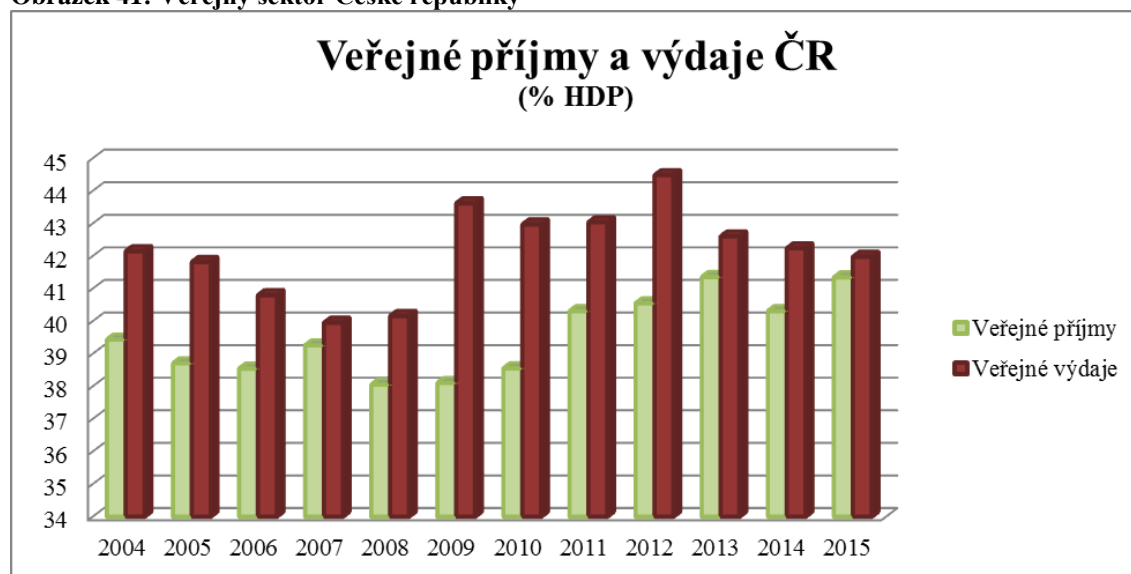
Míra inflace měřená ve stejném časovém úseku nabývá průměrné hodnoty 2,1 % ročně, což znamená, že cenová hladina v České republice ročně vzroste právě o toto procento. Tato naměřená hodnota spadá do intervalu 2 – 3 %, která jsou různými autory uváděna jako ideální. V oblasti nezaměstnanosti je v České republice znatelný klesající trend této míry od roku 2012 a v současnosti se pohybuje kolem 4 %. Ideální míra nezaměstnanosti se pohybuje kolem 5 %, jak je zmíněno na začátku čtvrté kapitoly. Česká republika vykazuje v měřeném období 2004 – 2016 průměrnou míru nezaměstnanosti 6,23 %, což se pohybuje mírně nad uváděnou ideální hranicí. Vzhledem k hodnotám vykazovaným v posledních dvou letech, které se pohybují pod 5% hranicí, je zde předpoklad, že průměrná míra nezaměstnanosti se bude i nadále snižovat.

Ideálním stavem je tzv. saldo obchodní bilance, což znamená kladný převis vývozu nad dovozem. Oproti tomu může nastat i případ negativní obchodní bilance, kdy dovoz zboží a služeb převyšuje jejich vývoz. Negativní obchodní bilance je právě případem České republiky v období 2004 – 2016, kdy jsou její hodnoty zprůměrovány. Obchodní bilance je v této práci měřena jako procentuální podíl vztažený k hrubému

domácímu produktu. Nulové procento tedy znamená neutrální obchodní bilanci a vyváženost exportu a importu. V případě ČR činí průměrná hodnota obchodní bilance vztážená jako procentuální podíl k HDP -1,55 %. Při pohledu na obrázek číslo 17 je toto jasně zapříčeno negativní obchodní bilancí v letech 2004 – 2013. Od roku 2014 vykazuje Česká republika v této oblasti saldo, které je zároveň predikováno OECD pro roky 2017 a 2018. Dlouhodobě je zde tedy výhled zlepšení průměrné obchodní bilance ČR v období členství v EU.

Velikost veřejného sektoru je znázorněna na obrázku č. 41. Velikost veřejných příjmů i výdajů je měřena procentuálně a je vztažena k hrubému domácímu produktu země. Všechna data jsou analyzována od období vstupu ČR do Evropské unie v roce 2004 po rok 2015. V každém roce měřeného období je evidentní trend veřejných výdajů převyšujících příjmy do státního rozpočtu. Právě kvůli tomuto úkazu vykazuje většina států deficit státního rozpočtu, přičemž Česká republika není výjimkou.

Obrázek 41: Veřejný sektor České republiky

Zdroj: www.oecd-ilibrary.org, vlastní zpracování, 2017

Veřejné příjmy se za sledované období pohybují okolo hranice 40 % hrubého domácího produktu. V posledních šesti letech se projevuje rostoucí trend veřejných příjmů. V posledním roce měření tvořily příjmy do státního rozpočtu 41,35 % HDP, což je nejvyšší procentuální podíl za sledované období. Průběh veřejných výdajů je lehce odlišný. Od roku 2004 – 2008 vykazovaly veřejné výdaje klesající trend, to je pravděpodobně mimo jiné způsobeno i vstupem do EU a mnohými dotačními programy plynoucími právě z rozpočtu Evropské unie. Po hospodářské krizi veřejné výdaje prudce stouply, především kvůli opětovnému nastartování ekonomiky. Tento meziroční nárůst

veřejných výdajů v roce 2009 je typickým znakem nejen ČR, ale i ostatních států světa. Podíl veřejných výdajů vůči HDP kulminoval v roce 2012 na hodnotě 44,48 %. Od roku 2013 se projevuje klesající trend veřejných výdajů, který v roce činil necelých 42 % HDP.

Tabulka č. 8 analyzuje strukturu veřejných výdajů ČR dle Klasifikace funkcí vládních institucí COFOG pro roky 2007 – 2014. Struktura veřejných výdajů se v jednotlivých letech analýzy příliš nemění. Všechny údaje jsou v procentech, kdy součet všech kategorií v jednotlivých letech činí 100 %. Drobné odchylky jsou dány zaokrouhlováním.

Tabulka 8: Vývoj struktury veřejných výdajů České republiky v letech 2007 - 2014

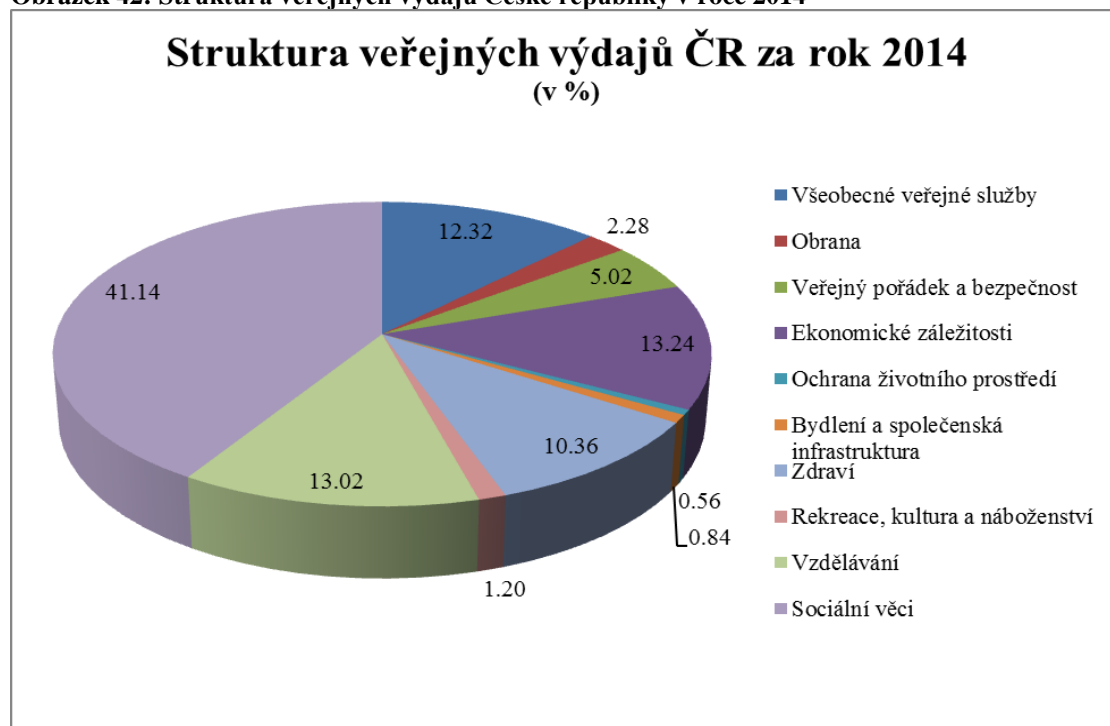
Veřejné výdaje ČR dle COFOG (údaje v %)	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Všeobecné veřejné služby	12,84	12,13	12,58	12,70	11,97	16,75	11,98	12,32
Obrana	3,87	3,65	3,34	3,24	2,82	2,46	2,41	2,28
Veřejný pořádek a bezpečnost	6,14	6,11	5,95	5,88	5,12	4,72	5,12	5,02
Ekonomické záležitosti	14,92	16,04	16,08	14,49	13,84	12,61	13,03	13,24
Ochrana životního prostředí	0,78	0,72	0,32	0,41	1,31	1,38	0,69	0,56
Bydlení a společenská infrastruktura	2,07	1,76	1,83	1,90	1,55	0,94	0,84	0,84
Zdraví	5,11	5,02	4,88	5,29	10,01	9,51	10,02	10,36
Rekreace, kultura a náboženství	1,40	1,46	1,53	1,28	1,17	1,16	1,12	1,20
Vzdělávání	13,00	13,00	12,92	12,91	12,10	12,06	13,21	13,02
Sociální věci	39,86	40,10	41,21	41,89	40,11	38,43	41,59	41,14

Zdroj: www.oecd-ilibrary.org, vlastní zpracování, 2017

Dlouhodobě největší podíl na veřejných výdajích má 10. kategorie klasifikace COFOG – Sociální věci. Do této oblasti spadají především sociální transfery, které zahrnují podporu nezaměstnaných, důchodců, nemocných, zdravotně postižených obyvatel a další. Ekonomické záležitosti jsou druhou kategorií s největším podílem, ve sledovaném období činí v průměru tato kategorie cca 14 % celkových veřejných výdajů. Do ekonomických záležitostí spadají především telekomunikační oblast, podpora zemědělství a výstavba a údržba silnic a dálnic. Dalšími velice významnými kategoriemi jsou Všeobecné veřejné služby a Vzdelávání. Obě tyto kategorie se v průměru podílejí na veřejných výdajích 13 %. Kategorie Zdraví se také podílí signifikantním procentem na veřejných výdajích. Je zde viditelný nárůst financování mezi lety 2010 a 2011 téměř o polovinu. V roce 2010 činila tato kategorie pouhých 5,29 % veřejných výdajů, o rok déle to už bylo 10,01 % a na této úrovni se i dlouhodobě drží. Veřejný pořádek a bezpečnost tvoří trvale okolo 5 % veřejných výdajů, obrana pak

přibližně 3%. Ostatní kategorie COFOG se podílí na veřejných výdajích přibližně 1 %. Kategorií s dlouhodobě nejnižším podílem na veřejných výdajích je Ochrana životního prostředí v průměru s pouhými 0,77 % ročně. Na obrázku níže je k dispozici grafické znázornění struktury veřejných výdajů České republiky za rok 2014.

Obrázek 42: Struktura veřejných výdajů České republiky v roce 2014

Zdroj: www.oecd-ilibrary.org, vlastní zpracování, 2017

Struktura v roce 2014 odpovídá všeobecné struktuře veřejných výdajů za roky 2007 – 2014 popisované výše. Podstatnou část veřejných výdajů tvoří Sociální věci, a to 41,14 %. Druhou největší kategorií jsou pak Ekonomické záležitosti s 13,24 % následované Vzděláváním (13,02 %), Všeobecnými veřejnými službami (12,32 %) a Zdravím (10,36 %). Veřejný pořádek a bezpečnost se na veřejných výdajích podílí 5,02 % a Obrana 2,28 %. Zanedbatelná procenta jsou tvořena následujícími kategoriemi: Rekrece, kultura a náboženství (1,20 %), Bydlení a společenská infrastruktura (0,84 %) a Ochrana životního prostředí (0,56 %).

5.2 Maďarská republika

Ekonomická situace Maďarska byla detailně rozebrána v kapitole 4. 2. V navázání na veřejný sektor Maďarské republiky budou porovnány průměrné hodnoty ekonomických ukazatelů pro Maďarskou republiku v období 2004 – 2016 a komparovány s doporučenými hodnotami těchto ukazatelů.

Tempo růstu Maďarska vykazovalo ve sledovaném období značnou fluktuaci. Velký propad byl zaregistrován především v roce 2009, bezprostředně po hospodářské krizi v roce 2008. Tento propad byl největší v rámci zemí V4, a to -6,56 %. V posledních letech se tempo růstu Maďarska snižuje, v roce 2016 byla naměřena hodnota 1,66 %. V průměru činí roční tempo růstu HDP 1,52 %, což je téměř o celé procento méně, než doporučená hodnota 2,5 %. Predikce do dalších let se také pohybuje pod 2,5 %.

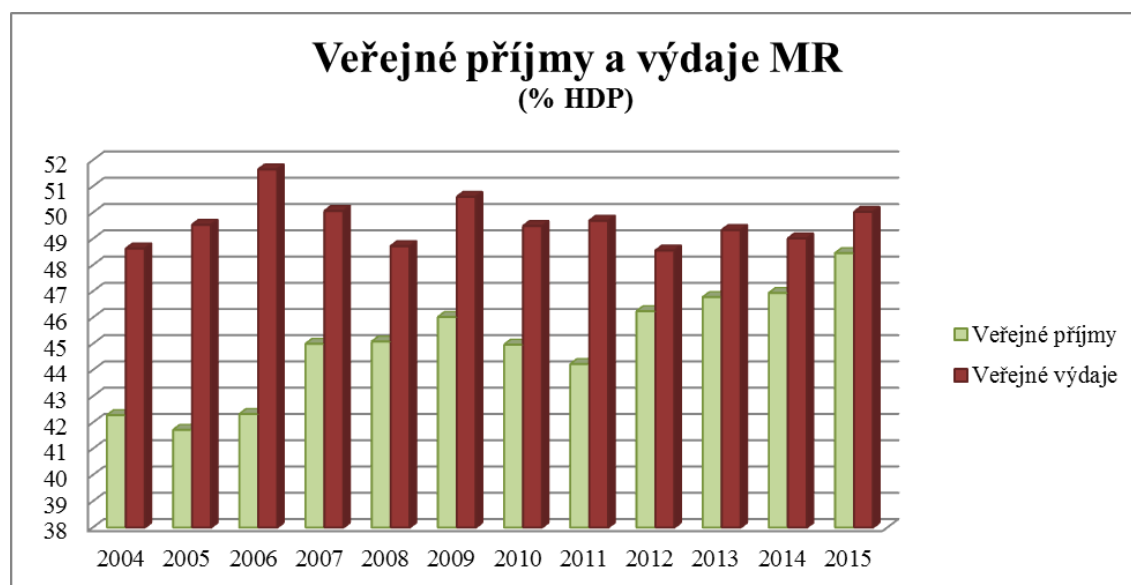
Po vstupu MR do EU míra inflace silně fluktovala kolem vysokých hodnot, kulminovala v roce 2007 na 7,4 %. V letech 2013 – 2015 naopak inflace nabývala velmi nízkých hodnot a v roce 2014 se Maďarsko dokonce potýkalo s deflací. Průměrným výsledkem v letech 2004 – 2016 je míra inflace 3,67 %, což je téměř o 0,7 % více, než horní hranice doporučené hodnoty 2 – 3 % ročně. Míra nezaměstnanosti se pohybuje v poměrně vysokých čílech v celém sledovaném období, nejvyšší hodnota je naměřena v roce 2010 (11,1 %). V roce 2016 nabývá míra nezaměstnanosti ideální hodnoty 5 %. V celém sledovaném období činí průměrná hodnota nezaměstnanosti 8,38 %, což je vysoce nad hodnotou 5 %. Tato hodnota se stále vejde do intervalu 5 – 10 %. V poslední kategorii magického čtyřúhelníku – obchodní bilanci, si vede Maďarsko velmi dobře. V sedmi po sobě jdoucích obdobích je vykazováno saldo obchodní bilance. Průměrná procentuální hodnota obchodní bilance vztahená k hrubému domácímu produktu činí 0,3 %. Pro další období je predikováno saldo pohybující se okolo 6 % HDP, což bude eventuálně opět průměrnou hodnotu obchodní bilance zvyšovat.

Velikost veřejného sektoru Maďarské republiky je znázorněna na obrázku č. 43. Velikost veřejných příjmů i výdajů je měřena procentuálně a je vztahena k hrubému domácímu produktu země. Všechna data jsou analyzována od období vstupu Maďarska do Evropské unie v roce 2004 až po rok 2015. Stejně tak jako v případě České republiky, i v Maďarsku převyšují veřejné výdaje každoročně veřejné příjmy. Nejvýraznější rozdíl lze pozorovat v roce 2006 – výdaje zde převyšují příjmy o 9,33 %.

Průměrná hodnota veřejných příjmů se pohybuje okolo hodnoty 45 % HDP, u veřejných výdajů je tomu pak okolo 50 % HDP. U veřejných příjmů se projevuje rostoucí trend, výjimkou jsou jen roky 2005, 2010 a 2011. V rozmezí jedenácti let vzrostly veřejné příjmy o 6 % HDP. V případě veřejných výdajů je znatelná fluktuace kolem hodnoty 50 % hrubého domácího produktu. Nejvyšší hodnota veřejných výdajů

se datuje zpět do roku 2006, kdy jejich podíl na HDP Maďarska činil 51,65 %. Od roku 2006 – 2008 výdaje klesaly, ale po hospodářské krizi opět vzrostly, a to v roce 2009 na hodnotu 50,61 % HDP.

Obrázek 43: Veřejný sektor Maďarské republiky

Zdroj: www.oecd-ilibrary.org, vlastní zpracování, 2017

Tabulka č. 9 analyzuje strukturu veřejných výdajů Maďarské republiky dle Klasifikace funkcí vládních institucí COFOG pro roky 2007 – 2014. Všechny údaje jsou v procentech, součet všech kategorií v jednotlivých letech činí 100 %. Drobné odchylky jsou dány zaokrouhlováním. Struktura veřejných výdajů zůstává pro většinu kategorií v jednotlivých letech téměř neměnná. Odchylky nastávají v případě kategorií Zdraví a Sociální věci.

Nejvyšší podíl na veřejných výdajích vykazuje dlouhodobě sektor Všeobecných veřejných služeb s téměř 30 % podílem. Do této kategorie spadají především všeobecné služby a také zahraniční pomoc. V případě zadluženého Maďarska v hodnotě téměř 80 % HDP se sem řadí také velkým podílem splácení veřejného dluhu. Další významnou oblastí tvořící napříč roky 2007 – 2014 téměř 19 % je oblast sociálních věcí, která v každé ekonomice vykazuje velké procento veřejných výdajů právě kvůli redistribuci sociálních transferů různým skupinám občanů.

Strukturně třetí největší složkou veřejných výdajů jsou Ekonomické záležitosti. Podstatnou část zde tvoří zemědělství a doprava, dále také lesnictví, rybářství a telekomunikace. Čtvrté a páté místo, co se velikosti jednotlivých kategorií veřejných výdajů týče, patří Vzdělávání a Zdraví. Obě tyto kategorie tvoří téměř 11 % z celkových výdajů státního rozpočtu.

Na Veřejný pořádek a bezpečnost je ročně průměrně uvolňováno 5,55 % finančních prostředků. Téměř 3,5 % veřejných financí je každoročně vynaloženo na Rekreaaci, kulturu a náboženství. Obrana se svými 2,75 % netvoří příliš velkou výdajovou skupinu maďarského státního rozpočtu. Poslední dvě kategorie jsou v rámci veřejných výdajů téměř zanedbatelné – Ochrana životního prostředí a Bydlení a společenská infrastruktura obě zahrnují méně než 1 % veřejných výdajů ročně.

Tabulka 9: Vývoj struktury veřejných výdajů Maďarské republiky v letech 2007 - 2014

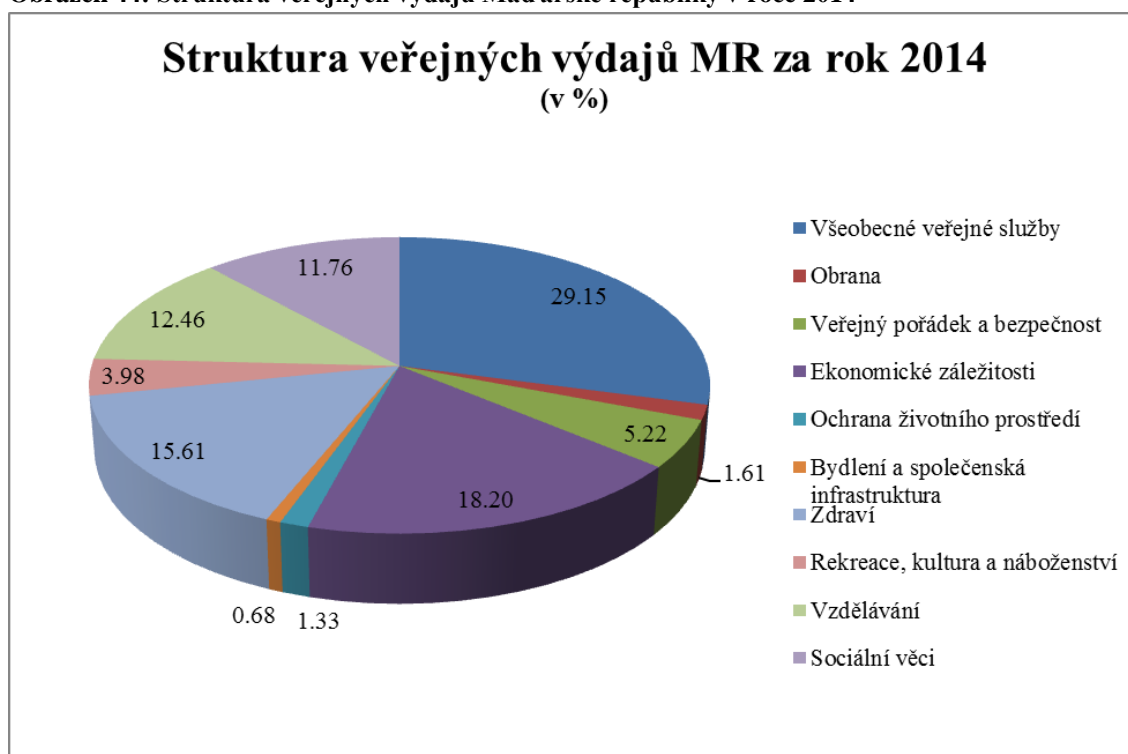
Veřejné výdaje MR dle COFOG (údaje v %)	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Všeobecné veřejné služby	25,51	29,98	29,43	27,60	28,43	29,03	31,54	29,15
Obrana	3,86	3,14	2,73	3,57	3,13	2,19	1,78	1,61
Veřejný pořádek a bezpečnost	5,56	6,06	5,70	5,38	5,47	5,67	5,34	5,22
Ekonomické záležitosti	19,26	16,63	15,39	15,63	19,94	17,20	16,24	18,20
Ochrana životního prostředí	1,00	0,95	1,01	0,58	1,01	1,00	0,88	1,33
Bydlení a společenská infrastruktura	0,11	0,25	0,21	0,47	1,10	1,14	0,62	0,68
Zdraví	8,12	6,54	6,80	10,15	9,87	13,51	16,01	15,61
Rekreace, kultura a náboženství	3,01	3,14	2,93	3,30	3,26	4,24	3,58	3,98
Vzdělávání	11,59	11,00	11,08	10,61	9,78	9,65	10,90	12,46
Sociální věci	21,97	22,31	24,71	22,71	18,01	16,38	13,11	11,76

Zdroj: www.oecd-ilibrary.org, vlastní zpracování, 2017

Konkrétní grafický rozbor veřejných výdajů Maďarské republiky za rok 2014 je k dispozici na obrázku č. 44. Rok 2014 s drobnými odchylkami kopíruje strukturné rozdělení veřejných výdajů popsané výše. Největší kategorií zde jsou Všeobecné veřejné služby (29,15 %) následované Ekonomickými záležitostmi (18,20 %). Kategorie Zdraví tvoří 15,61 % oproti zprůměrovaným 11 %, které jsou uváděny výše v textu. To je dáno především nízkými výdaji na tuto kategorii COFOG v letech 2007 – 2009, které se pohybovaly kolem 7 %. Zvýšení výdajů ve Zdraví je na úkor Sociálních věcí, které v roce 2014 tvoří pouhých 11,76 % celkových výdajů. V této kategorii je značný rozdíl mezi lety 2007 a 2014, kdy se podíl na Sociální věci snížil o více než 10 %.

Vzdělávání tvoří v roce 2014 téměř 12,5 %, což je přibližně o 2 % více než v ostatních letech analýzy. Veřejný pořádek a bezpečnost se stabilně drží kolem úrovně 5 %, v roce 2014 to je přesně 5,22 % z celkových veřejných výdajů. Oproti České republice, ve které v roce 2014 výdaje na Rekreaaci, kulturu a náboženství tvořily pouhých 1,2 % všech výdajů, v Maďarsku je toto číslo téměř třikrát vyšší (3,43 %).

Obrázek 44: Struktura veřejných výdajů Maďarské republiky v roce 2014

Zdroj: www.oecd-ilibrary.org, vlastní zpracování, 2017

Poslední tři kategorie tvoří jen malou část celkových výdajů: Obrana (1,61 %), Ochrana životního prostředí (1,33 %), Bydlení a společenská infrastruktura (0,68 %).

5.3 Polská republika

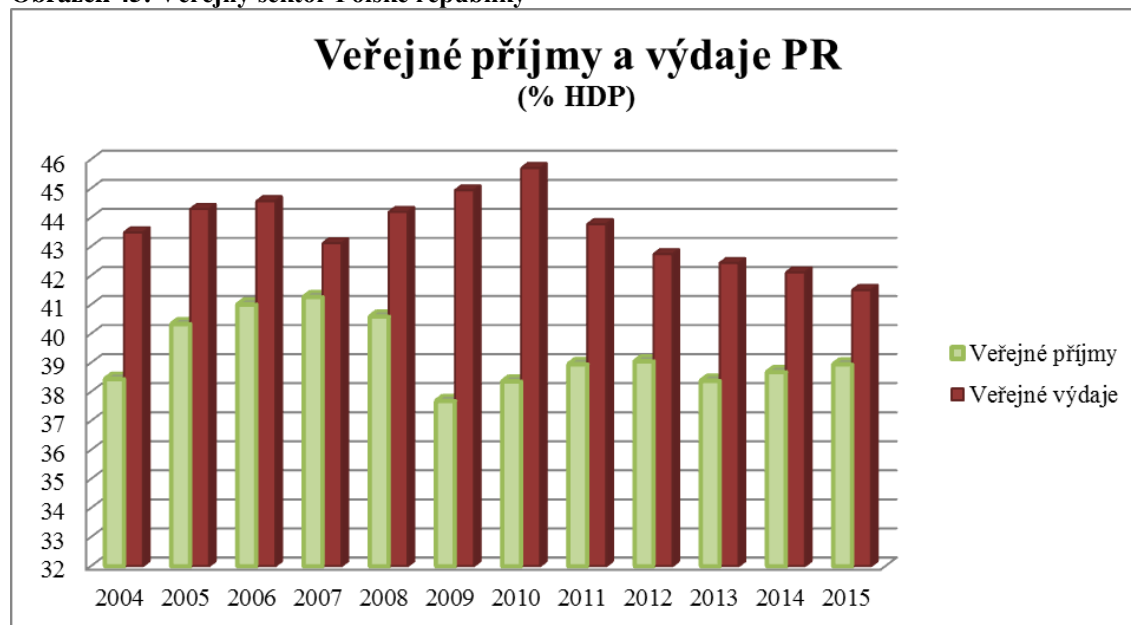
Před analýzou veřejného sektoru bude shrnuta ekonomická situace Polské republiky a komparována s uváděnými doporučovými hodnotami jednotlivých ekonomických ukazatelů magického čtyřúhelníku. Konkrétní data, ze kterých vychází komparace Polska a ideální hodnoty je možné nalézt ve čtvrté kapitole této diplomové práce.

Tempo růstu hrubého domácího produktu Polska jako jediné země Visegrádské čtyřky ve sledovaném období 2004 – 2016 nikdy nekleslo pod nulovou hodnotu, dokonce ani po hospodářské krizi v roce 2008, po které evidovaly negativní tempo růstu téměř všechny ekonomiky Evropy a světa. Tempo růstu HDP Polska ve všech měřených obdobích vykazuje velmi dobré výsledky v porovnání s ostatními státy V4. Průměrné tempo růstu hrubého domácího produktu Polska činí za sledované období 3,87 % ročně, což je poměrně vysoko nad minimální doporučovanou hodnotou 2,5 % ročně a zároveň nejlepší naměřenou hodnotou v zemích V4. Predikce dalších let taktéž počítá s tempem růstu HDP vyšším než 3 % ročně.

Při analýze míry inflace je patrné, že zatímco v letech 2007 – 2011 se polská ekonomika potýkala s poměrně vysokou 4% inflací (v roce 2011 dokonce 4,6 %), v následujících obdobích nastala deflace, která v letech 2014 – 2015 vedla k téměř 1% deflaci. Na konci roku 2016 už se míra inflace stabilizovala na 0,9% hodnotě. Vzhledem k tomuto vývoji činí průměrná míra inflace za sledované období 2,1 %, což je lehce nad dolní hranici doporučených 2 – 3 %. Nezaměstnanost je pro Polskou republiku jedním z ukazatelů magického čtyřúhelníku, který vykazuje nejhorší výsledky napříč zeměmi Visegrádské skupiny. Při vstupu do EU vykazovalo Polsko míru nezaměstnanosti ve výši 18,4 % - zdaleka nejvyšší míry nezaměstnanosti naměřené ve všech zemích V4 za sledované období. Až do hospodářské krize v roce 2008 míra nezaměstnanosti postupně klesala a v průběhu let 2009 – 2013 se pohybovala kolem 10% hodnoty. V posledním roce měření se míra nezaměstnanosti blíží té ideální. Nicméně za celé sledované období vykazuje průměrná míra nezaměstnanosti hodnotu 10,2 %.

Obchodní bilance Polské republiky vykazuje ve všech sledovaných obdobích minusové hodnoty, což znamená, že ani v jednom ze sledovaných let nedošlo k saldu obchodní bilance. Průměrná naměřená hodnota činí -3,7 % hrubého domácího produktu ročně.

Obrázek 45: Veřejný sektor Polské republiky

Zdroj: www.oecd-ilibrary.org, vlastní zpracování, 2017

Velikost veřejného sektoru Polské republiky je znázorněna na obrázku č. 45. Velikost veřejných příjmů i výdajů je měřena procentuálně a je vztažena k hrubému

domácímu produktu země. Všechna data jsou analyzována od období vstupu Polska do Evropské unie v roce 2004 po rok 2015. Stejně tak jako u ostatních zemí V4, veřejné výdaje Polska převyšují veřejné příjmy v každém roce měření a je tak vytvářen deficit státního rozpočtu. Největší procentuální rozdíl mezi příjmy a výdaji nastal v roce 2010 (7,34 % HDP). V průměru tvoří každoročně veřejné příjmy 39,3 % HDP a veřejné výdaje 43,6 % HDP, což je velice podobné českému veřejnému sektoru.

Veřejné příjmy mají rostoucí charakter, velký propad byl ovšem zaznamenán v letech 2008 a 2009, kdy se procentuální poměr veřejných příjmů k HDP snížil pod úroveň v roce 2004. V následujících letech vykazují příjmy opět rostoucí trend s výjimkou roku 2013, kdy jejich poměr k HDP mírně poklesl. U veřejných výdajů byl zaznamenán propad v roce 2007, poté následoval růst a v roce 2010 kulminovala hodnota veřejných výdajů na 45,7 % hrubého domácího produktu. V letech 2011 – 2015 podíl veřejných výdajů stále klesá.

Tabulka č. 10 analyzuje strukturu veřejných výdajů Polské republiky dle Klasifikace funkcí vládních institucí COFOG pro roky 2007 – 2014. Všechny údaje jsou v procentech, kdy součet všech kategorií v jednotlivých letech činí 100 %. Drobné odchylky jsou dány zaokrouhlováním.

Tabulka 10: Vývoj struktury veřejných výdajů Polské republiky v letech 2007 - 2014

Veřejné výdaje PR dle COFOG (údaje v %)	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Všeobecné veřejné služby	18,60	17,29	19,93	19,47	19,82	21,04	22,06	20,42
Obrana	7,93	7,49	5,94	5,97	6,14	5,98	6,96	6,61
Veřejný pořádek a bezpečnost	8,43	8,52	8,69	8,18	8,27	8,52	8,76	9,23
Ekonomické záležitosti	12,66	13,45	13,44	12,82	13,22	12,49	9,06	11,96
Ochrana životního prostředí	0,41	0,58	0,46	0,56	0,75	0,66	0,84	1,00
Bydlení a společenská infrastruktura	1,09	0,85	0,67	0,39	0,98	0,81	0,94	0,76
Zdraví	4,28	4,53	4,32	4,28	4,43	4,81	5,14	5,35
Rekreace, kultura a náboženství	1,31	1,50	1,21	1,35	1,18	1,13	1,10	1,10
Vzdělávání	19,13	18,58	15,37	15,06	16,20	16,53	16,71	17,82
Sociální věci	26,15	27,23	29,97	31,93	29,00	28,03	28,43	25,76

Zdroj: www.oecd-ilibrary.org, vlastní zpracování, 2017

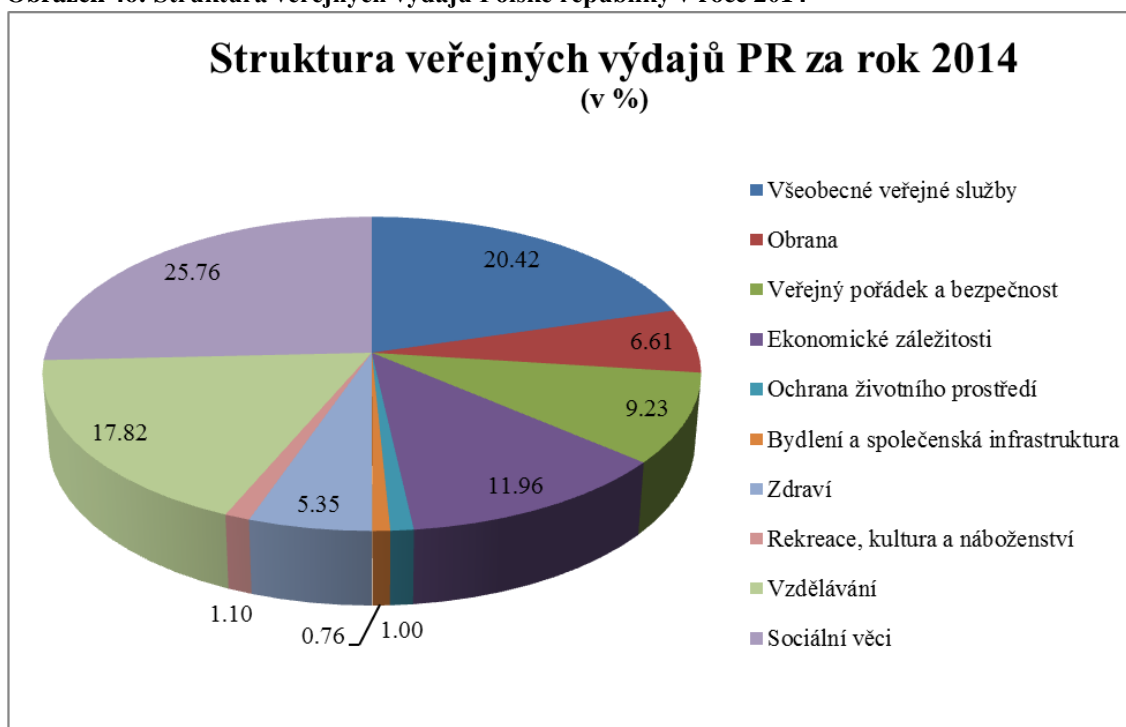
Polská republika vykazuje velice podobnou strukturu veřejných výdajů napříč jednotlivými analyzovanými roky. Stejně tak jako v případě České republiky, i u Polska tvoří největší položku veřejných výdajů kategorie Sociálních věcí s průměrem 28,31 % ročně. Dalšími velkými skupinami jsou Všeobecné veřejné služby (19,83 %), Vzdelávání (16,93 %) a Ekonomické záležitosti (12,39 %). Poměrně velké procento

veřejných výdajů plyne v průměru ročně do Veřejného pořádku a bezpečnosti (8,58 %). Tato kategorie COFOG zahrnuje nejen policejní ochranu, ale i ochranu požární, dále pak soudy a vězeňskou správu. Stejně tak jako předešlá kategorie není zanedbávána ani Obrana, která tvoří téměř 7 % veřejných výdajů ročně.

Kategorie Zdraví, která zahrnuje zdravotní péči ambulantní i ústavní, stejně tak jako léčiva a zdravotnické prostředky a další zdravotnické služby, tvoří pouhých 4,64 % veřejných výdajů ročně, což je nejmenší hodnota v této kategorii v rámci Visegrádské čtyřky. Další kategorie se pohybují pouze kolem 1 % celkových veřejných výdajů ročně.

Obrázek číslo 46 níže reprezentuje grafické zobrazení struktury veřejných výdajů Polska za rok 2014. Hodnoty nabývané v roce 2014 jsou přibližně podobné těm, které jsou všeobecně popisovány výše.

Obrázek 46: Struktura veřejných výdajů Polské republiky v roce 2014

Zdroj: www.oecd-ilibrary.org, vlastní zpracování, 2017

Největší kategorie, Sociální věci, je v tomto roce cca o 3 % menší, než je průměr ostatních let. Tato 3 % jsou rovnoměrně rozložena ve prospěch ostatních kategorií, které jsou lehce nad průměrem ostatních let: Všeobecné veřejné služby, Veřejný pořádek a bezpečnost, Ekonomické záležitosti. V tomto roce se zvýšil i podíl v kategoriích Zdraví, a to na 5,35 %. Ochrana životního prostředí, která je jednou z nejmenších kategorií, co se velikosti veřejných výdajů týče, činí v tomto roce přesně 1 %. Kategorií s menším

podílem na veřejných výdajích už je pouze Bydlení a společenská infrastruktura (0,76 %).

5.4 Slovenská republika

Na základě dat analyzovaných ve čtvrté kapitole budou v následující části práce komparovány výsledky jednotlivých ekonomických ukazatelů magického čtyřúhelníku Slovenské republiky a ideálních hodnot, které jsou taktéž specifikovány na začátku čtvrté kapitoly.

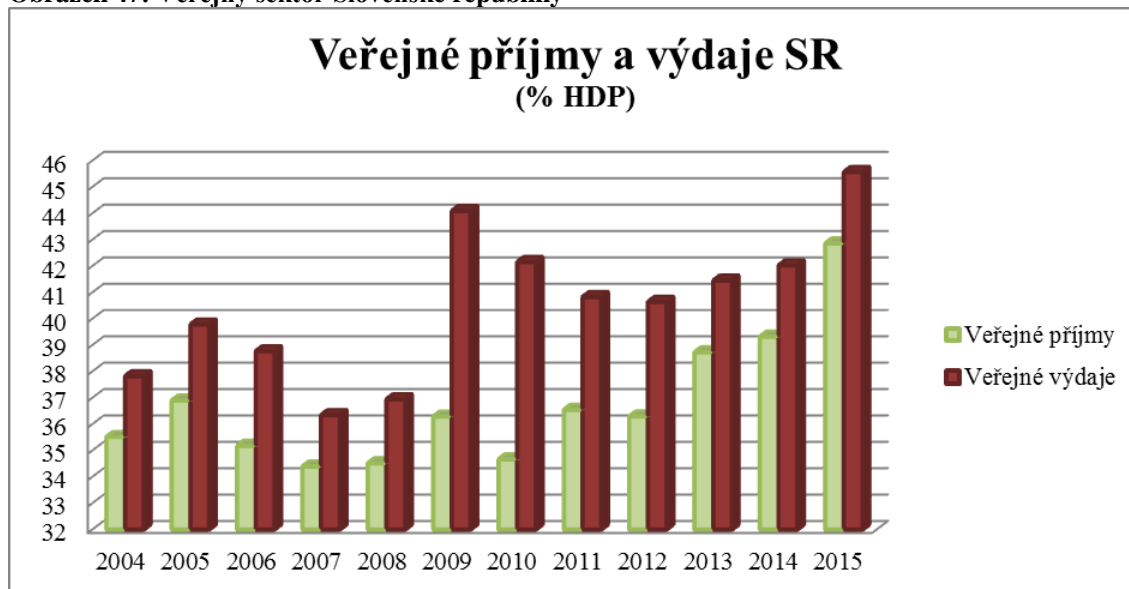
Tempo růstu HDP Slovenské republiky vykazuje velmi dobré výsledky napříč lety. Již při vstupu Slovenska do EU se tempo růstu HDP pohybovalo nad 5% hranicí. V roce 2007 pak vykázalo rekordní výsledek v rámci zemí Visegrádské čtyřky s hodnotou 10,8 % ročně. O to strmější pak byl pád po hospodářské krizi v roce 2008, kdy se propadlo opět na rekordní hranici, tentokrát -5,4 %. V průběhu dalších let se tempo růstu ustálilo přibližně na 3,5 %. Průměrné slovenské tempo růstu HDP v období 2004 – 2016 činí přesně 4 %, což je nejlepší výsledek napříč V čtyřkou a zároveň vysoce nad optimální hodnotou 2,5 %. Predikce pro další období je taktéž optimistická, tempo růstu HDP se má pohybovat kolem 3,6% hranice.

Slovenská republika při vstupu do EU dosahovala poměrně vysoké míry inflace ve výši téměř 6 %. V průběhu let se tato hodnota snižovala a v letech 2014 – 2015 Slovensko stejně jako další světové ekonomiky spadlo do deflace, která byla nejnižší na hodnotě -0,5 %. V roce 2016 se již cenová hladina nepatrně zvýšila o 0,18 %. V celkovém průměru sledovaného období se inflace na Slovensku pohybuje v rámci doporučených mezí 2 – 3 %, a to na konkrétní hodnotě 2,4 %.

V dalších dvou ukazatelích magického čtyřúhelníku už si slovenská ekonomika nevede tak dobře. Míra nezaměstnanosti Slovenska při vstupu do EU činila 17,5 %. V dalších letech se sice snížila, ale v letech 2009 – 2013 se ustálila na hodnotě přibližně 14 %. V následujících letech se opět snižovala, a to na současnou hodnotu pohybující se kolem 10 %. Celkový průměr míry nezaměstnanosti, především díky vysoké nezaměstnanosti na začátku sledovaného období, činí 12,9 %, což je nejhorší hodnota v rámci zemí Visegrádské čtyřky. Obchodní bilance země se v naprosté většině pohybuje v negativních číslech, tzn. že importy převyšují exporty. Výjimky nastaly v letech 2012 – 2014, kdy vývoz lehce převyšoval dovozy. Průměrná hodnota obchodní bilance vztažená k hrubému domácímu produktu tak za sledovaná období činí -3,7 %.

Velikost veřejného sektoru Slovenské republiky je znázorněna na obrázku č. 47. Velikost veřejných příjmů i výdajů je měřena procentuálně a je vztažena k hrubému domácímu produktu země. Všechna data jsou analyzována od období vstupu Slovenska do Evropské unie v roce 2004 po rok 2015.

Obrázek 47: Veřejný sektor Slovenské republiky

Zdroj: www.oecd-ilibrary.org, vlastní zpracování, 2017

Z obrázku vyplývá, že v každém roce analyzovaného období veřejné výdaje převyšují veřejné příjmy, takže i v případě Slovenské republiky je vytvářen deficit státního rozpočtu, stejně tak, jako ve všech zemích Visegrádské čtyřky. Veřejné příjmy oscilují v letech 2004 – 2012 kolem hodnoty 35,5 % HDP, od roku 2013 však vykazují rostoucí charakter. Veřejné výdaje v průběhu jednotlivých let oscilují, výsledný efekt je však znatelný nárůst výdajů, a to z hodnoty 37,8 % v roce 2004 na hodnotu převyšující 45,5 % v roce 2015. Průměrná hodnota veřejných příjmu Slovenské republiky je cca 37 % HDP, veřejné výdaje vykazují vyšší průměrnou hodnotu 40,5 % hrubého domácího produktu.

Tabulka č. 11 analyzuje strukturu veřejných výdajů Maďarské republiky dle Klasifikace funkcí vládních institucí COFOG pro roky 2007 – 2014. Všechny údaje jsou v procentech, kdy součet všech kategorií v jednotlivých letech činí 100 %. Drobné odchylky jsou dány zaokrouhlováním.

Struktura veřejných výdajů Slovenska se napříč jednotlivými analyzovanými roky příliš nemění, jde spíše o změny v rámci desetin procenta.

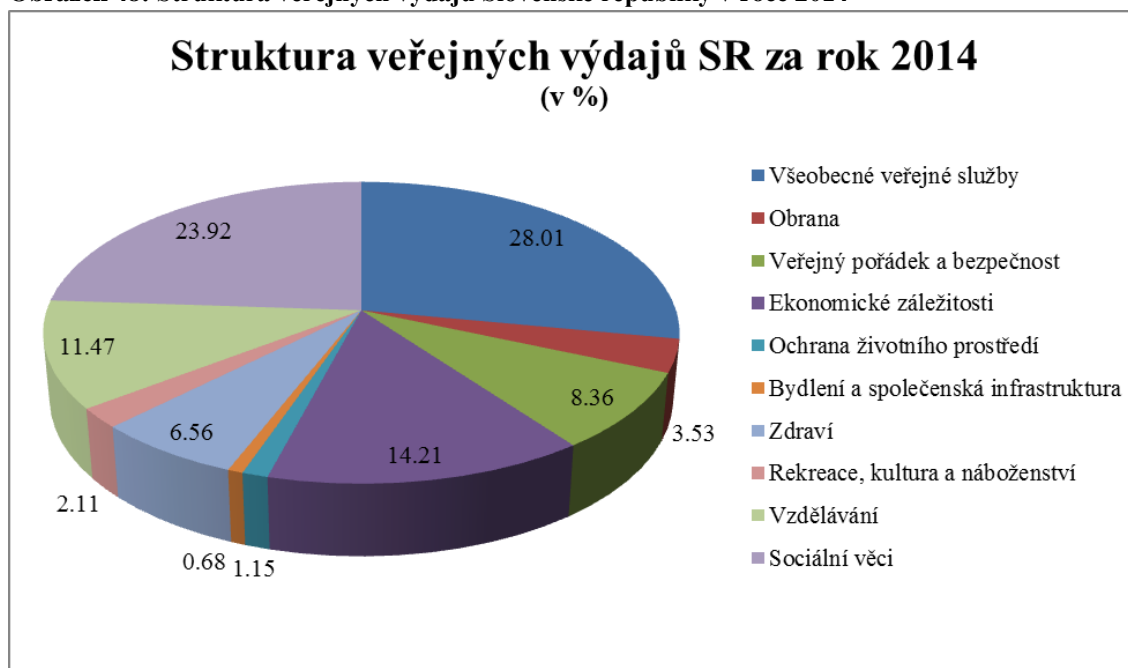
Tabulka 11: Vývoj struktury veřejných výdajů Slovenské republiky v letech 2007 - 2014

Veřejné výdaje SR dle COFOG (údaje v %)	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Všeobecné veřejné služby	26,99	26,3	27,2	24,18	25,17	25,61	27,81	28,01
Obrana	3,33	3,35	3,24	3,31	3,4	3,38	3,53	3,53
Veřejný pořádek a bezpečnost	7,79	7,95	7,54	7,61	7,91	7,81	8,24	8,36
Ekonomické záležitosti	15,38	16,97	16,57	14,63	13,95	13,31	14,05	14,21
Ochrana životního prostředí	1,42	1,64	1,66	1,41	1,26	1,19	1,21	1,15
Bydlení a společenská infrastruktura	0,84	0,87	1,01	0,91	0,91	0,78	0,71	0,68
Zdraví	6,27	6,25	6,03	6,08	6,34	6,22	6,48	6,56
Rekreace, kultura a náboženství	2,09	2,08	2,09	2,06	2,11	2,06	2,07	2,11
Vzdělávání	11,02	10,75	11,09	10,89	11,52	11,58	11,15	11,47
Sociální věci	24,88	23,85	23,58	28,92	27,45	28,05	24,76	23,92

Zdroj: www.oecd-ilibrary.org, vlastní zpracování, 2017

Kategorií COFOG zabírající největší procento veřejných výdajů jsou Všeobecné veřejné služby, které tvoří více jak čtvrtinu celkových výdajů, a to v průměru 26,4 %. Stejně jako u ostatních států V4 podstatné procento veřejných výdajů tvoří Sociální věci – 25,7 %, především kvůli sociálním transferům plynoucím potřebným skupinám obyvatelstva. Velice významnými kategoriemi jsou také Ekonomické záležitosti s průměrem téměř 15 % a Vzdelávání, které tvoří přibližně 11 % veřejných výdajů Slovenské republiky.

Obrázek 48: Struktura veřejných výdajů Slovenské republiky v roce 2014

Zdroj: www.oecd-ilibrary.org, vlastní zpracování, 2017

Na Veřejný pořádek a bezpečnost je uplatněno z pravidla 8 % veřejných výdajů. V neposlední řadě více než 6 % výdajů je poskytnuto na Zdraví, což zahrnuje zdravotní péči, léčiva a zdravotní prostředky poskytované občanům Slovenské republiky. Zbylé kategorie tvoří v součtu pouhých 7,5 %. Nejmenší podíl veřejných výdajů plyne do Bydlení a společenské infrastruktury.

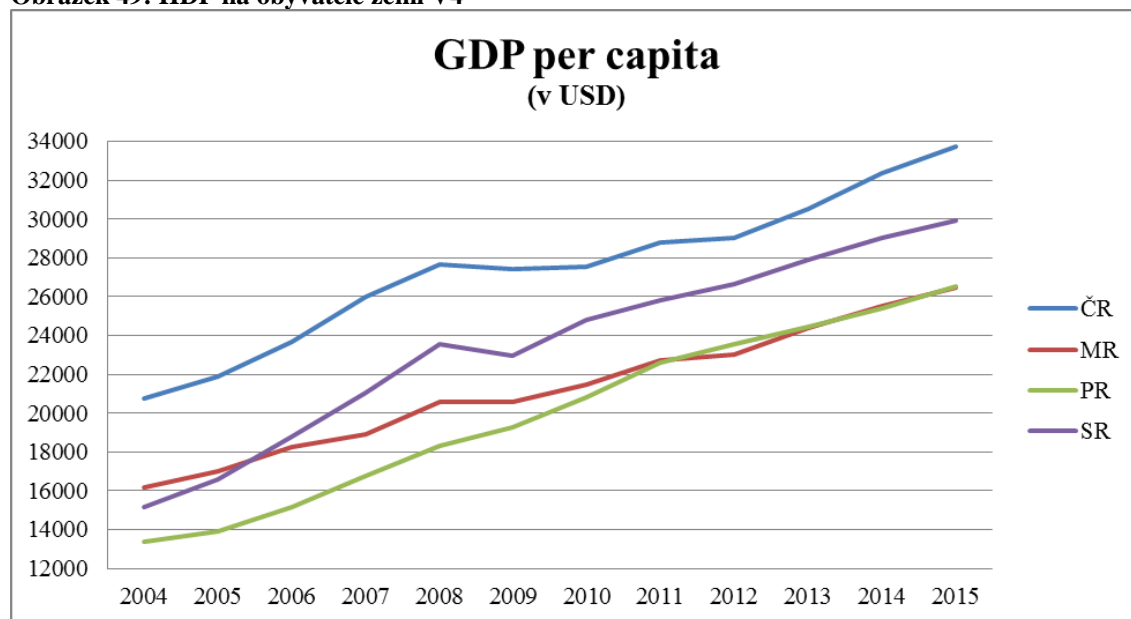
Grafické zobrazení struktury veřejných výdajů Slovenské republiky za rok 2014 je znázorněno na obrázku č. 48. Rozdělení a struktura jednotlivých funkcí vládních institucí zůstává zachováno s popisem výše. Větší procento výdajů připadá na Všeobecné veřejné služby (28,01 %) na úkor Sociálních věcí (23,92 %). Ostatní hodnoty zůstávají téměř identické s naměřenými hodnotami roku 2014. Nejmenší procento je opět tvořeno kategorií Bydlení a společenská infrastruktura (0,68 %) následované Ochranou životního prostředí (1,15 %).

6 Komparace zemí Visegrádské čtyřky a závěrečné shrnutí

V následující kapitole budou porovnávána data mezi jednotlivými zeměmi Visegrádské čtyřky. Nejdříve budou srovnány ukazatele hrubého domácího produktu na obyvatele a indexu lidského rozvoje. Zatímco HDP na obyvatele měří čistě ekonomickou situaci země, index lidského rozvoje bere v úvahu nejen ekonomické, ale i sociální podmínky dané země, a tím pádem jde o komplexnější posouzení stavu ekonomiky. Dále pak bude porovnán veřejný sektor jednotlivých ekonomik, respektive veřejné výdaje. V samotném závěru této kapitoly uvede autorka hlavní faktory, díky kterým si některé země V4 vedou lépe a některé naopak hůře.

Jak již bylo řečeno v této práci několikrát, jedním z hlavních ekonomických ukazatelů, díky němuž je možno porovnávat země mezi sebou, je hrubá domácí produkt přepočtený na obyvatele. Grafické znázornění průběhu HDP per capita jednotlivých zemí je k dispozici na obrázku číslo 49.

Obrázek 49: HDP na obyvatele zemí V4

Zdroj: www.oecd-ilibrary.org, vlastní zpracování, 2017

U všech zemí se projevuje rostoucí trend tohoto ukazatele. Výjimkou je rok 2009, ve kterém kromě Polské republiky všechny ostatní státy V4 registrují mírný pokles tohoto ukazatele oproti roku 2008, a to následovně:

- ČR \$-221,75
- MR \$-12,71
- SR \$-625,7

Zatímco v Maďarsku je meziroční úbytek téměř zanedbatelný ve výši přibližně 13 amerických dolarů, Slovensko zaregistrovalo propad až o 625 dolarů. Polská republika je jedinou zemí V4, ve které v průběhu celého období působil rostoucí trend (v roce 2009 narostl hrubý domácí produkt Polska o \$950).

Z obrázku je také evidentní, že nejvyšší HDP na obyvatele vykazuje Česká republika po celou dobu sledovaného období a vede si tedy nejlépe ze všech zemí V4. Polská republika byla dlouhou dobu zemí V4 s nejnižším HDP per capita, v posledním roce měření se ovšem posunula na třetí místo, těsně před Maďarsko. Slovensko je od roku 2006 stabilně na druhé pozici, co se velikosti HDP na obyvatele týče.

Bude-li pozornost zaměřena na rychlost zvyšování tohoto ukazatele napříč jednotlivými obdobími, nejlépe ze všech zemí Visegrádské čtyřky si vede Slovenská republika, jejíž HDP per capita se meziročně v průměru zvyšuje o \$1228,7. Druhé místo patří Polské republice (nárůst o \$1096,9 ročně), která je následována Českou republikou (\$1082,7 ročně). Poslední místo v žebříčku zemí patří Maďarsku, jehož HDP na obyvatele se ročně v průměru zvyšuje pouze o \$854.

Rostoucí tendence popsané výše tedy jasně naznačují, že Česko je zemí s největším ukazatelem HDP per capita v rámci Visegrádské čtyřky. V následujících několika letech je předpoklad, že Slovenská republika zaujme první místo v žebříčku zemí V4 právě díky největšímu meziročnímu růstu tohoto ukazatele. Naopak Maďarsko, které má nejmenší meziroční tempo růstu HDP na obyvatele, zůstane pravděpodobně i nadále na dně tohoto žebříčku.

Dalším z nástrojů komparace zemí je index lidského rozvoje. Jde o komplexní metodu srovnání hned několika důležitých oblastí. První z porovnávaných oblastí je ta ekonomická, ve které je hlavní jednotkou měření hrubý národní produkt na obyvatele (**GNI index**). V oblasti zdravého života je za směrodatný údaj považována průměrná délka života při narození (**Life expectancy index**). Poslední uvažovanou oblastí, ze které je průměrován HDI, je vzdělání – v této oblasti je kompletován tzv. index vzdělání (**Education index**), který vychází ze dvou základních údajů:

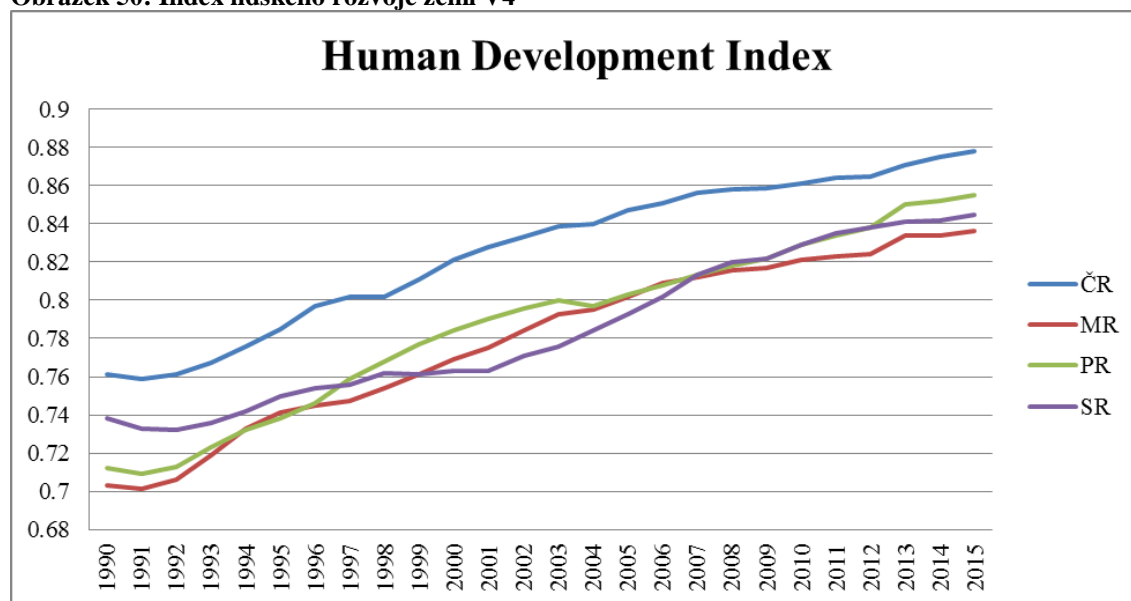
- průměrná doba studia,
- předpokládaná doba studia. (Human Development Reports, 2017)

Porovnání průběhu HDI jednotlivých zemí Visegrádské čtyřky je k dispozici na obrázku č. 50. Všechny země V4 byly v roce 1990 řazeny do kategorie COP2. Do vyšší kategorie COP3 (země s velmi vysokým lidským rozvojem) byla po překročení hranice

0,800 bodu nejdříve zařazena Česká republika v roce 1997. Dále bylo do této kategorie zařazeno Polsko v roce 2003, které ovšem v následujícím období spadlo zpět do kategorie COP2 a opětovně zařazeno do nejvyšší kategorie HDI bylo společně s Maďarskem v roce 2005. Slovensko se přidalo k ostatním zemím V4 jako poslední, a to v roce 2006.

Stejně tak jako tomu bylo i u analýzy HDP per capita, v případě HDI si nejlépe vede také Česká republika. Již v počátečním roce měření 1990 si drží náskok 0,02 bodu oproti druhému Slovensku. Slovensko pak má podobný náskok oproti Polsku na třetím místě, poslední v žebříčku v roce 1990 je Maďarsko. Česko se na první příčce drží v průběhu celého měřeného období 1990 – 2015 s náskokem přibližně 0,02 oproti ostatním zemím V4. Na druhém místě HDI žebříčku se pak střídá Slovensko s Polskem. Maďarsko se většinu sledovaných období drží na posledním místě.

Obrázek 50: Index lidského rozvoje zemí V4

Zdroj: www.oecd-ilibrary.org, vlastní zpracování, 2017

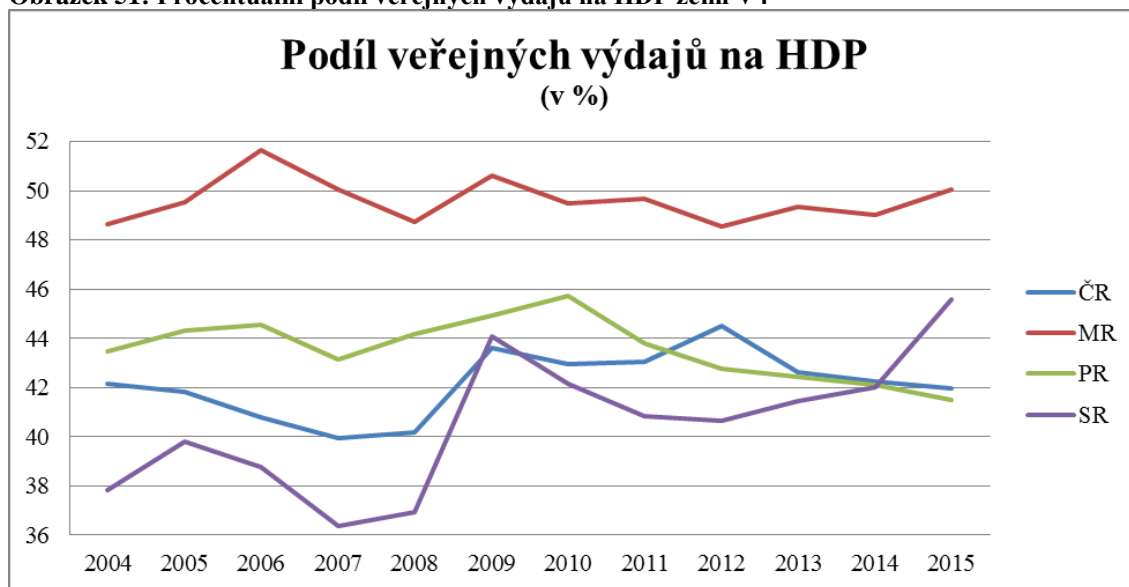
V roce 2015, v posledním roce analýzy, je ČR stále na prvním místě žebříčku s hodnotou 0,878. Dále následuje Polsko (0,855), Slovensko (0,845) a Maďarsko (0,836).

Při srovnání GDP per capita a HDI je zřejmé, že každý z ukazatelů poskytuje odlišný závěr. U obou ukazatelů zůstává neměnné pořadí zemí, které si vedou nejlépe a nejhůře, to znamená, na prvním místě v obou případech zůstává Česká republika, poslední místo patří Maďarsku. Rozdílné výsledky nastávají v případě hodnocení druhé a třetí příčky. V případě ekonomického ukazatele GDP per capita je na jasném druhém místě Slovensko a na třetím Polsko. Jsou-li ovšem započteny nejen ekonomické, ale i

sociální faktory v jednotlivých zemích, se kterými kalkuluje právě index lidského rozvoje, na druhé místo se posouvá Polská republika, zatímco Slovensko se v rámci Visegrádské skupiny umisťuje na třetí příčce.

V předešlých kapitolách je každá ze zemí V4 analyzována izolovaně. Následující obrázky porovnávají veřejné výdaje jednotlivých zemí tohoto uskupení mezi sebou. Obrázek č. 51 ukazuje procentuální podíl veřejných výdajů na hrubém domácím produktu ekonomik V4. Zdaleka největší procento HDP vydává na veřejné výdaje Maďarsko po celé sledované období, v průměru se hodnota podílu veřejných výdajů na HDP pohybuje okolo 50 %. Je nutné pamatovat na to, že Maďarská republika je zemí V4 s nejnižším HDP per capita, a tím pádem musí vynakládat větší procento HDP, aby veřejné výdaje pokryly všechny potřeby státu a jeho obyvatel. Slovensko bylo po většinu sledovaných období zemí s nejnižšími nabývanými hodnotami, o čemž svědčí i jeho průměrná hodnota cca 40 %, nicméně v posledním roce měření 2015 se podíl slovenských veřejných výdajů na HDP rapidně zvýšil z 42 % na 45,6 %, a tím pádem se zařadilo na druhé místo, co se do velikosti veřejných výdajů vázaných na hrubý domácí produkt v roce 2015 týče.

Obrázek 51: Procentuální podíl veřejných výdajů na HDP zemí V4

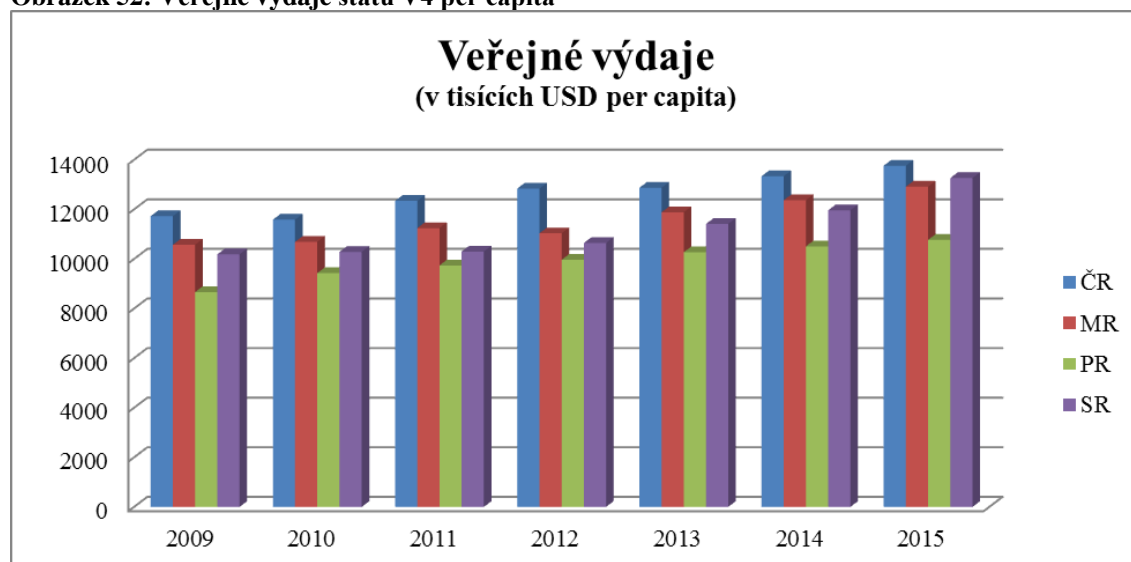
Zdroj: www.oecd-ilibrary.org, vlastní zpracování, 2017

Česká i Polská republika mají stabilní průběh výše hodnoceného ukazatele. Veřejné výdaje Polska se v závislosti na jeho hrubém domácím produktu pohybují kolem 43,5 %, v posledních letech se projevuje klesající tendence. Veřejné výdaje České republiky se v průměru pohybují kolem 42 % HDP, stejně jako u Polska, i u České republiky se v posledních třech obdobích projevuje klesající trend.

Z procentuálního podílu veřejných výdajů na hrubém domácím produktu je možné analyzovat politiku veřejného sektoru jednotlivých zemí, nicméně není možné vyčíslit, který stát na své občany vydává nejvíce peněz, respektive veřejné výdaje připadající na obyvatele dané ekonomiky.

Na obrázku níže jsou měřeny veřejné výdaje v tisících amerických dolarů na obyvatele v období 2009 – 2015. Stejně tak jako hrubý domácí produkt per capita meziročně roste, i veřejné výdaje na obyvatele všech zemí Visegrádské čtyřky vykazují rostoucí trend každý rok. Zemí s dlouhodobě nejvyššími veřejnými výdaji per capita je Česká republika, naopak nejmenší podíl veřejných financí na obyvatele vydává Polsko. Po většinu období je prvenství ČR následované Maďarskem, ovšem Slovenská republika stále zvyšuje podíl veřejných financí, a tak v posledním roce měření 2015 vykazuje vyšší veřejné výdaje na obyvatele než Maďarsko.

Obrázek 52: Veřejné výdaje států V4 per capita

Zdroj: www.oecd-ilibrary.org, vlastní zpracování, 2017

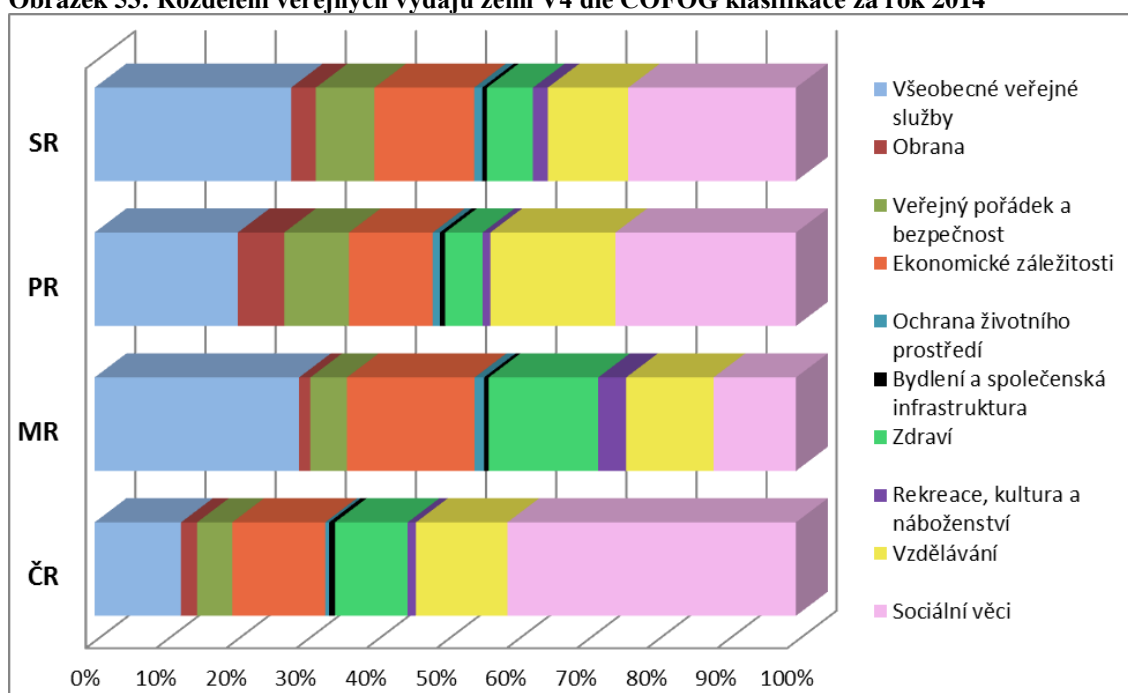
V páté kapitole byly detailně rozebírány jednotlivé kategorie COFOG pro každou zemi izolovaně, je tedy vhodné i v tomto případě provést porovnání všech zemí Visegrádské čtyřky mezi sebou. Vizualní přehled těchto deseti kategorií rozdělených v každé zemi jiným procentem přináší obrázek č. 53. Toto rozdělení pochází z dat roku 2014, jak bylo ovšem rozebíráno v předešlé kapitole, tento rok v každé zemi reprezentuje s drobnými odchylkami průměr celého měřeného období 2007 – 2014. Z tohoto obrázku si lze povšimnout několika kategorií, které tvoří velké procento v každé zemi V4. Především jde o následující kategorie:

- Všeobecné veřejné služby,
- Ekonomické záležitosti,

- Zdraví,
- Vzdělávání,
- Sociální věci.

Všeobecné veřejné služby tvoří významné procento veřejných výdajů všech států, nejméně plynou výdaje do této kategorie v České republice. Ekonomické záležitosti tvoří v průměru 14,4 % výdajů států zemí V4 – nejvíce veřejných financí do tohoto sektoru plyne v Maďarsku, nejméně pak v Polsku. Zdraví je další důležitou kategorií COFOG, která tvoří v průměru 9,5 % států Visegrádské skupiny. Zatímco Polsko a Slovensko vynakládají menší část veřejných financí, v Česku a Maďarsku plyne do této kategorie podstatné procento celkových ročních státních výdajů. Neméně důležité je Vzdělávání, do kterého v rámci zemí V4 nejvíce investuje Polsko, nejméně pak Slovenská republika. Oblast Sociálních věcí je v průměru největší kategorií zemí V4, do které plyne v průměru 25 % veřejných výdajů. Nejvíce do této kategorie přispívá Česká republika s více než 41 %, nejméně potom Maďarsko, u něhož je desátá kategorie COFOG pokryta pouze necelými 12 %.

Obrázek 53: Rozdělení veřejných výdajů zemí V4 dle COFOG klasifikace za rok 2014

Zdroj: www.oecd-ilibrary.org, vlastní zpracování, 2017

Nejméně veřejných výdajů je v rámci zemí Visegrádské skupiny vydáváno na Bydlení a společenskou infrastrukturu (0,74 %), Ochranu životního prostředí (1,01 %), Rekreaci, kulturu a náboženství (2,10 %) a Obranu (3,51 %). Veřejný pořádek a bezpečnost je v průměru pokryt 7 % veřejných výdajů zemí V4.

6.1 Závěrečné shrnutí

Z výše uvedené komparace jednotlivých států Visegrádské čtyřky vyplývá, že i přes společnou politiku států, se zde vyskytují rozdíly, které posouvají některé země na lepší ekonomickou pozici, než ty ostatní. Pro všechny země V4 platí, že vysoký podíl jejich hrubého domácího produktu tvoří průmysl a strojírenství, díky kterým je uspokojována jak domácí, tak především zahraniční poptávka. Hlavním obchodním partnerem všech zemí je s největším procentem exportu Německo. Zároveň se všechny země snaží o přilákání zahraničních investorů, což dlouhodobě vede ke zvyšování ekonomického růstu. Následující část textu nabízí finální zhodnocení ekonomické situace jednotlivých států a odůvodnění, proč jsou některé státy V4 na celkové lepší ekonomické pozici v porovnání s ostatními státy tohoto hospodářského uskupení.

Česká republika

Jednoznačným státem Visegrádské čtyřky, který si po ekonomické stránce vede nejlépe, je právě Česká republika. Při porovnání pomocí indexu lidského rozvoje i HDP per capita se Česká republika umísťuje na první příčce. Důvody, které vedou k tomuto závěru, jsou rozličné a dotýkají se mnoha ekonomických sfér. Jedním ze zásadních rozhodnutí ČR byly intervence České národní banky, které započaly na podzim roku 2013. Díky tomuto zásahu ČNB se Česká republika dostala z recese a zároveň byla nastartována i inflace, která na konci roku 2016 dosáhla hodnoty 2 %, která je dlouhodobým cílem ČR v této oblasti. Díky dosažení cílové hodnoty inflace, byly intervence ČNB k 6. 4. 2017 ukončeny po více než třech letech. Krátce po oznámení ukončení intervencí koruna mírně posílila, ale později začala opět slábnout. (ČNB, 2017)

Dobrá ekonomická situace ČR není ovšem dána jen intervencemi ČNB, ale také silnou orientací na export, přičemž hlavním exportním sektorem je dlouhodobě automobilový průmysl. Nejenže Česká republika registruje velice silnou zahraniční poptávku, i domácí poptávka stabilně roste díky neustále klesající nezaměstnanosti a větší kupní síle domácího obyvatelstva.

Svůj podíl na dobré ekonomické situaci ČR měla bezesporu i vláda Petra Nečase, která v letech 2012 – 2013 postupně zvýšila daně, a tím pádem se zvýšily i veřejné příjmy do státního rozpočtu. Zároveň jsou od roku 2012 neustále snižovány veřejné výdaje státu především investiční povahy, což vede k redukci deficitu republiky a

především zavedení lepších podmínek pro ekonomickou expanzi. (Zákon č. 235/2004 Sb.)

Maďarská republika

Maďarsko se naopak ocitá na opačné straně žebříčku zemí V4 a v rámci této skupiny si vede ze všech zemí nejhůře. Při porovnání pomocí HDP per capita i indexu lidského rozvoje se Maďarsko umisťuje na poslední příčce v rámci tohoto hospodářského uskupení. Velký podíl na pozici Maďarské republiky má především její velké zadlužení oproti ostatním státům V4, díky kterému stagnuje i příliv zahraničních investorů a zahraničního kapitálu. Přestože se Maďarsko snaží bojovat například s nezaměstnaností, která se od roku 2011 výrazně snížila, maďarská ekonomika nevykazuje dostatečnou akceleraci.

Ke snížení nezaměstnanosti významně přispěla změna politiky podpory v nezaměstnanosti, která nabyla platnosti od roku 2011. Změna spočívá v tom, že po uplynutí 180 dnů sociální podpory v nezaměstnanosti, jsou nezaměstnaní nuceni vykonávat 4 hodiny obecně prospěšných prací denně⁴. Díky tomuto ustanovení se nezaměstnanost snížila o více než polovinu na současných 5 %. (Dellavigna, 2016)

Navzdory intenzivnímu zvýšení exportů na úkor importů v posledních letech, Maďarsko stále nevykazuje takový růst, jaký je předpokládán. Ke konci roku tedy ministr hospodaření Mihály Varga vydal prohlášení, že Maďarsko v roce 2017 čekají významné reformy, které se budou týkat především snížení daňového zatížení (které je v Maďarsku jedním z nejvyšších zemí EU), nárůstu mezd a zároveň redukce sociálních spotřebních výdajů (COFOG kategorie Sociální věci). (V Post, 2016)

Polská republika

Polsko si vede v rámci zemí Visegrádské čtyřky uspokojivě, při srovnání pomocí ukazatele HDP per capita se nachází na třetí příčce, naopak při komparaci zemí pomocí HDI zaujímá druhou pozici v tomto hospodářském uskupení. K jeho relativně dobrému umístění zajisté napomáhá fakt, že se jedná o stát s největším domácím trhem, který Polsko má právě díky nejvyššímu počtu obyvatel, kterým mnohonásobně převyšuje ostatní země V4. Polsku se zároveň povedlo rapidně snížit nezaměstnanost od doby jeho vstupu do EU v roce 2004⁵.

⁴ Denně v tomto smyslu znamená od pondělí do pátku, mimo státní svátky

⁵ Nezaměstnanost se od roku 2004 snížila více než třikrát na současnou hodnotu 6,1 %

Dlouhodobě se Polsko ve srovnání s ostatními zeměmi V4 nejméně orientuje na zahraniční trh a exportní politiku, což potvrzuje dlouhodobý deficit obchodní bilance. Hlavním obchodním partnerem Polska je Německo, také se orientuje především na průmysl, stejně jako je tomu u ostatních zemí V4. Polsko se v roce 2009 jako jediná ze zemí V4 vyhnulo hospodářské recesi, což také výrazně přispělo k současné dobré ekonomické situaci.

V letech 2011 – 2012 Polská národní banka provedla několik intervencí, kterými byl uměle oslaben kurz polské národní měny, stejně jako tomu bylo v případě České republiky. I přes tyto snahy probíhala v Polsku v letech 2014 – 2015 deflace, ze které se ovšem země vymanila. V současnosti Polská národní banka neplánuje další zásahy do kurzu polské měny. (Adam, 2013)

Velkým strašákem polské ekonomiky je státní dluh, který od roku 2007 vykazuje jasně rostoucí trend a jeho podíl na HDP státu také neustále roste. Zatímco v roce 2000 tvořil polský státní dluh 36,8 % HDP, v současnosti již zabírá 52,8 % hrubého domácího produktu.

Slovenská republika

Stejně tak jako ČR, i Slovensko se soustředí na exportní politiku, kdy hlavním vývozním artiklem jsou především produkty automobilového a strojírenského průmyslu. Nejen díky tomuto se Slovensko umísťuje na druhé příčce států V4 v případě porovnání zemí pomocí hrubého domácího produktu na obyvatele. Při komparaci zemí prostřednictvím HDI Slovenská republika zaujímá třetí příčku.

Velikou výhodou Slovenska oproti ostatním státům Visegrádské čtyřky je bezesporu fakt, že k 1. 1. 2009 Slovensko přijalo euro jako státní měnu. Díky tomuto se Slovensko ocitá na lepší pozici nejen v rámci přílivu zahraničních investic, ale také v případě zahraniční poptávky a spotřeby.

Do budoucna čelí Slovensko několika výzvám. Jednou z těchto výzev je bezesporu inflace, která se na Slovensku pohybuje těsně nad nulovou hranicí, a tudíž je zde hrozba deflace, do které už tato země spadla, a to po dvě po sobě jdoucí období v letech 2014 – 2015. Další problematickou oblastí je nezaměstnanost, která je na Slovensku nejvyšší ze všech zemí Visegrádské skupiny a dlouhodobě se pohybuje nad 10% hranicí. Díky vysoké nezaměstnanosti trpí i domácí poptávka, která stagnuje. Po odstranění těchto dvou bezprostředních hrozeb Slovenské republiky se dá předpokládat nastolení lepších ekonomických podmínek pro další růst.

Vliv veřejných výdajů na další vývoj ekonomické situace států V4

Otázka, zda veřejné výdaje přímo ovlivňují hospodářský růst, a tím pádem i ekonomickou situaci státu, je dlouhodobě řešeným tématem. Rozpor vzniká mezi exogenními a endogenními růstovými modely, přičemž každý ze zastánců jednotlivých modelů se přiklání k odlišnému názoru. Zatímco zastánci exogenních růstových modelů se domnívají, že k hospodářskému růstu je potřeba především růst obyvatelstva a technologický pokrok dané země, přívrženci endogenních růstových modelů se přiklánějí k názoru, že důležitým faktorem pro hospodářský růst jsou právě veřejné výdaje a především jejich struktura.

Vzhledem k tématu této práce je přínosné zabývat se především problematikou endogenních růstových modelů, které předpokládají, že veřejné výdaje mohou nejen svojí velikostí, ale především strukturou ovlivnit hospodářský růst, a tím pádem ekonomickou situaci jednotlivých států. Zvyšování veřejných výdajů investiční povahy vede dle endogenní teorie ke zvyšování ekonomického růstu, zatímco zvyšování spotřebních veřejných výdajů naopak hospodářský růst snižuje. Mezi tzv. produktivní veřejné výdaje (zvyšující ek. růst) patří především 1., 4. a 9. kategorie výdajů dle COFOG (Všeobecné veřejné služby, Ekonomické záležitosti a Vzdělávání), kontraproduktivní výdaje jsou naopak tvořeny 7. a 10. kategorií dle COFOG (Zdraví a Sociální věci).

Tabulka 12: Procentuální podíl investičních a spotřebních veřejných výdajů zemí V4 2014

% podíl VV za rok 2014	Investiční VV	Spotřební VV
Česká republika	38.58	51.50
Maďarská republika	59.81	27.37
Polská republika	50.20	31.11
Slovenská republika	53.69	30.48

Zdroj: vlastní zpracování, 2017

Zatímco u Maďarska, Polska i Slovenska procentuální podíl investičních výdajů vysoce převyšuje procento spotřebních veřejných výdajů, u České republiky je tomu přesně naopak. Pro další udržení hospodářského růstu ČR, a tím pádem i celkového prvenství v rámci států Visegrádské skupiny, by tedy měla Česká republika dle endogenní teorie růstu zvýšit investiční veřejné výdaje na úkor těch spotřebních (kontraproduktivních) stejně tak, jako je tomu u ostatních zemí tohoto hospodářského uskupení.

Závěr

Hlavním cílem této diplomové práce bylo analyzovat veřejný sektor jednotlivých států Visegrádské čtyřky a zkoumat roli státu v řešení této problematiky, konkrétně strukturu a velikost jednotlivých kategorií veřejných výdajů. Jedním z vedlejších cílů bylo zpracování teoretických východisek nejen k problematice veřejných výdajů, ale i ekonomického růstu. Dalším dílčím cílem bylo analyzovat faktory mající vliv na přerozdělování veřejných výdajů.

První kapitola této práci byla věnována literární rešerši na téma veřejných výdajů. V rámci této kapitoly byl vymezen samotný pojem ‚veřejné výdaje‘ a dále naznačeno možné členění veřejných výdajů dle různých autorů. V dalších kapitolách byly probírány funkce a efektivnost veřejných výdajů či teorie, které vysvětlují strukturu veřejného sektoru v rámci výdajové politiky. Představena byla také klasifikace funkcí vládních institucí COFOG, která byla sestavena Organizací pro hospodářskou spolupráci a rozvoj. Díky této klasifikaci jsou veřejné výdaje děleny do deseti kategorií, které jsou charakterizovány a analyzovány v dalších částech této práce. Společně s první kapitolou tvoří druhá kapitola, která se zabývá literární rešerši na téma ekonomického růstu, podklad pro splnění dílčího cíle této práce – zpracování teoretických východisek k problematice veřejných výdajů a ekonomického růstu.

Analýze faktorů mající vliv na přerozdělování veřejných výdajů je věnována třetí kapitola. Autorka této práce uvedla výčet deseti faktorů, jež mohou ovlivňovat nejen velikost, ale i strukturu veřejných výdajů. Mezi takové patří například demografické, ekonomické či politické vlivy. U faktorů, u kterých bylo možné uvést příklad, byla literární rešerše podpořena grafickým zpracováním analýzy daných faktorů Evropské unie.

Praktická část byla zaměřena na splnění hlavního cíle této diplomové práce, a to analýzu veřejného sektoru zemí Visegrádské skupiny, kterými jsou Česká republika, Maďarská republika, Polská republika a Slovenská republika. Ve čtvrté kapitole byla analyzována ekonomická situace zemí za použití dat dostupných na webových stránkách Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj. V rámci zhodnocení ekonomické situace zemí byly použity nejen ukazatele magického čtyřúhelníku (tempo růstu hrubého domácího produktu, míra inflace, míra nezaměstnanosti, obchodní bilance), ale také míra zadluženosti jednotlivých zemí, tempo růstu obyvatel, HDP na obyvatele či index lidského rozvoje. V páté kapitole, která je klíčovou částí této práce,

byly analyzovány veřejné výdaje jednotlivých zemí. Důraz byl kladen nejen na velikost, ale především strukturu veřejných výdajů, která byla zkoumána na základě klasifikace COFOG. V poslední kapitole došlo k finální komparaci jednotlivých zemí Visegrádské skupiny mezi sebou, a to nejen na základě dat nasbíraných v předešlých kapitolách, ale i dat zcela nových.

Díky analýze a rozboru dat v praktické části bylo zjištěno, že zemí s nejlepší ekonomickou situací je v současné době Česká republika, a to především díky výsledkům z rozboru ukazatelů magického čtyřúhelníku. Naopak zemí, která si v rámci zemí V4 vede nejhůře, je Maďarská republika, která také vykazuje nejvyšší zadluženost z tohoto hospodářského uskupení států. Polsko a Slovensko se střídají na druhém a třetím místě v závislosti na zvoleném ukazateli srovnání – v případě HDP per capita si vede lépe Slovensko, při komparaci zemí pomocí indexu lidského rozvoje druhé místo v žebříčku patří Polsku. Ačkoliv mezi zeměmi panují jisté odchylky, v rámci celosvětového měřítka se dá říci, že země V4 jsou si ekonomicky velmi podobné. Příloha B demonstruje hrubý domácí produkt na obyvatele v roce 2015 napříč světovými ekonomikami. Z obrázku vyplývá, že mezi zeměmi Visegrádské čtyřky nepanuje výrazný rozdíl, je-li na ně nahlíženo v celosvětovém měřítku.

Problematika veřejných výdajů je v jednotlivých státech řešena podobně, s mírnými odchylkami. Průměrně se veřejné výdaje všech států Visegrádské skupiny pohybují na 40 – 50% hrubého domácího produktu každé z ekonomik. Při srovnání velikosti veřejných výdajů se jednotlivé země V4 příliš neliší. V příloze C jsou k dispozici veřejné výdaje na obyvatele za rok 2015 světových ekonomik. Státy Visegrádské čtyřky mají velice podobnou velikost veřejného sektoru v porovnání s celosvětovým měřítkem.

Seznam obrázků

Obrázek 1: Vazby mezi veřejnými výdaji, projekty a programy	10
Obrázek 2: Posun hranice produkčních možností PPF	19
Obrázek 3: Rozšiřování nejvýznamnějších inovací	23
Obrázek 4: Solowův model hospodářského růstu	28
Obrázek 5: Faktory ovlivňující veřejné výdaje	33
Obrázek 6: Roční tempo růstu obyvatel v Evropské unii	34
Obrázek 7: Veřejné výdaje na výzkum a vývoj v Evropské unii	35
Obrázek 8: Inflace v Evropské unii	35
Obrázek 9: Nezaměstnanost v Evropské unii	36
Obrázek 10: Tempo růstu reálného produktu v Evropské unii	37
Obrázek 11: Hrubý domácí produkt na obyvatele v Evropské unii	38
Obrázek 12: Human Development Index rozklad	41
Obrázek 13: Tempo růstu počtu obyvatel České republiky	43
Obrázek 14: Tempo růstu HDP České republiky	43
Obrázek 15: Míra inflace v České republice	44
Obrázek 16: Míra nezaměstnanosti v České republice	45
Obrázek 17: Obchodní bilance České republiky	46
Obrázek 18: HDP na obyvatele ČR	47
Obrázek 19: Index lidského rozvoje ČR	47
Obrázek 20: Tempo růstu počtu obyvatel Maďarské republiky	48
Obrázek 21: Tempo růstu HDP Maďarské republiky	49
Obrázek 22: Míra inflace v Maďarské republice	50
Obrázek 23: Míra nezaměstnanosti v Maďarské republice	50
Obrázek 24: Obchodní bilance Maďarské republiky	51
Obrázek 25: HDP na obyvatele Maďarské republiky	52
Obrázek 26: Index lidského rozvoje Maďarské republiky	52
Obrázek 27: Tempo růstu počtu obyvatel Polské republiky	54
Obrázek 28: Tempo růstu HDP Polské republiky	54
Obrázek 29: Míra inflace v Polské republice	55
Obrázek 30: Míra nezaměstnanosti v Polské republice	55
Obrázek 31: Obchodní bilance Polské republiky	56
Obrázek 32: HDP na obyvatele Polské republiky	57
Obrázek 33: Index lidského rozvoje Polské republiky	57
Obrázek 34: Tempo růstu počtu obyvatel Slovenské republiky	59
Obrázek 35: Tempo růstu HDP Slovenské republiky	59
Obrázek 36: Míra inflace ve Slovenské republice	60
Obrázek 37: Míra nezaměstnanosti ve Slovenské republice	61
Obrázek 38: Obchodní bilance ve Slovenské republice	61
Obrázek 39: HDP na obyvatele Slovenské republiky	62
Obrázek 40: Index lidského rozvoje Slovenské republiky	62
Obrázek 41: Veřejný sektor České republiky	65
Obrázek 42: Struktura veřejných výdajů České republiky v roce 2014	67
Obrázek 43: Veřejný sektor Maďarské republiky	69
Obrázek 44: Struktura veřejných výdajů Maďarské republiky v roce 2014	71
Obrázek 45: Veřejný sektor Polské republiky	72

Obrázek 46: Struktura veřejných výdajů Polské republiky v roce 2014.....	74
Obrázek 47: Veřejný sektor Slovenské republiky	76
Obrázek 48: Struktura veřejných výdajů Slovenské republiky v roce 2014	77
Obrázek 49: HDP na obyvatele zemí V4	79
Obrázek 50: Index lidského rozvoje zemí V4.....	81
Obrázek 51: Procentuální podíl veřejných výdajů na HDP zemí V4.....	82
Obrázek 52: Veřejné výdaje států V4 per capita.....	83
Obrázek 53: Rozdělení veřejných výdajů zemí V4 dle COFOG klasifikace za rok 2014	84

Seznam tabulek

Tabulka 1: Členění veřejných výdajů	11
Tabulka 2: Klasifikace funkcí vládních institucí v českém jazyce	17
Tabulka 3: Kategorie HDI.....	42
Tabulka 4: Zadluženost České republiky	46
Tabulka 5: Zadluženost Maďarské republiky	51
Tabulka 6: Zadluženost Polské republiky	56
Tabulka 7: Zadluženost Slovenské republiky	62
Tabulka 8: Vývoj struktury veřejných výdajů České republiky v letech 2007 - 2014.....	66
Tabulka 9: Vývoj struktury veřejných výdajů Maďarské republiky v letech 2007 - 2014	70
Tabulka 10: Vývoj struktury veřejných výdajů Polské republiky v letech 2007 - 2014.....	73
Tabulka 11: Vývoj struktury veřejných výdajů Slovenské republiky v letech 2007 - 2014	77
Tabulka 12: Procentuální podíl investičních a spotřebních veřejných výdajů zemí V4 2014	88

Seznam použitých zkratk

APF	Agregátní produkční funkce
COFOG	Classification of the Functions of Government
č.	číslo
ČR	Česká republika
EU	Evropská unie
HDP	Hrubý domácí produkt
IVF	International Visegrád Fund
MMF	Mezinárodní měnový fond
MR	Maďarská republika
NATO	North Atlantic Treaty Organization
obyv.	Obyvatel, obyvatelé
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OKEČ	Odvětвовá klasifikace ekonomických činností
PPF	Production Possibilities Frontier
PR	Polská republika
R & D	Research and Development = výzkum a vývoj
RVHP	Rada vzájemné hospodářské pomoci
SR	Slovenská republika
tzv.	Takzvaný, takzvaně
V4	Visegrádská čtyřka
VV	Veřejné výdaje

Seznam použité literatury

1. AFONSO, A. a J. G. ALLEGRE. Economic Growth and Budgetary Components: A Panel Assessment for the EU. 2008. European Central Bank, WP No. 848, January 2008, s. 54.
2. ASCHAUER, D. Is Public Expenditure Productive? Journal of Monetary Economics. 1989, s. 177-200.
3. BARRO, Robert J. a Xavier. SALA-I-MARTIN. Economic growth. 2nd ed. Cambridge, Mass.: MIT Press, c2004. ISBN 0262025531.
4. BAUMOL, William and William BOWEN. Performing Arts, The Economic Dilemma: a study of problems common to theater, opera, music, and dance. 1966. New York: Twentieth Century Fund.
5. COMMON, Michael S. Sustainability and policy: limits to economics. New York: Cambridge University Press, 1995. ISBN 0521436052.
6. CONSTANZA R, H. DALY a J. A. BARTHOLOMEW. Goals, Agenda and Policy Recommendations for Ecological Economics. Ecological Economics. The Science and Management of Sustainability. New York, 1991, s. 1 – 20.
7. ČIHÁK, Martin. Teorie růstové politiky. V Praze: Vysoká škola ekonomická, 2000. ISBN 8024501260.
8. DOMAR, Evsey D. Capital Expansion, Rate of Growth, and Employment. Econometrica. The Econometric Society, 1946, 14 (No. 2), s. 137-147.
9. DORNBUSCH, Rudiger., Stanley. FISCHER a Richard STARTZ. Macroeconomics. 9th ed. Boston: McGraw-Hill/Irwin, c2004. ISBN 0072823402.
10. DRUCKER, Peter Ferdinand. To nejdůležitější z Druckera v jednom svazku. Praha: Management Press, 2012. Knihovna světového managementu. ISBN 9788072610662.
11. DUBEN, Rostislav. Stát blahobytu. Praha: Vysoká škola ekonomická, 1994. ISBN 80-7079-016-4.
12. DVOŘÁK, Pavel. Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize. V Praze: C. H. Beck, 2008. Beckova edice ekonomie. ISBN 9788074000751.
13. EASTERLY, W. a S. REBELO. Fiscal Policy and Economic Growth. An Empirical Investigation. Journal of Monetary Economics. 1993, Vol. 32, No. 3, s. 417–458.
14. FRANK, Robert H. a Ben BERNANKE. Ekonomie. Praha: Grada, 2003. Profesionál. ISBN 8024704714.

15. GOLDIN, Ian a L. Alan. WINTERS. The economics of sustainable development. New York: Cambridge University Press, 1995. ISBN 0521469570.
16. HAMERNÍKOVÁ, Bojka a Alena MAAYTOVÁ. Veřejné finance. 2., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. ISBN 9788073574970.
17. HARROD, R. An Essay in Dynamic Theory. Economic Journal IL. March, 1939, s. 14-33.
18. HEJDUKOVÁ, Pavlína. Veřejné finance - teorie a praxe. Praha: C. H. Beck, 2015. ISBN 9788074002984.
19. HOLMAN, Robert. Ekonomie. 3. aktualiz. vyd. Praha: C. H. Beck, 2002. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 8071796816.
20. JACKSON, Tim. Prosperity without growth: economics for a finite planet. Pbk. ed. Washington, DC: Earthscan, 2011. ISBN 978-1849713238.
21. JONES, Charles I. Introduction to economic growth. New York: W. W. Norton, c1998. ISBN 0393971740.
22. KOHOUT, Pavel. Vitamíny pro ekonomický růst. Praha: Ekopress, 2006. ISBN 8086929175.
23. LUCAS, Robert E. On the Mechanics of Economic Development. Journal of Monetary Economics. 1988 (22), s. 3-42.
24. MACH, Miloš. Makroekonomie II: pro magisterské (inženýrské) studium. Vyd. 3. Slaný: Melandrium, 2001. ISBN 8086175189.
25. MANKIWI, N. Gregory. Zásady ekonomie. Praha: Grada, 1999. Profesionál. ISBN 80-7169-891-1.
26. MATHÉ, Svätoslav. Cesta k samostatnosti. Martin: Matica slovenská, c2006. Slovenské dejiny dvadsiateho storočia. ISBN 80-7090-825-4.
27. MUSGRAVE, Richard Abel a Peggy B. MUSGRAVE. Veřejné finance v teorii a praxi. Praha: Management Press, 1994. ISBN 8085603764.
28. NELSON, Richard. The sources of economic growth. 2. print. Cambridge, Mass. [u. a.]: Harvard Univ. Press, 2000. ISBN 9780674001725.
29. O'SULLIVAN, Arthur a STEVEN M. SHEFFRIN. Economics: principles in action. Needham, Mass: Prentice Hall, 2003. ISBN 0130630853.
30. PEACOCK, Allan T. and Jack WISEMAN. The Growth of Public Expenditure in the United Kingdom, National Bureau of Economic Research Number 72, 1961.

31. PEKOVÁ, Jitka. Veřejné finance: teorie a praxe v ČR. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 9788073576981.
32. PEKOVÁ, Jitka. Veřejné finance: úvod do problematiky. 4., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: ASPI, 2008, 579 s. ISBN 9788073573584.
33. PIKETTY, Thomas. Kapitál v 21. století. Praha: Universum, 2015. ISBN 9788024248707.
34. PRAŽÁK, Richard. Dějiny Uher a Maďarska v datech. Praha: Libri, 2010. Dějiny států v datech. ISBN 978-80-7277-391-6.
35. ŘEZNÍK, Miloš. Dějiny Polska v datech. Praha: Libri, 2010. Dějiny států v datech. ISBN 978-80-7277-408-1.
36. SAMUELSON, Paul Anthony a William D. NORDHAUS. Ekonomie. Praha: NS Svoboda, 2007. ISBN 9788020505903.
37. SOJKA, Milan a Bronislav KONEČNÝ. Malá encyklopedie moderní ekonomie. Praha: Libri, 1996. ISBN 8085983052.
38. SOLOW, Robert M. A contribution to the theory of economic growth. Quarterly Journal of Economics. Oxford Journals. February, 1956, 70 (1): 65–94.
39. SWAN, Trevor W. Economic growth and capital accumulation. Economic Record. Wiley. November, 1956, 32 (2): s. 334–361.
40. VARADZIN, František. Ekonomický rozvoj a růst. Praha: Professional Publishing, 2004. ISBN 8086419614.
41. WAGNER, Adolph. Speech on the Social Question (abridged), in Donald O. Wagner, ed. Social Reformers. Adam Smith to John Dewey. 1939. New York: Macmillan, s. 489–506.
42. WILDMANNOVÁ, M. Zamyšlení nad efektivností veřejného sektoru. Efektivnost veřejného sektoru: sborník prací asociace veřejné ekonomie: [1.-2.2. 1996]. Brno: Masarykova univerzita, 1997. ISBN 8021014865.

Elektronické zdroje:

43. ADAM, Michał, Witold KOZIŃSKI a Janusz ZIELIŃSKI. To what extent can central banks influence exchange rates with foreign exchange interventions?: The case of Poland. BIS Papers [online]. 2013, (73), 12 [cit. 2017-04-13]. Dostupné z: <http://www.bis.org/publ/bppdf/bispap73t.pdf>

44. Classification of the Functions of Government: COFOG. GOVERNMENT AT A GLANCE [online]. 2011 [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/gov/48250728.pdf>
45. ČNB. Ukončení kurzového závazku. ČNB [online]. ČNB, 2017 [cit. 2017-04-13]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/ukonceni_zavazku/index.html
46. ČTK. Míra inflace v EU prudce zrychlila, dostala se na 1,2 procenta. České noviny [online]. ČTK, 2017 [cit. 2017-03-20]. Dostupné z: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/mira-inflace-v-eu-prudce-zrychlila-dostala-se-na-1-2-procenta/1439289>
47. DELLAVIGNA, Stefano, Attila LINDNER, Balázs REIZER a Johannes SCHMIEDER. Reference-Dependent Job Search: Evidence from Hungary. NBER working papers [online]. 2016, s. 64 [cit. 2017-04-13]. Dostupné z: <http://real.mtak.hu/46917/1/w22257.pdf>
48. Human Development Reports [online]. 2017 [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: <http://hdr.undp.org/en>
49. National Debt Clock [online]. © 2015 National Debt Clocks, 2017 [cit. 2017-03-23]. Dostupné z: <http://www.nationaldebtclocks.org/>
50. OECD: Better Policies for Better Lives [online]. Organisation for Economic Cooperation and Development, 2017 [cit. 2017-03-22]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/>
51. The World Bank. GDP per capita, PPP (current international \$) [online]. [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: www.worldbank.org/
52. Viktor Orbán Pursues His Economical Reforms In Order To Get Hungary Ready For “A New Industrial Revolution”. V Post [online]. 2016 [cit. 2017-04-13]. Dostupné z: <https://visegradpost.com/en/2016/11/29/viktor-orban-pursues-his-economical-reforms-in-order-to-get-the-country-ready-for-a-new-industrial-revolution/>
53. Visegrad Fund [online]. Slovakia: International Visegrad Fund, 2017 [cit. 2017-03-22]. Dostupné z: <http://visegradfund.org/about/>
54. Visegrad Group [online]. International Visegrad Fund, 2017 [cit. 2017-03-22]. Dostupné z: <http://www.visegradgroup.eu/>
55. Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty. In: Sbírka zákonů. 1. 04. 2004. Dostupné z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/dph/>

Seznam příloh

Příloha A: COFOG – původní znění v anglickém jazyce

Příloha B: Hrubý domácí produkt na obyvatele 2015 (v USD)

Příloha C: Veřejné výdaje na obyvatele 2015 (v USD)

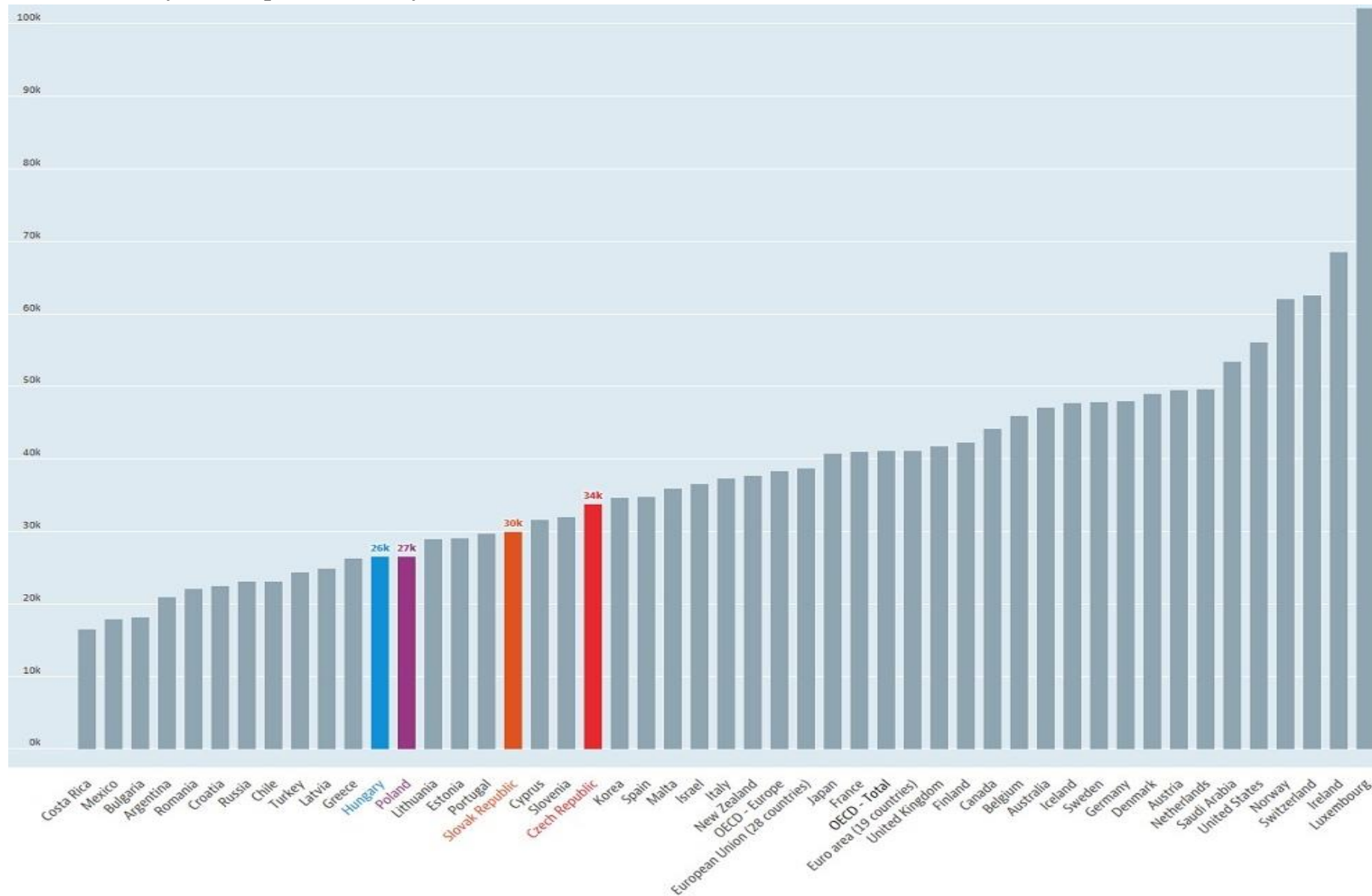
Příloha A: COFOG – původní znění v anglickém jazyce

First-level	Second-level
General public services	<ul style="list-style-type: none"> ● Executive and legislative organs, financial and fiscal affairs, external affairs. ● Foreign economic aid. ● General services. ● Basic research. ● R&D general public services. ● General public services n.e.c. ● Public debt transactions. ● Transfers of a general character between different levels of government.
Defence	<ul style="list-style-type: none"> ● Military defence. ● Civil defence. ● Foreign military aid. ● R&D defence. ● Defence n.e.c.
Public order and safety	<ul style="list-style-type: none"> ● Police services. ● Fire-protection services. ● Law courts. ● Prisons. ● R&D public order and safety. ● Public order and safety n.e.c.
Economic affairs	<ul style="list-style-type: none"> ● General economic, commercial and labour affairs. ● Agriculture, forestry, fishing and hunting. ● Fuel and energy. ● Mining, manufacturing and construction. ● Transport. ● Communication. ● Other industries. ● R&D economic affairs. ● Economic affairs n.e.c.
Environmental protection	<ul style="list-style-type: none"> ● Waste management. ● Waste water management. ● Pollution abatement. ● Protection of biodiversity and landscape. ● R&D environmental protection. ● Environmental protection n.e.c.
Housing and community amenities	<ul style="list-style-type: none"> ● Housing development. ● Community development. ● Water supply. ● Street lighting. ● R&D housing and community amenities. ● Housing and community amenities n.e.c.
Health	<ul style="list-style-type: none"> ● Medical products, appliances and equipment. ● Outpatient services. ● Hospital services. ● Public health services. ● R&D health. ● Health n.e.c.
Recreation, culture and religion	<ul style="list-style-type: none"> ● Recreational and sporting services. ● Cultural services. ● Broadcasting and publishing services. ● Religious and other community services. ● R&D recreation, culture and religion. ● Recreation, culture and religion n.e.c.

Education	<ul style="list-style-type: none"> ● Pre-primary and primary education. ● Secondary education. ● Post-secondary non-tertiary education. ● Tertiary education. ● Education not definable by level. ● Subsidiary services to education. ● R&D education. ● Education n.e.c.
Social protection	<ul style="list-style-type: none"> ● Sickness and disability. ● Old age. ● Survivors. ● Family and children. ● Unemployment. ● Housing. ● Social exclusion n.e.c. ● R&D social protection. ● Social protection n.e.c.

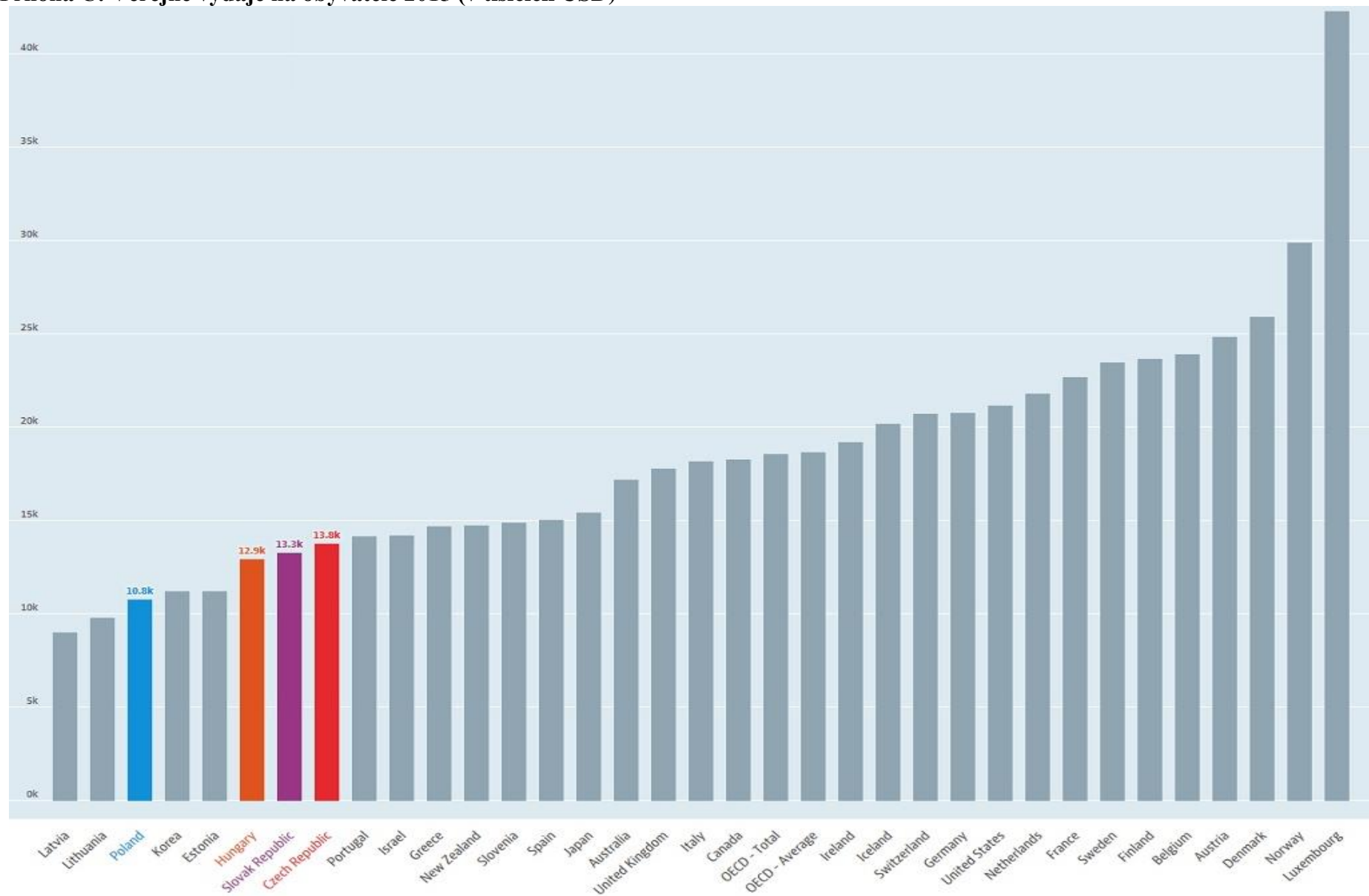
Zdroj: OECD, přes <http://www.oecd.org/gov/48250728.pdf>

Příloha B: Hrubý domácí produkt na obyvatele 2015 (v tisících USD)

Zdroj: <https://data.oecd.org/economy.htm>, 2017

Příloha C: Veřejné výdaje na obyvatele 2015 (v tisících USD)

Zdroj: <https://data.oecd.org/economy.htm>, 2017

Abstrakt

RIEDLOVÁ, L. *Veřejné výdaje a ekonomický růst*. Diplomová práce. Plzeň. Fakulta ekonomická ZČU v Plzni, 98 stran, 2017.

Klíčová slova: Visegrádská skupina, Visegrádská čtyřka, V4, veřejné výdaje, ekonomický růst, COFOG

Hlavním výstupem diplomové práce je analýza a komparace veřejných výdajů jednotlivých států Visegrádské skupiny, kterými jsou Česká republika, Maďarská republika, Polská republika a Slovenská republika.

Literární rešerše problematiky veřejných výdajů a ekonomického růstu podala základní teoretické poznatky pro účely této diplomové práce. Díky analýze činitelů majících vliv na přerozdělování a redistribuci těchto výdajů, byly identifikovány základní faktory, které ovlivňují nejen velikost, ale i strukturu veřejných výdajů. Pomocí vybraných demografických a ekonomických ukazatelů je proveden rozbor ekonomické situace jednotlivých států a analyzována velikost a struktura veřejných výdajů.

Provedenou analýzou dat bylo zjištěno, že země Visegrádské čtyřky vykazují shodné ekonomické rysy a v celosvětovém měřítku lze považovat řešení problematiky jejich veřejného sektoru za téměř shodné.

Abstract

RIEDLOVÁ, L. *Public Expenditure and Economic Growth*. Master thesis. Pilsen. Faculty of Economics, University of West Bohemia in Pilsen, 98 pages, 2017.

Key words: The Visegrad Group, V4, public expenditure, economic growth, COFOG

The primary purpose of the master's thesis is to analyse and compare public expenditure sector of the Visegrad Group, which is represented by Czech Republic, Hungary, Poland and Slovakia.

The groundwork of this thesis was laid by the literature research of public expenditure and economic growth. Thanks to the analysis of aspects influencing the redistribution of government spending, there were identified basic factors that affected not only the size of public expenditure, but also its structure. Breakdown of economic situation and public expenditure of individual states was made via analysing selected demographic and economic indicators.

The results provide some support for the statement that the Visegrad Group countries show certain identical economical characteristics and their public sector can be globally considered interchangeable and indistinguishable.